

MONUMENTA GENUINA.

ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΙΟΥΔΑΙΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΡΩΜΗΣ

Περὶ τῆς ἐν Χριστῷ ἐνότητος τοῦ σώματος πρὸς τὴν θεότητα.

Ἅγιον εἶς ἀρχῆς γέννημα καλῶς ὁμολογῆται καὶ κατὰ τὸ σῶμα ὁ κύριος, καὶ κατὰ τοῦτο διαλλάττει παντὸς σώματος. οὐδὲ γὰρ ὅλως ἐν μήτρᾳ συνελήθη χωρὶς θεότητος, ἀλλ' ἠνωμένως πρὸς ταύτην, ὡς ὁ ἄγγελος φησιν. « Πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ, καὶ δύναμις Ἰησοῦ ἐπισκιάσει σοί· διὸ καὶ τὸ γεννώμενον ἅγιον, κληθήσεται υἱὸς θεοῦ. » Καὶ νῦν οὐρανια κάθοδος οὐ μόνον γέννησις ἢ ἐκ γυναικὸς· εἴρηται γὰρ οὐ μόνον τὸ γεννόμενον ἐκ γυναικὸς, γενόμενον ὑπὸ νόμον, ἀλλὰ « καὶ οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανόν, εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. » Καὶ οὐκ ἔστιν ἰδίως κτίσμα τὸ σῶμα εἰπεῖν, ἀχώριστον ὃν ἐκείνου πάντως οὐ σῶμά ἐστιν, ἀλλὰ τῆς τοῦ ἁκτίστου κεκοινωνηκεν ἐπωνυμίας καὶ τῆς τοῦ θεοῦ κλήσεως, ὅτι πρὸς ἐνότητα θεῶ συνήπται· καθὰ λέγεται ὅτι « ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο. » Καὶ παρὰ τῷ ἀποστόλῳ « ὁ ἔσχατος Ἀδάμ εἰς πνεῦμα ζωοποιῶν. » Δεῖ δὲ ἡμᾶς, ὡς περ τὰ ἔνδοξα τῷ σώματι προσάπτομεν ἐκ τῆς θείας συλλήψεως καὶ τῆς πρὸς θεὸν ἐνότητος, οὕτως καὶ τὰ ἄδοξα τὰ ἀπὸ τοῦ σώματος μὴ ἀρνεῖσθαι, ἅπῃ ἔστι τὸ γενέσθαι ἐκ γυναικὸς κατὰ τὸν ἀπόστολον, καὶ τὸ πλασθῆναι ἐκ κοιλίας θούλου θεοῦ κατὰ τὸν προφήτην, τὸ ὅλως ἀνθρώπων ὀνομάζεσθαι καὶ υἱὸν ἀνθρώπου, τὸ ἀριθμῆσθαι μετὰ Ἀβραάμ πολλὰς γενεάς μεθ' ἃς γέγονεν ἀνθρώπος, ἀνθρωπίνως μέντοι καὶ λέγειν καὶ ἀκαίην χρῆ.

Ὡς περ ὅτε ὅλον ἀνθρώπος καλεῖται, μήτις ἀρνήσεται τὴν θείαν οὐσίαν τὴν τῷ ὀνόματι μετὰ τοῦ σώματος δηλουμένην· καὶ ὅτι δούλος κατὰ τὸ σῶμα ὀνομάζεται, μήτις ἀρνήσεται τὴν κυριευτικὴν φύσιν δουλείας ὀνόματι μετὰ τοῦ σώματος δηλουμένην· καὶ πάλιν ὅτε καταθεθικῶς ἐξ οὐρανοῦ κηρύσσεται ἀνθρώπος ἐπουράνιος, μήτις ἀρνήσεται τὴν τοῦ σώματος ἀπὸ γῆς πρὸς θεότητα συμπλοκήν. Οὐ διατέμενται μὲν γὰρ οὐδὲ πράγματι οὐδὲ ὀνόματι ὅτε δούλος ὁ κύριος καλεῖται, καὶ ὅτε πλαστός ὁ ἁκτίστος ὀνομάζεται, τῆ συναφείᾳ τῇ πρὸς τὴν τοῦ θούλου μορφήν καὶ πρὸς τὸ πλαστούμενον σῶμα· ὁμολογῆται δὲ ἐν αὐτῷ τὸ μὲν εἶναι κτιστὸν ἐν ἐνότητι τοῦ ἁκτίστου· τὸ δὲ ἁκτίστων, ἐν συγκράσει τοῦ κτιστοῦ, φύσει μᾶς ἐξ ἑκατέρου μέρους συνισταμένης, μερικὴν ἐνέργειαν καὶ τοῦ λόγου συντελέσαντος εἰς τὸ ὅλον μετὰ τῆς θεϊκῆς τελειότητος, ὅπερ ἐπὶ τοῦ κοινοῦ ἀνθρώπου ἐκ δύο μερῶν ἀτελῶν γίνεται, φύσιν μίαν πληροῦντων καὶ ἐνὶ ὀνόματι δηλουμένων· ἐπεὶ καὶ σὰρξ τὸ ὅλον καλεῖται, μὴ περιαιρουμένης ἐν τούτῳ τῆς ψυχῆς. καὶ ψυχὴ τὸ ὅλον προσογορεύεται, οὐ περιαιρουμένου τοῦ σώματος, εἰ καὶ ἕτερον τί ἐστι παρὰ τὴν ψυχὴν.

Ὁ θεὸς οὖν ὁ ἐνανθρωπήσας ὁ κύριος καὶ προῦχων τῆς γεννήσεως, εἰ καὶ γεγέννηται ἀπὸ γυναικὸς, κύριος ὢν εἰ καὶ μεμρφῶται κατὰ τοὺς δούλους, πνεῦμα ὢν εἰ καὶ σὰρξ κατὰ τὴν ἔνωσιν τῆς σαρκὸς ἀποδέδεικται, οὐκ ἀνθρώπος ὢν κατὰ τὸν ἀπόστολον εἰ καὶ ἀνθρώπος ὑπὸ τοῦ

Α αὐτοῦ κηρύσσεται, καὶ τὸ ὅλον εἰπεῖν, ἀόρατος θεὸς ὁρατῷ σώματι μεταμορφούμενος ἁκτίστος θεὸς κτιστῇ περιβολῇ φανερούμενος, κενώσας μὲν ἑαυτὸν κατὰ τὴν μόρφωσιν, ἀκένωτος δὲ καὶ ἀναλλοίωτος καὶ ἀνελόττωτος κατὰ τὴν θείαν οὐσίαν· οὐδεμία γὰρ ἀλλοίωσις περὶ θείαν φύσιν, οὐδὲ ἐλλαττοῦται, οὐδὲ αὐξάνεται· καὶ ὅτε λέγει, Δόξα σὸν με, ἀπὸ σώματος ἢ φωνῆ, καὶ περὶ σῶμα ὁ δοξασμὸς, ἐπὶ τοῦ ὅλου λεγόμενος· διότι τὸ ὅλον ἐστὶν ἐν. Καὶ πάλιν ἐπάγων, Τῇ δόξῃ ἣ εἶχον πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι παρά σοί, τὴν ἔνδοξον αἰεὶ θεότητα δηλοῖ, εἰ καὶ ἰδίως θεότητα προσήκει τοῦτο, καὶ τοι κοινῶς ἐπὶ ὅλου ῥήθην· Οὕτως καὶ θεῶ ὁμοούσιος κατὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἀόρατον, συμπεριλαμβανομένης τῇ ὀνόματι καὶ τῆς σαρκὸς, ὅτι πρὸς τὸν ὁμοούσιον τῷ πατρὶ λόγον ἦνωται. Καὶ πάλιν ἀνθρώποις ὁμοούσιος, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς θεότητος τῷ σώματι, ὅτι πρὸς τὸ ἡμῖν ὁμοούσιον ἠνώθη· οὐκ ἐλαττωμένης τῆς τοῦ σώματος φύσεως ἐν τῇ πρὸς τὸν θεὸν ὁμοουσίᾳ ἐνώσει, καὶ τῇ κοινωνίᾳ τοῦ ὁμοουσίου ὀνόματος· ὡς περ οὐδὲ ἡ τῆς θεότητος ἠλλακται φύσις ἐν τῇ κοινωνίᾳ τοῦ ἀνθρωπίου σώματος, καὶ τῇ ὀνομασίᾳ τῆς ἡμῖν ὁμοουσίᾳ σαρκὸς.

Καὶ γὰρ ὁ Παῦλος λέγων « Τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος Δαβὶδ κατὰ σάρκα, » τὸν υἱὸν εἶπεν θεοῦ τὴν γέννησιν ταύτην ἀναδεχέσθαι, καὶ οὐχὶ τὴν σάρκα χωρὶς ὀνομάσας εἶρηκεν, Ἡ σὰρξ ἐγένετο ἐκ σπέρματος Δαβὶδ. Καὶ ὅτε λέγει « Τοῦτο φρονεῖσθω ἐν ὑμῖν ὁ καὶ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὅς ἐν μορφῇ θεοῦ ὑπάρχων, οὐχ ἀρπαγμὸν ἠγίσαστο τὸ εἶναι ἴσα θεῶ, » οὐ χωρίστας εἶπεν, Οὐ ἡ θεότης ἐν μορφῇ θεοῦ οὐχ ἀρπαγμὸν ἠγίσαστο τὸ εἶναι ἴσα θεῶ· καίτοι ἡ θεότης οὔτε Ἰησοῦς ὀνομάσται πρὸ τῆς ἐκ παρθένου γεννήσεως, οὔτε τὴν ἐν ἀγίᾳ πνεύματι χρίσιν ἐσχέκεν, ὅτι θεοτῆρ τοῦ πνεύματος ὁ τοῦ θεοῦ λόγος, οὐκ ἀγιάζομενος ἐν πνεύματι. Καὶ λέγει ὑπὲρ αὐτῶν, Ἐγὼ ἀγιάζω ἑμαυτὸν, ἵνα ὡσιν αὐτοὶ ἡγιασμένοι ἐν ἀληθείᾳ· οὐ χωρίζων, καὶ λέγων, Ἀγιάζω ἑμαυτὸν. Καίτοι τῷ σκοποῦντι μετὰ ἀκριβείας οὐ δυνατόν αὐτὸν ὑφ' ἑαυτοῦ ἀγιάζεσθαι· εἰ γὰρ ὁ λόγος ἀγιάζει, τί τὸ ἀγιάζομενον; εἰ ὁ σύμψας ἀγιάζεται, τί τὸ ἀγιάζον; ἀλλ' ὁμοῦς φυλάττων τὸ ἐν πρόσωπον, καὶ τὴν ἀμέριστον ἐνός ζώου δέθειεν, τό τε ἀγιάζειν καὶ τὸ ἀγιάζεσθαι καθ' ὅλου τέθειεν. Ἰν' ἀκριβῆς ἡμῖν ἢ καὶ σαφές ὅτι οὐ κατὰ τὸν προφητικὸν οὐδὲ κατὰ τὸν ἀποστολικὸν τρόπον ἄλλος ἄλλον ἀγιάζει, καθάπερ τὸ πνεῦμα τοὺς προφήτας καὶ τοὺς ἀποστόλους, ὡς περ ὁ Παῦλος φησὶ περὶ τῆς πάσης ἐκκλησίας « κλητοὶς ἁγίοις καὶ ἡγιασμένοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. » Καὶ αὐτὸς ὁ σωτῆρ περὶ τῶν ἀποστόλων « Ἁγιάσον αὐτοὺς ἐν ἀληθείᾳ. » Ὅλη γὰρ ἡ ἀνθρωπίνη φύσις ἐν τῷ ἀγιάζειν. Καὶ τὸ ἀγγελικὸν τάγμα, ὡς αὐτὸς καὶ πᾶσα ἡ κτίσις ἀγιάζομένη ἐστὶ καὶ φωτιζομένη· ἀγιάζον δὲ τὸ πνεῦμα καὶ φωτιζόν· ἀγιάζων δὲ ὁ λόγος διὰ τοῦ πνεύματος καὶ φωτιζών, ἀγιάζομενος δὲ οὐδαμῶς. κτίστης γὰρ καὶ οὐ κτίσμα. Ἀλλὰ ἐνταῦθα τὸ ἀγιάζεσθαι ἔθα καὶ τὸ σεσωματώσθαι· καὶ διήρηται μὲν τὰ πράγματα, ἦνωται δὲ κατὰ τὴν τῆς σαρκὸς πρὸς θεότητα ἔνωσιν, ὡς περ μὴ διαστῆλαισθαι ἕτερον τὸν ἀγιάζοντα καὶ ἕτερον τὸν ἀγιά-

ζόμενον· και αυτη δε ολωσ η σαρκωσις εστιν αγιασμος. Α

Ο γαρ σωτηρ προς τους λεγοντας, Συ ανθρωπος ων ποιεις σαυτον θεον, αποδεδωκεν της ιδιας ανθρωποτητας τον λογον λεγων· «Ον ο πατηρ ηγιασεν και απεστειλεν εις τον κοσμον, υμεις λεγετε οτι βλασφημεις, οτι ειπον, Υιός θεου ειμι;» τινα λεγων ενταυθα αγιασμον, η τον της σαρκός υπο της θεοτητας; ουτω γαρ εξησεν το σωμα θεοτητας αγιασμῶ, και ουκ ανθρωπινης ψυχης κατασκευη (1), και ολωσ το ολον εν συναφεια, και ενταυθα, «Ον πατηρ, φησιν, ηγιασεν και απεστειλεν,» το αγιαζον αμα και το αγιαζομενον αγιαζεσθαι λεγει., τῷ αγιαζομενῷ συναφης το αγιαζον. Και ερμηνευει γε αλλαχου τον αγιασμον τουτον, οτι γεννησις ην εκ παρθενου. «Εγω γαρ εις τουτο γεγεννημαι, και εις τουτο εληλυθα εις τον κοσμον, ινα μαρτυρησω τῇ αληθεια.» Εκ θεληματος μεν γαρ σαρκός και εκ θεληματος ανδρός ο κοινός ανθρωπος ψυχουται και ζῆ, της εκπαιμομένης σπερματικῆς υλης επιπερουσης την ζωοποιον δυναμιν εις την υποδεχομένην μητραν· εκ δε πνευματος εφοδου και δυναμειωσ επισκιασμου το αμιον εκ της παρθενου συνισταται βρέφος, ου σπερματικῆς υλης εργαζομένης την θειαν, αλλα πνευματικῆς και θεικῆς δυναμειωσ ενδιδουσης τῇ παρθενῷ την θειαν κησιν και χαριζομένης τον θειον τοκετον.

Ουτω δη κατὰ τον της ενότητος τρόπον, και το υψουσθαι Χριστον, και το χαρισθῆναι αυτῷ το υπέρ παν ὄνομα, καιτοι της υψώσεως ιδίως ούσης επί της κατῶθεν αναβαινούσης σαρκός· αλλ' οτι ουκ ιδιαζόντως αναβαινει, δια τουτο κοινως ονομάζεται το ολον υψουμενον, και το κεχαρισθαι δε αυτῷ περι την εξ ἀδοξιας δοξαζομένην σάρκα συνισταται. ου γαρ το ἀει την δόξαν έχοντι λόγῳ προστιθεται δόξα δια χάριτος· ὅπερ γάρ υπήρχεν και μεμνήκεν, εν μορφῇ θεου υπήρχεν, και ην ισα θεῷ· Ισου ειναι θεῷ και εν τῇ σαρκί λεγει κατὰ τον Ιωάννην, πατέρα ἴδιον αυτου λεγων ειναι τον θεον, και Ισον εαυτον ποιῶν τῷ θεῷ· ουκ ἄρα μετέπεσεν η προς θεον ισότης, αλλ' ἀκαλλίωτος η θεότης ἔμεινεν εν ταυτότητι· ἀ δε έχει, λαμβάνειν ου δυνατον· ὡσπερ της σαρκός· ὅπερ ουκ έχει λαμβανούσης, το ἀπαθές εκ των παθημάτων, το ουράνιον εκ τῆς κατὰ γῆν διατριβῆς, το βασιλικόν εκ της υπ' ανθρωποις δουλειας, το προσκυνεῖσθαι υπο πάσης της κτίσεως εκ του προσκυνεῖν· ἐπί του ολου λεγεται το κεχαρισθαι αυτῷ το ὄνομα το υπέρ παν ὄνομα. και εἴ τις χωριζειν τολμᾷ το της χάριτος ῥῆμα, και το ὄνομα το υπέρ παν ὄνομα, ουδέτερον οικειως λσχηθήσεται· εἴ γάρ τῷ λόγῳ κεχαρισται ὡς ουκ έχοντι, ουδέποτε δια χάριτος διδοται το ὄνομα το υπέρ παν ὄνομα· και εἰ ουκ ἀπο θόσεως ἀλλ' ἀπο φύσεως έχει τουτο, ὡσπερ έχει κατὰ θεότητα, ου δυνατον εστι τουτο δοθῆναι αυτῷ· ὁθεν εξ ἀνάγκης και το σωματικόν καθόλου, και το θεικόν καθόλου λεγεται· και ο μη δυναμενος εν τοῖς ἡνωμένοις διαφόροις ειδέναι τί το ἴδιον ἐκατέρου, ἐναντωμασιν ἀσυμφώνως περιπεσειται· ο δε και τὰ ἴδια γινώσκων και την ἔνωσιν φυλάσσων, ουτε την φύσιν (2) ψεύσεται, ουτε την ἔνωσιν ἀγνοήσει.

(1) Hunc locum legebat Leontius atque inde arguebat Apollinaris esse hoc scriptum. cuius error notissimus fuit Christo animam eripientis, ejusque vice divinitatem fungi putantis. Et quidem huic errori contradicet mox Julius.

(2) Ita codex τὴν φύσιν. Sed τὰς φύσεις legebat

ΙΟΥΛΙΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΡΩΜΗΣ ΕΓΚΥΚΛΙΟΝ.

Τοῖς πανταχοῦ ἐπισκόποις τῆς καθολικῆς ἐκκλησιας ἀγαπητοῖς ἀδελφοῖς Ἰούλιος ἐν Χριστῷ χάριν.

Πείσισμαι μὴν, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, τὴν πίστιν ἡμῶν τὴν περὶ τὸν κύριον καὶ θεὸν καὶ βασιλέα, ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας, ἀπὸ τοῦ Ἰωσή τοῦ προφήτου περὶ τοῦ θεοῦ λόγου καὶ τοῦ πατρὸς ὡς περὶ κυρίου· «Οὐ μὴ ἐγκαταλείπω τοῦ ἐξαλειφθῆναι τὸν Ἰακώβ· ὅτι θεὸς ἐγὼ εἰμι, καὶ οὐκ ἄνθρωπος ἐν σοὶ ἅγιος· καὶ οὐκ εἰσελεύσομαι εἰς πόλιν· ὀπίσω κυρίου πορεύσομαι.» Ταῦτα καὶ διὰ τούτων ὅσα ὁ θεὸς λόγος ἐνανθρωπήσας, πρὸς τοὺς ἀνθρώπων αὐτὸν ἀπλῶς ἅγιον, ἀλλ' οὐ θεὸν εἶναι ὁμολογούνας. Θεὸς ἐγὼ εἰμι καὶ οὐκ ἄνθρωπος. Πιστεύω τῇ ἐν μῆ θεότητι καὶ οὐσίᾳ δόξαζομένην τε καὶ προσκυνουμένην τριάδι, τουτέστι πατρὶ καὶ υἱῷ καὶ ἁγίῳ πνεύματι· καὶ τῇ ἐξ οὐρανῶν καθόδῳ, καὶ ἐξ ἁγίας παρθένου Μαρίας σαρκώσει, καὶ ἐπιφανείᾳ τοῦ θεοῦ λόγου καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἐν ἀνθρώποις φανερώσει αὐτοῦ ὄντος θεοῦ καὶ ἀνθρώπου· οὐκ ἄλλου μὴν θεοῦ, ἄλλου δὲ ἀνθρώπου, ἀλλὰ μίαν ὑπόστασιν καὶ ἐν πρόσωπον (1) τοῦ θεοῦ λόγου καὶ τῆς ἐκ Μαρίας σαρκός, ἐκ θεοῦ καὶ ἐκ γυναικὸς, τοῦ αὐτοῦ παθητοῦ καὶ ἀπαθῶς, σαρκὶ μὴ πάσχοντος καὶ τὸ ἡμέτερον πάθος ἀναδεχομένου, θεότητι δὲ πάθος διαλύσαντος, καὶ θανάτῳ σωτηρίῳ τὸν ἡμέτερον θάνατον καταλύσαντος, φωτίσαντος δὲ ζῶνι καὶ ἀφθαρσίᾳ πιστοῖς δωρουμένου, μελλόντων ἀγαθῶν ἀπὸλασσει, καὶ βασιλείας οὐρανόου καὶ θεικῆς σὺν δόξῃ κληρονομήσιν. (Maii Coll. t. VII, p. 165.)

ΙΟΥΛΙΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΡΩΜΗΣ

Πρὸς τοὺς κατὰ τῆς θείας τοῦ λόγου σαρκώσεως ἀγωνιζομένους (2) προφάσει τοῦ ὁμοουσιου.

Μηδεὶς κατευλιζέτω τὴν δεσποτικὴν καὶ σωτήριον σάρκα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ προφάσει τοῦ ὁμοουσιου· οὔτε γὰρ ἡμεῖς, οὔτε ἡ ἡμετέρα σύνοδος, ὅτε τίς τῶν ἀνθρώπων λογισμῶν ἐχόντων, σῶμα καθ' ἑαυτὸ ὁμοουσιον λέγει ἢ φρονεῖ· ἀλλ' οὐδ' ἐξ οὐρανοῦ τὴν σάρκα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ λέγομεν, ἀλλ' ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου Μαρίας ὁμολογοῦμεν σεσαρκῶσθαι τὸν θεὸν λόγον· καὶ οὐ διακρούμεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς αὐτοῦ σαρκός, ἀλλ' ἔστιν ἐν πρόσωπον (3), μίᾳ ὑπόστασις, ὁλος ἄνθρωπος, ὁλος θεός· εἰ οὖν καθ' ὁμοιότητα τοῦ ἀνθρώπου πιστεύομεν ἐληλυθέναι τὸν δεσπότην ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ἐξ αὐτῆς τῆς παρθενικῆς συλλήψεως καθ' ἣν καὶ θεοτόκος ἀποδίδεικται ἡ παρθένος, καὶ τοῦτο ἐστὶ τὸ μυστήριον τῆς σωτηρίας ἡμῶν τὸ σαρκωθῆναι τοῦ θεοῦ λόγου, ἀχώριστός ἐστι καὶ ἀμέριστος τῆς ἐαυτοῦ σαρκός· καὶ κατὰ τὴν πρὸς θεὸν λόγον ἔνωσιν τῆς κατὰ τὴν φύσιν ὁμοουσιότητος τοῦ λόγου τῆς πρὸς τὸν πατέρα ἐκκοι-

S. Cyrillus, teste etiam Leontio, quo loco codex quidem Leontii habet in titulo κατ' αὐτήν, sed tamen dicendum est κατ' Ἐφρασον, si certe et aliis, et Leontio credimus contra Nest. et Eutych. lib. I, p. 552, qui aiunt hunc Julii locum in Ephesina synodo, ut reapse ibi legitur, fuisse recitatum. Item τὰς φύσεις legebat Severus; denique etiam Ephraemius apud Photium cod. 529, col. 829.

(1) En hic dicitur una persona, non una natura.

(2) Hunc titulum legebat etiam Ephraemius, teste Photio cod. 229, col. 815.

(3) Rursus recte una persona, sed tamen infra una naturæ. Indifferenter scilicet Julius loquitur.

νοῦναι τῷ ὀνόματι ἢ νοεῖν ψυχθεῖσα σὰρξ αὐτοῦ, οὐ Α
καὶ σὰρξ ἐστὶν· εἴ γε ἀληθῶς σάρκα ὁμολογοῦμεν γεγε-
νησθαι τοῦ θεοῦ λόγον· εἰ δὲ μὴ ἐπικοινωνεῖ, πάντα ἀπηλ-
λοτριώται· οὔτε γὰρ σωτηρία ἐκ τῆς σαρκώσεως ἐπακο-
λοῦθαι τοῖς πιστοῖς ἐκτὸς τῆς θείας τριάδος ὑπαρχούσης·
οὐδὲν γὰρ προσκυντῶν οὐδὲ σωτήριον ἐκτὸς τῆς θείας
τριάδος· ἀλλὰ περιττὰ τίς καὶ ἄκαίρος αὐτοῖς ἀποδει-
χθήσεται ἢ σάρκωσις, ψεῦδος δὲ εὐρεθήσεται κατ' αὐ-
τοῦς καὶ τὰ τῶν θείων γραφῶν, ὡς τὸ, « Ὁ λόγος σὰρξ
ἐγένετο » καὶ τὸ, « Ἐτέχθη ἡμῖν σήμερον Ἰησοῦς Χριστὸς
ἐν πόλει Δαβὶδ. » Ψεῦδος δὲ καὶ τὸ, Θεὸς ἰσχυρὸς, καὶ τὸ
Παιδίον καὶ πάντα τὰ τούτοις ὅμοια· ἀλλ' οὐδὲ θεοτόκος
ἢ παρθένος ἐστὶ πιστευθήσεται, ὅπερ ἀθέμιτον, καὶ ἀσε-
βῆς τὸ τοῦτον, καὶ ἀλλότριον πάσης θεοσεβοῦς ψυχῆς·
ἀνατραπήσεται γὰρ αὐτοῖς πᾶσα ἐλπίς χριστιανῶν, καὶ
αὐτὸς ὁ χριστιανισμὸς εἰς οὐδὲν λογισθήσεται· οὐδὲ γὰρ Β
τὸ μέγα καὶ τίμιον δῶρον τὸ χριστιανῶν τὸ εἰς τὸν θά-
νατον τοῦ Χριστοῦ τελούμενον λουτρὸν, θεῶν τι λογισθί-
σεται ἀλλὰ ἀνθρώπων, εἴ γε οὐδὲ ἐναριθμῶς ἐστὶ τῇ
θεῖα τριάδι ἢ σάρκωσις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ἡμῖν δὲ ὁμολογητέον υἱὸν θεοῦ καὶ ἀληθινὸν τὸν πρὸ
αἰῶνος, τὸν ὁμοούσιον τῷ πατρὶ Χριστὸν Ἰησοῦν τὸν
κύριον ἡμῶν, ὃν ἢ παρθένος ἐγέννησε σωτῆρα καὶ λυτρω-
τὴν· καὶ τούτῳ τῆν προσκύνησιν ὀφειλόντως προσφέρο-
μεν· καὶ οὐκ ἀφορίζεται τῆς προσκυνήσεως ἢ σὰρξ αὐ-
τοῦ· ἀδύνατον γὰρ μὴ διοριζομένης τῆς θείας ζωῆς,
διορίζεσθαι τὰ τῆς προσκυνήσεως· οὐ γὰρ τις τὴν σάρκα
οὐ προσκυνεῖ. τοῦτον οὐ προσκυνεῖ· οὐκοῦν ἐν τῇ ἐνώσει
τοῦ λόγου πρὸς τὴν ἐμφύχον καὶ λογικὴν αὐτοῦ (1)
σάρκα, ὡς ἐνὶ υἱῷ μία καὶ προσκύνησις προσφέρεται
πρὸς ἡμῶν, ὡς ὁ εὐαγγελιστὴς μίαν ζωὴν τοῦ λόγου καὶ
τῆς σαρκὸς εὐαγγελιζόμενος, « Ὁ λόγος, φησὶ, σὰρξ ἐγέν-
ετο. » Οὐκοῦν εἰ σὰρξ ὁ λόγος γέγονεν, τὸν λόγον προσ-
κυνῶν τις, τὴν σάρκα προσκυνεῖ· καὶ τὴν σάρκα προσ-
κυνῶν τις, τὴν θεότητα προσκυνεῖ· καὶ οἱ προσκυνούντες
τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν ἀπόστολοι τῷ σώματι προσκυνούν-
τες, τὸν θεὸν λόγον προσεκύνουν· καὶ ἄγγελοι δὲ αὐτῷ
δικηνοῦν ὡς ἂν ἰδίῳ δεσπότῃ τῷ σώματι προσιώντες·
καὶ ἢ παρθένος ἀπ' ἀρχῆς σάρκα τεκοῦσα, τὸν λόγον
ἔτικτεν, καὶ ἦν θεοτόκος· καὶ ἰουδαῖοι τὸ σῶμα σταυρώ-
σαντες, τὸν θεὸν ἐσταύρωσαν· καὶ οὐδεμία διαίρεσις
τοῦ λόγου καὶ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ ἐν ταῖς θείαις προφέρε-
ται γραφαῖς, ἀλλ' ἐστὶ μία φύσις, μία ὑπόστασις, μία
ἐνέργεια, ἐν πρόσωπον, ὁλος θεός, ὁλος ἄνθρωπος ὁ αὐ-
τός· οὐσία γὰρ αὐτοῦ κατὰ μὲν τὸ ἀόρατον ἢ θεότης,
κατὰ δὲ τὸ ὄρατον ἢ σὰρξ· οὔτε οὖν ἡλλοτριώται, οὔτε Δ
μεμέρισται τῆς θείας τριάδος ἢ σάρκωσις τοῦ κυρίου
ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· καὶ γὰρ ἐν τῇ τῆς τριάδος ἐξα-
ρεθμῶσει εἶπη τὸ βάπτισμα τὸ εἰς ἄφρασιν ἁμαρτιῶν, καὶ
σαρκὸς ἀνάστασιν διδόμενον, ὅπερ ἐστὶ θεότιπος ἔργον
καὶ οὐ κτιστὴς φύσεως· ἐν γὰρ καὶ ταυτὸν τὸ σῶμα καὶ
ὁ θεός, οὐ τὸ σῶμα· οὐ μεταβληθείσης τῆς σαρκὸς εἰς τὸ
ἀσώματον, ἀλλ' ἐχούσης καὶ τὸ ἴδιον τὸ ἐξ ἡμῶν κατὰ
τῆν ἐκ παρθένου γέννησιν, καὶ τὸ ὑπὲρ ἡμᾶς κατὰ τὴν
τοῦ θεοῦ λόγον σύγκρασιν ἦτοι ἐνωσιν. (Indidem.)

(1) Ergo auctor hujus scripti agnoscebat in Christo
animam rationalem, secus ac superius dicitur,
col. 879.

MONITUM IN EPISTOLAM AD ANTIOCHENOS.
(Ex Constantio.)

I. Ad pleniorē epistolæ hujus notitiā ea quæ
præcesserunt gesta paucis recollere juverit. Primo
quidem inter Mærentæ presbyteros, quos cum Ægypti-
a synodo Alexander Alexandrinus antistes de pres-
byterii gradu circa Christi annum 320 dejecit, quidam
erat Pistus; quem licet cum mox dictæ synodi judicio,
tum Mæreticorum Alexandrinorumque clericorum
subscriptione damnatum, ac præterea anno 325, ab
Ecclesia Nicæni concilii sententia expulsum (Vid.
Epiphani. hæc. 69, n. 8), Eusebiani tamen circa an-
num 339, ne suus Arianis Alexandria episcopus dees-
set, urbis hujus præsulem constituerunt. Tum ad Ju-
lium destinati sunt ab iis Macarius presbyter, Marty-
rius et Hesycheus diaconi, cum litteris in gratiam
Pisti adversus Athanasium, ac forte etiam adversus
Marcellum Ancyrae, et Asclepam Gazæ episcopus
conscriptis. Ab Eusebio, qui Beryto Nicomediam, et
inde Constantinopolim contra legem migraverat, litte-
ras illas scriptas esse Athanasius, apolog. cont.
Arian., n. 4 tradit. Julius vero epist. 4 n. 8 sic eas
ab illo scriptas innuit, ut paucos secum in iis scriben-
dis socios adhibuerit. Interea legatis Athanasii Romam
accidentibus, Macarius, presbyter ab iis convinci me-
tuens, clam aufugit. Tum qui supererant Eusebiano-
rum legati, Martyrius videlicet atque Hesycheus, cum
Athanasii presbyteris congressi, eis resistere cum
non valuissent, synodum convocari petierunt. Qua
de re tum convenit inter partes. Quocirca Julii litte-
ris accersitus Athanasius statim Romam se contulit.
Post ejus autem adventum, Julius ad Eusebianos per
presbyteros suos Philoxenum et Elpidium misit litte-
ras, quibus eos præstituto die ad synodum vocabat.
Verum Eusebiani legatos illos, ut Athanasius epist.
ad Monachos n. 41 narrat, ultra contradictum synodi
diem, hoc est, ut habet Julius infra n. 6, usque ad
mensem Januarium anni 342 detinentes, eos tandem
cum litteris ad Julium dimiserunt.

II. His in litteris expostulabant, quod Julius secum
contumeliose ageret, utpote quos (num. 2) de rebus
a se definitis rationem reddituros ad suam ipsius syn-
odum vocaret; obtendebantque (num. 3) firmam
esse debere cujuslibet synodi auctoritatem, et inju-
riam judici fieri, cum ejus judicium ab alio examina-
tur. Inde ad ea (num. 5) provocabant, quæ Novati,
seu Novatiani, ac Pauli Samosatani gesta sunt tem-
poribus, quibus, ut ipsi volunt, et Orientales Occi-
dentalium de Novato, seu Novatiano, et Occidentales
Orientalium de Paulo Samosatensi judicio steterunt.
His addebant (Ibid.) parem, immo eundem esse epi-
scoporum honorem, neque dignitatem illorum ex civi-
tatum magnitudine metiendam esse. Romam, quo
invitati erant, venire detrectantes, hoc (num. 6) sibi
neque præfinito temporis angustia, neque rerum
Orientalium statu, hoc est, Persarum bello, permitti
prætexebant. Simul et inde moveri se (num. 8) signi-
ficabant, quod Julius solus soli Eusebio ac paucis
ejus sociis, non sibi omnibus litteras inscripsisset.

Maxime vero eidem papæ, quod Athanasium ac Marcellum, de quo (num. 16) ut impio erga Christum scribebant, communionem sua donasset, crimini (num. 9 et 20) vertebant, eique quasi partium studio teneretur, aiebant: *Marcelli et Athanasii communionem potius cooptatis quam nostram*. Inter hæc non deerant quidem testimonia, quibus Julium honorare (num. 1) videbantur; sed hunc honorem fictum ac minime sincerum esse adjuncta, quibus eundem (num. 5) discordiæ flammam accendisse conviciabantur, persuadebant.

III. Hujusmodi litteras cum accepisset Julius, veritus ne, si publicæ fierent, tanta protervia offenderentur cuncti, eas apud se tamdiu retinuit, quamdiu spes erat fore ut Eusebianorum saltem nonnulli ad ipsum venirent. At id ubi desperare prorsus cœpit, tum demum in loco, in quo presbyter Vito conventus agebat (*Athan., apol. cont. Arian. n. 20*), congregata synodo, has in medium protulit litteras, eisque rescribendi provinciam sibi ab ipsa synodo, quæ plus quinquaginta episcopis constabat demandatam suscepit. Temporis quo rescripsit, ex eo quo Athanasius Romam se recepit, notitia pendet. Is enim præsul, cum subnexa epistola scripta est, jam ab octodecim mensibus adversarios suos Romæ expectare infra n. 13 dicitur. Atqui Alexandria necdum discesserat, cum Gregorius e concilio Antiochiæ, anno 341, in Encænisi

habito in eam civitatem missus, et in ipsius locum, quod proxime ante diem festum Paschæ contigit, per summam vim intrusus est. Tunc primum contendit Athanasius Romam; quo sane citius mense Maio pervenire non valuit. Si igitur ab hoc mense numerare incipiamus alios octodecim, quibus Athanasius in Urbe antea remansisse memoratur, sequetur ut subjecta epistola mense Septembri anni 342, aut circiter, consignanda sit. Iis inscripta est, qui Antiochiæ in unum collecti ad Julium scripserant. Ejusdem synodi, et litterarum inde scriptarum Socrates, l. 1, c. 12, et Sozomenus, lib. III, cap. 8, meminerunt; sed in hoc aberrasse videntur a vero, quod in eam Orientales convenisse innuunt, non ut iis Julii litteris, quibus ad synodum Romanam vocabantur, sed iis potius, quibus quod vocati non venissent arguebantur, hoc est, subnexæ epistolæ rescriberent. Hæc per Gabianum Comitem missa, sed Eusebio reddi minime potuit. Eum enim paulo post concilium Antiochiæ celebratum, et antequam Julii sententiam rescivisset, mortem oppetiisse Socrates, l. II, c. 12, et Sozomenus, lib. III, cap. 7, tradunt. Ipsi suffragatur et Athanasius, qui postquam in apologia contra Arianos a numero 24 ad 33 epistolam istam totam descripsit, in ipso numero 36 subjicit: *Interim Eusebius obiit*.

EPISTOLA JULII AD ANTIOCHENOS.

(*Const. p. 325.*)

Julius (1) Danio, (2) Flacillo, Narcisso, Eusebio, Mari, Macedonio, Theodoro et sociis eorum, qui Antiochia nobis scripsere, dilectis fratribus in Domino salutem.

Α. Ἀνθῶν τὰ γράμματα τὰ διὰ τῶν πρεσβυτέρων μου Ἐλπίδιου καὶ Φιλοξένου ἀποκομισθέντα, καὶ ἐσύμασα, πῶς ἡμεῖς μὴ ἀγάπη καὶ συνειδήσει ἀληθείας ἐγράψαμεν, ὑμεῖς δὲ μετὰ φιλονεικίας, καὶ οὐχ ὡς ἔπρεπεν, ἐπιστείλατε. Ὑπερηφάνια γὰρ καὶ ἀλαζονεία τῶν γραψάντων διὰ τῆς ἐπιστολῆς εἰδείντο. ταῦτα δὲ ἀλλότρια τῆς ἐν Χριστῷ πίστεως εἰσιν. Ἴδει γὰρ τὰ μετὰ ἀγάπης γραφέντα, ἀμοιβῆς τῆς ἴσης μετὰ ἀγάπης τυχεῖν, καὶ μὴ μετὰ φιλονεικίας. ἢ οὐχὶ ἀγάπης ἐστὶ γνώρισμα πρεσβυτέρους ἀποστείλαι συμπαθεῖν τοῖς πάσχουσι, προτρῦσασθαι τοὺς γράψαντας εἰλεῖν, ἵνα πάντα θάπτου λόβου λαβόντα διορθωθῆναι δυναθῆ, καὶ μηκέτι μὴτε οἱ ἀδελφοὶ ἡμῶν πάσχουσι μὴτε ὑμᾶς τινες διαβάλλωσιν; ἀλλ' οὐκ οἶδά τι τὸ δόξαν ὑμῶν διατελεῖναι, ὥστε καὶ ἡμᾶς ποιήσαι

(1) In Athanasii novissima editione observatum est, neque hic cum Nannio legendum *Diacono*, neque cum plerisque recentioribus *Danii* nomine intelligendum esse Dianæum Cæsareæ in Cappadocia episcopum, licet is præsul Antiochenæ synodo interfuerit; sed potius Theognitum Nicænum, qui apud Athanasium non semel *Διόγνος*, et apud Hilarium fragm. II, n. 2, *Diognitus* appellatur; et eum quidem, uti monumenta ab Athanasio, *Apol. cont. Arian.*, p. 192, 195 et 193, relata fidem faciunt, inter Arianorum duces post Eusebium primas obtinere consuevisse. Præterea ex concilio Sardicensi, in quo, ut apud Hilarium, frag. II, n. 2, habetur, *lectæ sunt litteræ factæ a Theognito falsæ adversus Athanasium et Marcellum*, in concinnandis litteris, quæ Ariano-rum juvarent, Theognitum illum celebrem fuisse colligitur. Unde et idem epistolæ, cui nunc Julius rescribit, videri posset architectus, ideoque suum ei nomen præ cæteris præposuisse. Quominus tamen nostrorum conjecturæ sine cunctatione subscribamus,

I. Orientales Antiochia contentioso animo rescripserunt. — Legi litteras (3) a presbyteris meis Elpidio et Philoxeno mihi allatas, miratusque sum, cum nos ex dilectione et veritatis conscientia scripserimus, a vobis contentiose, nec ut decebat, rescriptum esse. Superbia enim et arrogantia scribentium per epistolam sese prodebat: hæc autem a Christiana fide aliena sunt. Decebat enim, quæ cum dilectione scripta erant, parem cum dilectione, et non cum contentione responsonem obtinere. An non caritatis indicium est, presbyteros misisse qui cum dolentibus condolerent, et eos qui scripserant adhortarentur ut venirent, quo quam primum omnia tandem componi ac recte constitui valerent, nec diutius fratres nostri vexarentur, nec vos quidam criminerentur? Sed nescio cur sic afflicti vobis placuerit, ut nos induxeritis ad suspicandum, quæ vos verba nos honorandi causa dicere videbamini, hæc ipsa cum quadam dissimulatione et irrisione dixisse. Presbyteri namque qui missi sunt, quos cum gaudio rediisse oportebat, contra mæsti rediere ob ea quæ illic geri id prohibet, quod infra, num. 6, Nicænus episcopus non *Danius*, sed recepto more *Diognus* appelletur.

(2) Is erat Antiochiæ episcopus, ejus rursus mentio fit in libello *Ægyptiorum* episcoporum ad Dionysium Comitem, necnon in rescripto ejusdem Dionysii apud Athanasium, *Apol. cont. Arian.*, p. 196 et 197; a Sozomeno, lib. III, c. 6, *Πλάκατος*; a Socrate, lib. II, c. 9, *Πλάκατος*; a Theodoretto, lib. I, c. 22, *Πλακείτιος* nuncupatus.

(3) Non exstant.

τίσαντες ἐνταῦθα, ὡς οὐκ ἠδυνήθησαν πρὸς τοὺς ἐλλόγους Ἀθανασίου πρεσβυτέρους ἀντιστήναι, ἀλλ' ἐν πᾶσι διετρέποντο καὶ διηλέγχοντο, τὸ τηρικαῦτα ἠξίωσαν ἡμᾶς, ὥστε σύνοδον συγκυρῆσαι, καὶ γράψαι καὶ Ἀθανασίῳ τῷ ἐπισκόπῳ εἰς Ἀλεξανδρείαν, γράψαι δὲ καὶ τοῖς περὶ Εὐσέβιον, ἵνα ἐπι παρουσίᾳ πάντων ἡ δίκαια κρίσις ἐξενεχθῆται δυνατῆ· τότε γὰρ καὶ ἀποδεικνύεται πάντα τὰ κατὰ Ἀθανάσιον ἐπηγγελαντο. κοινῇ γὰρ ὑπ' ἡμῶν διηλέγχθησαν οἱ περὶ Μαρτύριον καὶ Ἠσύχιον, καὶ οἱ Ἀθανασίου τοῦ ἐπισκόπου τῆς Ἀλεξανδρείας πρεσβύτεροι μετὰ πεποιθήσεως ἀνθίσταντο, οἱ δὲ περὶ Μαρτύριον, εἰ δεῖ τ' ἀληθῆς εἰπεῖν, ἐν πᾶσι διετρίποντο, ὄθεν καὶ ἠξίωσαν σύνοδον γενέσθαι. εἰ τοῖνυν μὴδὲ τῶν περὶ Μαρτύριον καὶ Ἠσύχιον ἀξιωσάντων γενέσθαι σύνοδον, προτρεψάμενος ἡμῖν ἐγὼ σκόλαι τοὺς γράψαντας ἐνεκεν τοῦ ἀδελφοῦ ἡμῶν τῶν αἰτιωμένων ἀδικίαν σπευθῆναι, καὶ οὕτως εὐλόγως ἦν καὶ δίκαια ἡ προτροπὴ, ἔστι γὰρ ἐκκλησιαστικὴ καὶ Θεοῦ ἀρεσκουσα. ὅτε δὲ οὐς ὑμεῖς αὐτοὶ οἱ περὶ Εὐσέβιον ἀξιόπιστους ἠγίσασθε, καὶ οὗτοι ἠξίωσαν ἡμᾶς συγκαλέσαι, ἀκόλουθον ἦν τοὺς κληθέντας μὴ λυπηθῆναι, ἀλλὰ μᾶλλον προθυμῶς ἀπαντῆσαι. οὐκοῦν ἡ μὲν δόξασα ἀνανάκτησις τῶν λυπηθέντων προπετής. ἡ δὲ παρατήσις τῶν μὴ θελησάντων ἀπαντήσαι ἀπειρήσι καὶ ὑποποῖς ἐκ τούτων δεικνύεται. αἰτιῶνται τις, ὁπράττων αὐτὸς ἀποδέχεται, εἰ παρ' ἑτέρου γινόμενα βλέπει;

γ'. Εἰ γὰρ, ὡς γράφετε, ἀσάλευτον ἔχει τὴν ἰσχὴν ἐκάστη σύνοδος, καὶ ἀτιμάζεται ὁ κρίσις, ἴαν παρ' ἑτέρων ἡ κρίσις ἐξετάζηται, σκυπέτιτε, ἀγαπητοί, τίνας εἰσὶν οἱ σύνοδον ἀτιμάζοντες, καὶ τίνας τὰ τῶν ρησάντων κρίναι διαλύουσι. καὶ ἴνα μὴ τὰ καθ' ἑαυτὸν νῦν ἐξετάζω ἐπιβαρεῖν τινες δοκῶ, ἀλλὰ τόγε τελευταῖον γενόμενον, ἐρ' ὃ καὶ φρίζειν ἂν τις ἀκούων ἀρκεῖ πρὸς ἀπόδειξιν πάντων τῶν παραλελειμμένων. Οἱ ρησαντοὶ οἱ ἀπὸ τοῦ τῆς μακαρίας μνήμης Ἀλεξάνδρου τοῦ γενομένου ἐπισκόπου τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπὶ ἀσεβείᾳ ἐκβλήθέντες, οὐ μόνον ὑπὸ τῶν καθ' ἑκάστην πλὴν ἀπεκτινύθησαν, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ πάντων τῶν κοινῇ συνελθόντων ἐν τῇ κατὰ Νικαίαν μεγάλῃ συνόδῳ ἀνεθεματίσθησαν. οὐ γὰρ ἦν αὐτῶν τὸ τυχόν πλημμέλημα, οὐδὲ εἰς ἄνθρωπον ἦσαν ἀμαρτισάντες, ἀλλ' εἰς αὐτὸν τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος. καὶ ὅμως οἱ ὑπὸ πάσης τῆς οἰκουμένης ἀποκηρυχθέντες, καὶ κατὰ πᾶσαν ἐκκλησίαν στηλιτευθέντες, νῦν λέγονται δεδέχθαι, ἐρ' ὃ καὶ ὑμᾶς ἀκούσαντας χαλεπαίνειν δίκαιον ἠγοῦμαι. τίνας οὖν εἰσὶν οἱ σύνοδον ἀτιμάζοντες; οὐχὶ οἱ τῶν τριακοσίων τὰς ψήφους παρ' οὐδὲν θίμενοι, καὶ ἀσέβειαν εὐσεβείας προκρίναντες; ἡ μὲν γὰρ τῶν Ἀρειομανι-

(1) Martyrio synodum postulanti non alius videtur adfuisse socius nisi Hesychnus, ut mox diserte enuntiat. Nam licet superius eis adjungatur Macarius presbyter, hunc tamen, ut auditur instare presbyteros Athanasii, noctu aufugisse infra Julius, n. 4, docet; adeoque tum Roma abfuisse, cum Martyrius et Hesychnus a presbyteris Athanasii reuicti synodum flagitare cœperunt. Atqui Martyrius et Hesychnus diaconi, non presbyteri, erant. Ab Athanasio tamen epist. ad Solit., n. 9, synodum postulasse dicuntur presbyteri ab Eusebianis missi, cum se convictos adverterent. Num illuc πρεσβύτεροι loco verbi πρεσβύτεροι; quod est legati, irrepsit? aut forte dicti sunt presbyteri, quia legationis dux presbyter fuit, licet is paulo ante aufugisset?

(2) Quo nimirum ad synodum vocati venirent.

(3) Immo, ut auctor est Athanasius Apolog. contra Arianos, n. 20, Eusebiani ipsi litteris ad Julium scriptis, rogabant ut synodus cogeretur, et ipse, si vellet, ju-

A nobis id postularunt, ut synodus indiceretur, litteraque ad Athanasium episcopum Alexandriam, necnon ad Eusebianos mitterentur, ut coram omnibus justum posset proferri iudicium: tum enim se omnia contra Athanasium allata crimina probaturos promiserunt. Publice namque a nobis Martyrius et Hesychnus convicti sunt, et presbyteris Athanasii Alexandriæ episcopi cum fiducia ob-istentibus, Martyrius (1) et socii, ut vere dicam, in omnibus refutabantur; hincque factum est ut synodum coacti sint postulare. Si igitur Martyrio et Hesychnio nullam synodum postulantis auctor ego fuisset, ut ii qui scripserant defatigationis molestiam (2) subirent fratrum nostrorum gratia, qui se injuriam passos conquererentur, hoc etiam in casu æqua et justa fuisset adhortatio, B quippe quæ ecclesiastica sit et Deo gratia. Jam vero cum iidem, quos vos ipsi Eusebiani fide dignos censuistis, nos (3) rogarint ut synodus convocaretur; decuit vocatos non indigne ferre, sed potius alacriter occurrere. Quapropter indignatio eorum, qui hoc iniquo animo ferre visi sunt, proterva est; detrectatio vero eorum, qui venire noluerunt, inhonesta et suspecta hinc deprehenditur. Aliquisne reprehendit, si quæ probat, cum ipse facit, ab alio fieri videt?

III. *Objiciunt dedecorari synodum cujus iudicata rescindantur. Ipsi convincuntur acta Nicænæ synodi rescidisse.* — Si enim, ut scribitis, quælibet synodus firmam habet auctoritatem, et contumeliose agitur cum iudice, si ejus iudicium ab alio examinatur, considerate, dilecti, quinam sint qui synodum inhonorant, et quinam ea quæ ab aliis prius iudicata sint rescindant. Et ne singulorum acta expendens, quosdam gravare videar, sane quod postremo gestum est, cum sit horrendum auditu, sufficit ad cætera, quæ a me omittuntur, comprobanda. Ariani a beatæ memoriæ Alexandro quondam Alexandriæ Episcopo ob impietatem ejecti, non solum à singulis civitatibus expulsi sunt, sed et ab omnibus pariter qui ad Nicænam magnam synodum simul convenerant, anathemate sunt damnati. Non enim leve erat eorum scelus, nec in hominem, sed in ipsum Dominum nostrum Jesum Christum, Filium Dei viventis peccaverunt. At tamen qui a toto terrarum orbe rejecti fuerant, et apud universam Ecclesiam infamati, nunc recepti dicuntur; quod et vobis audientibus indigne ferendum existimo. Quinam igitur sunt qui synodum dedecore afficiunt; nonne qui trecentorum episcoporum suffragia pro nihilo habent, et impietatem pietati anteponunt? Et Ariomanitarum quidem heresis ab omnibus ubique episcopis convicta et condemnata est: Athanasius vero et Marcellus episcopi plures habent qui ipsos verbis scriptisque defendunt. Nam de Marcello nobis testimonium (4) perhibere, quod in

dex foret. Quod mirum est hic a Julio fuisse prætermisum, nisi forte Eusebianis ipsis id quod ab eorum legatis factum est Athanasio ibi attribuat, Sozomeno quoque, l. III, c. 7, teste: *Eusebius scripsit ad Julium, ut ipse iudex esset eorum quæ contra Athanasium decreta sunt Tyri.*

(4) Scilicet presbyteri Romanæ ecclesiæ, qui Nicænæ

Nicæna synodo Ariani obstiterit. De Athanasio autem testes dixerunt, eum nec Tyri (1) convictum, nec in Mareote, ubi monimenta adversus illum adornata esse dicitur, præsentem fuisse. Scitis autem, dilecti, quæ ab una solam parte aguntur, nullam vim habere, sed suspecta esse. Nos tamen, quanquam sic actum esset, accuratioris disquisitionis causâ, nec de vobis, nec de iis, qui pro illis scripserant, quidquam præjudicantes, hortati sumus eos, qui litteras miserant, ut huc se conferrent: ut quando quidem plures sunt qui pro illis scripsere, in synodo omnia examinarentur: quo nec damnetur innocuus, nec qui reus est ut purus habeatur. Non igitur a nobis vilipenditur synodus, sed ab iis qui temere et levissime Arianos ab omnibus damnatos, etiam contra judicium sententiam receperunt. Horum quidem plerique jam resoluti cum Christo sunt: sed qui etiamnum superstites sunt indigne ferunt quod suum iudicium quidam resciderint.

IV. *Nicænam synodum in causa Pisti Eusebiani temerant; Julius illam servat.* — Hoc autem ita se habere reprehendimus ex iis quæ Alexandria acta sunt. Nam (2) Carpones quidam ab Alexandro ob Arianam hæresim pulsus, simul et nonnulli ejusdem hæresis causa ejecti, a quodam Gregorio missi huc venerunt. Idipsum (3) etiam a Marcario presbytero, Martyrio et Hesychio diaconis didicimus. Antequam enim presbyteri Athanasii advenirent, auctores nobis erant ut Alexandriam Pisto cuidam litteras mitteremus, quo tempore Athanasius quoque episcopus Alexandria degebat. Quem Pistum Athanasii presbyteri supervenientes Arianum esse declararunt, expulsus olim ab Alexandro episcopo et a Nicæna synodo; jam vero ordinatum a quodam (4) Secundo, quem magna synodus ejecerat, utpote Arianum. Hoc autem nec ipse Martyrius aut socii inficiabantur, neque negabant Pistum a Secundo fuisse ordinatum. Hinc igitur perpendite, quinam jure culpandi sint, nosne quibus persuaderi non potuit ut Pisto Ariano scriberemus, an qui auctores erant ut magnam synodum vilipenderemus, et impiis,

synodo interfuerant, ut infra declaratur, n. 16, adeoque Vita et Vincentius a Sylvestro ad hanc synodum legati.

(1) Plurimos torsit hic locus a Nannio sic latinitate donatus: *Neque Tyri condemnatus est.* Et eum quidem cum Tyriensis synodi gestis, ex quibus Athanasium Tyri condemnatum fuisse certissimum est, conciliare atque componere frustra nisi sunt. Felicius fuisset eorum labor, si verbum *καταργώσκειν* pro *convincere*, cum apud alios auctores, tum apud Athanasium, usitatum esse observassent. Ipse Julius, seu interpres illius, infra, num. 14, ubi a Tyriensi synodo, si re ipsa illic convictus fuisset Athanasius, alium ejus loco episcopum substituendum fuisse notat, prædicto verbo utitur, eodemque intellectu num. 20. et 21 ter illud usurpat.

(2) Is ab Alexandro apud Athanasium, nov. edit. pag. 397, necnon apud Socratem, l. 1, cap. 6, inter Ecclesiæ desertores recensetur. Eundem Epiphanius, hæc., 69, ex Alexandrinis ecclesiis unam administrasse tradit.

(3) Illud *idipsum*, non ad rem proxime narratam

των αίρεσις υπό πάντων των άπανταχοῦ επισκόπων καταργώθη, και άπεκηρύχθη· Αθανάσιος δὲ και Μάρκελλος οί επισκοποι κλεινας έχουσι τούς ύπερ έαυτων λήγοντας και γράροντας. Μάρκελλος μὲν γάρ έμαρτυρήθη ήμιν, και εν τῇ κατά Νικαιαν συνόδω τοῖς τὰ Άρείου φρονούσιν άπειρηκώς. Αθανάσιος δὲ έμαρτυρήθη, μηδὲ εν Τύρω καταργωσθείς, εν δε τῇ Μαρρώτη μη παρείναι ενθα τὰ ύπομονίματα κατ' αὐτοῦ γενησθαι λέγεται. οἶδατε δε, άγαπητοί, ότι τὰ κατά μνημόριαν ισχύος ουκ έχει, άλλ' ύποπτα τυγγάνει. και θμως τούτων θντων, ήμεις ύπερ άκριβειας, ουτε τοῖς ύπερ αὐτων γράψασι πρόκριμα ποιούντες, προειρημάμεθα τους γράψαντας ελθέν, εν' επειδή πλειους εισιν οί ύπερ αὐτων γράψαντες, επί συνόδου πάντα εξετασθή· προς τὸ μηδὲ τὸν άναίτιον κατακριθῆναι. μητε τὸν υπεύθυνον ως καθαρόν λογισθῆναι. ουκ ου παρ' ήμιν άπιμάζεται σύνοδος, αλλά παρ' έκεινων των άπλως και ως έτυχε τοῖς παρὰ πάντων κατακριθέντας Άρειανούς, και παρὰ γνώμη των κρινάντων, δεξομένων. οί γάρ πλειους ήδη αναλύσαντες εισι συν Χριστῷ· οί δε έτι και νῦν εν τῷ βίω τούτῳ εξετάζονται, άγανακτούντες ότι τὸν αὐτων κρισιν ελυσάν τινες.

δ. Τοῦτο δε και από των γενομένων μεν εν τῇ Αλεξανδρεία εγνωμεν. και γάρ και Καρπώνης τις εκβληθείς υπό Αλεξανδρου διὰ τὴν Άρείου αίρεσιν μετά τινων, και αὐτων εκβληθέντων διὰ τὴν αὐτὴν αίρεσιν, εληλύθασιν ενταῦθα, άπιστοί ληντες παρὰ Γρηγορίου τινός. ουως δε εμάθουμεν και παρὰ Μακκαρίου του πρεσβυτέρου, και Μαρτυριου και Ίησυχίου των διακόνων· πρὸ των γάρ άπαντίσαι τους Αθανασίου πρεσβυτέρους, προειρηπόντο ήμας γράρειν εν Αλεξανδρεία Πιστῷ τινι, ήλικα και Αθανάσιος ο επισκοπος εν Αλεξανδρεία ην. τοῦτον δε τὸν Πιστὸν οί Αθανασίου του επισκόπου πρεσβύτεροι παραγνήμενοι άπέδειξαν εἶναι Άρειανόν, εκβληθέντα μὲν υπό Αλεξανδρου του επισκόπου και τις κατά Νικαιαν συνόδου, κατασταθέντα δε υπό Σεκούνδου τινός, εν η μεγάλη σύνοδος Άρειανόν ενθα εξεβαλε. τοῦτο δε ουδὲ αὐτοί οί περι Μαρτυριου άπέλεγον, ουδὲ ήρριούτο τὸν Πιστὸν υπό Σεκούνδου εσχηκέναι τὴν κατάστασιν. σκοπεῖτε τὸν ου και εν τούτων, τινες αν υπό μέμψιν δικαίως γίνοντο, οί μη πεισθέντες ήμεις, ώστε Πιστῷ τῷ Άρειανῷ γράψαι, η οί συμβουλεύοντες

refertur, sed ad id quod numeri hujus initio Julius sibi probandum proponit, quam nihili videlicet Eusebiani ducerent Nicænae synodi decreta. Hoc primum Carponæ et sociorum a Gregorio Romam missorum, nunc Pisti et Secundi exemplo comperisse se probat.

(4) Videlicet Ptolemaidis episcopo, quem Ægyptiorum episcoporum concilium primum circa annum 320, ac deinde Nicæna synodus anathemate damnarunt, uti fidem faciunt monimenta quæ Socrates lib. 1, c. 6 et 9, refert. Stare igitur nequit illud Sozomeni, l. 1, c. 21, ubi ait, Secundum, Ptolemaidis in Lybia episcopum, una cum Theognio, Mari, etc., fidem in concilio Nicæno conscriptam approbasse. Nec valet quod Valesius Sozomeni cum Socrate conciliandi gratia excogitavit, scil., Secundum ac socios initio quidem formulam fidei Nicænae penitus rejecisse, postea tamen metu principis, qui contradicentibus exsilium minabatur, eam comprobasse. Ipsi enim Nicæni Patres epistola synodica ad Alexandrinam ecclesiam ejectionem fuisse renuntiant, et idipsum modo Julius septem post annis, non dissentibus Eusebianorum legatis, confirmat. Unde hoc saltem de Secundo certum est, eum neque in Nicæno concilio, neque post concilii hujus fidem ratam habuisse.

ἀτιμάσαι τὴν μεγάλην σύνοδον, καὶ τοῖς ἀσεβῶσι ὡς εὐσεβῶσι γράψαι; καὶ γὰρ καὶ Μανάριος ὁ πρεσβύτερος, ὁ παρὰ Εὐσεβίου μετὰ τῶν περὶ Μαρτύριον ἀποσταλαίς, ὡς ἤκουσεν ἐπιστάτας τοὺς πρεσβυτέρους Ἀθανασίου, ἐδεχομένους ἡμῶν τὴν παρουσίαν αὐτοῦ μετὰ τῶν περὶ Μαρτύριον καὶ Ἰσύχιον, ἀπέδημσε νυκτός, καίτοι νοσῶν τῇ σώματι, ὡς ἐκ τούτου λοιπὸν ἡμῶς ἀκολούθως στοχάζεσθαι, ὅτι ἀίσχυνόμενος τὸν κατὰ Πιστοῦ Ἐλιγγον, ἀνεχώρησεν. ἀδύνατον γὰρ τὴν κατάστασιν Σεκούδου τοῦ Ἀρειανοῦ, ἐν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ ἰσχύσαι. ἀτίμια γὰρ ἀληθῶς αὕτη κατὰ τῆς συνόδου καὶ τῶν ἐν αὐτῇ συνελθόντων ἐπισκόπων, ἐὰν τὰ μετὰ τοσαύτης σπουδῆς καὶ εὐλαβείας ὡς θεοῦ παρόντος γενόμενα, ἀντι μηδὲν λυθῇ.

ε. Εἴτερον οὖν, ὡς γράφετε, ἐκ τοῦ κατὰ Νεβάτον καὶ τὸν Σεκουστία Παῦλον παραδείγματός τὰ τῶν συνόδων ἰσχύειν δόγματα χρῆ, εἶδει μᾶλλον μὴ λυθῆναι τῶν τριακοσίων τὴν ψῆφον, εἶδει τὴν καθολικὴν σύνοδον ὑπὸ τῶν ἄλλων μὴ ἀτιμασθῆναι. αἰρετικοὶ γὰρ οἱ Ἀρειανοὶ, ὡς περὶ κῆκεῖνοι, καὶ ἡμεῖς αἱ κατὰ τούτων ψῆφοι ταῖς κατ' ἐκείνων. τούτων δὲ τολμηθέντων, τίνας εἰσὶν οἱ φλόγα διχονοίας ἀνάφαντες; ἡμεῖς γὰρ τοῦτο πεποινημένοι γράψαντες, ἐμειψασθε. ἄρ' οὖν ἡμεῖς διχονοίας εἰργασάμεθα, οἱ συναγαγόντες τοῖς πάσχουσιν ἀδελφοῖς, καὶ κατὰ κανόνα πάντα πεποιηκότες, ἢ οἱ φιλονεικοῦσι καὶ παρὰ κανόνα τῶν τριακοσίων τὴν ψῆφον λύσαντες, καὶ κατὰ πάντα τὴν σύνοδον ἀτιμάσαντες; οὐ γὰρ μόνον οἱ Ἀρειανοὶ ἐδέχθησαν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τόπου εἰς τόπον μεμελετήκασιν ἐπίσκοποι διαβαίνειν. Εἰ οὖν ἀληθῶς ἴσῃ καὶ τῇ

(1) Hunc locum, cujus sensum hactenus non satis expresserunt pristinae interpretationes latinae, Socrates, l. II, cap. 15, illustrat, ubi ait, Julio ab Orientalibus Antiochiaë congregatis rescriptum, non debere ab ipso discuti, si quos ipsi ecclesiis suis expellere voluissent; neque enim se contradixisse tunc, cum Novatium ecclesia ejectus est. Mentem suam ipsimet Eusebiani apud Hilarium frag. III, n. 26, aperius explicant, eandem calumniam subinde Philippopoli non adversus Julium tantum, sed et adversus Occidentales renovantes in hunc modum: *Hanc novitatem moliebantur inducere, quam horret vetus consuetudo Ecclesiae, ut in concilio orientales episcopi quidquid forte statuissent ab episcopis Orientalibus rescriveretur; similiter quidquid occidentalium partium episcopi, ab Orientalibus solveretur. Verum omnium conciliorum juste legitimeque actorum decreta affirmanda majorum nostrorum gesta consignant. Nam in urbe Roma sub Novatio et Sabellio et Valentino haereticis factum concilium, ab orientalibus confirmatum est: et iterum in Oriente sub Paulo Samosatis quod statutum est, ab omnibus est signatum.* Obiter observo in omnibus illis locis *Novatiani* vocem loco *Novati* substituendam fuisse. Ipse vero Julius hoc erratum, quod Orientalibus familiare est, in ipsorum litteris offendens, illud corrigere neglexit, quamquam Sozomenus lib. III, cap. 8, Eusebianorum ad Julium litteras summam exhibens, sic eorum verba apud Valesium reddit: *Nam et episcopus Orientis, qui ipsos aetate antecessissent, neutiquam contradixisse affirmabant tum, cum Novatium ecclesia romana ejectus est.*

Nunc vero id, quod in Novatiani causa gestum est, frustra obtendunt Eusebiani, ut quod ab uno concilio statutum est, ab altero minime discutiendum esse approbent. Ipso Eusebio teste, cum Romae (haec de causa) congregata esset synodus, cumque in provinciis antistites quid agendum esset seorsum consultassent, hujusmodi decretum cunctis promulgatum est, *Novatum* (leg. *Novatianum*) quidem et eos qui una cum ipso sese insolentius extulerunt, alienos ab Ecclesia habendos esse. Quocirca Cyprianus ad Stephanum papam, epist. 1, n. 2 scribit *Novatianum nuper retusum et refutatum et per totum orbem a sacerdotibus Dei* (qui, ut

A quasi pii fuissent, litteras mitteremus? Nam Macarius ipse presbyter, qui cum Martyrio ab Eusebio missus est, ut audivisset instare presbyteros Athanasii, cum nos expectaremus ut una cum Martyrio et Hesychio coram nobis se sisteret, corpore licet æger, noctu abscessit; ut hinc merito conjiceremus, eum ideo discesisse, quod se puderet circa Pistum refutatum iri; cum fieri non posset ut ordinatio Secundi Ariani in Ecclesia catholica valeret. Illud enim re vera synodo et episcopis qui in ea convenere contumeliosum esse, si quæ illi tanto studio ac pietate tanquam Deo præsentem egerunt, quasi nullius prelii abrogarentur.

V. *Fucatum illorum pro synodorum decretis studium.*— Si igitur, uti scribitis (1), eorum quæ in causa B Novati et Pauli Samosatensis gesta sunt exemplo, synodorum dogmata vigere oportet, certe multo magis decuit trecentorum episcoporum decreta non irrita fieri, decuit universalem synodum a paucis non contemni. Ariani enim sunt hæretici æque ac illi, et paria contra hos atque contra illos decreta prodierunt. Cum autem tales ausus viderimus, quinam discordiæ flammam accenderunt? nos enim istud commisisse in litteris vestris arguimus. Nosne discordiam induximus, qui afflictorum fratrum vicem dolemus, et omnia secundum canonem egimus? an non potius qui contentiose et contra canonem trecentorum decreta violarunt, et in omnibus synodum contempserunt? Non solum enim Ariani admissi, sed et a loco in locum episcopi sese transferre (2) meditati sunt. Si

C mox dicebat Eusebius, *seorsum in concilii consultant*) *absentem.* Neque illud majori fide dignum quod aiunt, Antiocheni concilii sententiam adversus Paulum Samosatensem nullo examine prævio fuisse admissam. Nempe, ut Eusebius idem, lib. VII Hist., cap. 30, narrat, Paulus a concilio damnatus, cum ex Antiochenæ ecclesiæ domo excedere nollet, eamque ob causam imperatorem interpellasset, *præcepit Aurelianus, ut iis domus traderetur, quibus Italici Christianæ religionis antistites et Romanus episcopus scriberent:* quod Eusebius ipse *rectissime iudicatum* testatur. Hac autem occasione Dominio in locum Pauli suffecto scribere, eique Antiochenæ ecclesiæ domum adjudicare quomodo potuerint Romanus alique antistites, nisi prius Antiocheni concilii de Pauli causa iudicium recognovissent? maxime cum sibi apud ethnicum imperatorem de sententia sua rationem reddendam esse non ignorarent. Neque magis veritati aut æquitati consentaneum est, quod Eusebiani rursus de Sabellii causa Philippopoli objecerunt. Hujus quippe hæresim Ptolemaidæ in Pentapoli, adeoque in Oriente natam, et a Dionysio Alexandrino episcopo, qui pariter ad Orientem pertinebat, primum refutatam ac damnatam fuisse superior epistola 1, ad Xystum II, n. 2, persuadet. Unde Orientalium potius de Sabellio iudicium Romæ confirmatum esse, quam Romani concilii de eodem hæretico sententiam Orientalium consensu ratam fuisse conficitur. Aut certe si Dionysius Alexandrinus nascentem Sabellii hæresim refutasse contentus, litteras, quibus illam refellebat ad Xystum misit, expectavitque quid de illa Romanum sentiret concilium, ac tandem Romanæ synodi iudicium cum cæteris Orientalibus comprobavit, hinc nihilominus perspicua fiet Romani antistitis in Oriente auctoritas.

(2) Eusebius carpit, qui relicta Berytensi sede in Nicomediensem invaserat, ac demum hanc quoque

igitur vere parem eundemque existimatis episcoporum honorem, neque ex magnitudine civitatum, uti scribitis, episcoporum dignitatem metimini, oportuit eum cui parva civitas concedita fuerat, in illa manere, nec contempta illa quæ sibi credita erat, ad aliam sibi non commissam transire; ita ut eam quæ sibi a Deo tradita est despiceret, inanem vero hominum gloriam exoptaret.

VI. *Ne Romam se conferant, frustra obtundunt angustiam temporis præfiniti.*—Ergo, dilectissimi, oportuit vos huc accedere, et non abnuere, ut negotium ad finem deduceretur; id enim ratio postulat. Sed fortasse præfinitum tempus id vobis non permisit; in litteris enim vestris conquesti estis angustum nos ad synodum cogendam temporis spatium definivisse. Verum hoc, dilecti, mera est causæ simulatio. Nam si quos jam profectos prævertisset illo dies, angustum sane fuisse præfiniti temporis spatium recte arguerent. Si autem ii, quibus accedere non libuit, presbyteros quoque usque ad mensem (1) Januarii detinuerint, merus est prætextus hominum suis rebus diffidentium. Venissent enim, ut prius dixi, si de sua causa bene sperassent, non itineris intervalum considerantes, nec ad præfinitum tempus respicientes, sed iustitia et æquitate suæ causæ freti.

VII. At fortassis ob temporis rationem non venerunt; hoc enim rursus scripto significastis, oportuisse scilicet nos, animadvertentes præsentem rerum (2) Orientalium statum, non vos hortari ad veniendum. Si igitur ob talem temporum conditionem profecti non estis, ut dicitis, decuit vos in primis temporis hujusce ratione habita (3), schismatis, luctus et lacrymarum in ecclesiis non esse auctores. Jam vero qui talia egerunt indicaverunt, non temporis conditionem hujusce rei causam esse, sed meditatam accedere nolentium consilium.

VIII. *Inique moventur, quod Julius solus solis Eusebii scripserit.*—Miror autem et hanc epistolæ vestræ partem, qua expostulastis quod solus (4) Eusebio

repudians, Constantinopolitanam occupavit. Primam illam scilicet mutationem, etiam ante Nicænum concilium, cujus canone 15 hujusmodi translatio prohibetur, reprehenderat Alexander Alexandrinus antistes in epistola encyclica apud Athanasium, l. 1, nov. edit. pag. 597, et apud Socratem lib. 1, c. 6. Utramque Alexandrina synodus, anno 340 habita, item apud Athanasium, ib., p. 429, coarguit his verbis: *Neque animadvertit Pauli præceptum: Alligatus es uxori? noli querere solutionem. Quod si hoc de uxore dictum est, quanto magis de Ecclesia, et de ipso episcopatu, cui alligatus quispiam alium querere non debet, ne adulter ex sacris litteris deprehendatur.* Anno 347 Sardicense concilium pravam hujusmodi consuetudinem funditus eradicare cupiens, nec laicam communionem habere voluit eum qui talis est. Hunc et subinde Damasus anathemate damnandum semel et iterum censuit.

(1) Nonnulli Junium voci Januarii præferendum putant, reclamantibus scriptis codicibus atque ipsa rerum historia. Athanasius, epist. ad Solit., n. 11, tantum scribit legatos Julii ultra præfinitum tempus detentos. Atque ex utraque illa lectione conficitur, præstitutum concilio habendo diem in anni 341 exitum cecidisse.

Α αὐτὸν ἡγεῖσθε τιμὴν τῶν ἐπισκόπων, καὶ μὴ ἐκ τοῦ μεγέθους τῶν πόλεων, ὡς γράφετε, κρίνετε τοὺς ἐπισκόπους; ἔδει τὸν πεπιστευμένον μικρόν, μένειν ἐν τῇ πιστευθείσῃ, καὶ μὴ ἐξουθενεῖν μὴ τὸ πεπιστευμένον, μεταβαλεῖν δὲ εἰς τὴν μὴ ἐγχειρηθείσαν, ἵνα τῆς μὲν παρὰ θεοῦ δωδεκάτης κητεροφρονῆ, τὴν δὲ τῶν ἀνθρώπων κεισοδοξίαν ἀγαπήσῃ.

ζ'. Οὐκοῦν, ἀγαπητοὶ, ἔδει ἀπαντῆσαι, καὶ μὴ παρατιν-
σαισθαι ἵνα καὶ τέλος λάβῃ τὸ πρᾶγμα ἵνα τοῦτο γὰρ ὁ λόγος ἀπαιτεῖ. ἀλλ' ἴσως ἢ πρόεσμα ἐπιπόδισι γράψαντες γὰρ ἐμίμνησθε, ὅτι στενὴν τὴν προθεσίαν τῆς συνόδου ὠρισάμεν. ἀλλὰ καὶ τοῦτο, ἀγαπητοὶ, πρόουσις ἐστίν. εἰ μὴν γὰρ ἔρχο-
μένους τινὰς συνέκλεισεν ἡ ἡμέρα, στενὸν ἂν τὸ διάστημα τῆς προθεσίας ἡλέγηθῃ. εἰ δὲ οἱ ἐλθεῖν μὴ βουλόμενοι, κτεταρχή-
κασιν καὶ τοὺς πρεσβυτέρους ἕως αὐτοῦ τοῦ Ἰανουαρίου μηνός, μὴ θαρβύοντων ἐστὶν ἡ πρόβασις. ἤλθον γὰρ ἂν, ὡς προείπον, εἰ ἐθάρβουν, οὐ πρὸς τὸ διάστημα τῆς ὁδοῦ σκοποῦντες, οὐδὲ πρὸς τὴν προθεσίαν ὀρώοντες, ἀλλ' ἐπὶ τοῖς δικαίοις καὶ τοῖς εὐλόγοις παρρησιαζόμενοι.

ζ'. Ἀλλ' ἴσως διὰ τὸν καιρὸν οὐκ ἀπήντησαν ἵνα τοῦτο γὰρ γράφοντες πάλιν ἐδηλώσατε, ὡς ἄρα ἔδει ἡμᾶς σκοπήσαντας τὸν ἐπὶ τῆς ἑκάστης καιρὸν μὴ προτρέψασθαι ἡμᾶς ἀπαντῆσαι. εἰ μὴν οὖν διὰ τὸ τοιοῦτον εἶναι τὸν καιρὸν οὐκ ἀπήντησατε, ὡς φασί, ἔδει προτέρως ἡμᾶς τὸν καιρὸν τοῦτον σκοπήσαντας μὴ αἰτίους σχίσματος, μηδὲ ὀλολογίης καὶ θρήνων ἐν ταῖς ἐκκλησίαις γίνεσθαι. νῦν δὲ εἰ ταῦτα πεποιηκότες ἔδειξαν μὴ τὸν καιρὸν αἴτιον, ἀλλὰ τὴν προκρίσιν τῶν μὴ θελησάντων ἀπαντῆσαι.

η'. Θαυμάζω δὲ κἀκεῖνο τὸ μέρος τῆς ἐπιστολῆς, πῶς ὅπως καὶ ἐγράφη παρ' ὑμῶν, ὅτι ὁ τῶν περὶ Εὐσεβίου μόνος, καὶ οὐ πᾶσιν ὑμῖν, μόνος ἔγραψε. τυχέριαν γὰρ τῶν μεμνη-
μένων πολλοὶ ἂν τις εὔροι, ἢ περὶ ἀλήθειαν. ἐγὼ γὰρ οὐκ ἔλλοθεν λαθὼν κατὰ Ἀθανασίου γράμματα, ἢ διὰ τῶν περὶ Μαρτύριον καὶ Ησυχίον, ἐκείνοις ἀνάγκη ἔγραψε τοῖς καὶ

(2) Hunc Orientalium rerum statum de quo loquebantur, Athanasius, epist. ad Solit., n. 11, sic explicat: *Futilem excusationem commenti, ob Persarum bellum nequimus, aiebant, jam accedere. Tum eandem excusationem sugillat his verbis: Quid enim ad episcopos bellum? et quare Persarum bello præpediuntur quominus Romam accederent longinquam et transmarinam urbem, qui Orientis loca Persis finitima tunc temporis instar leonum circumirent?* Julius tamen eos Orientalium rerum prætextentes statum sic videtur intellexisse, quasi de tristi ac luctuoso discidio ecclesiarum Orientalium, a quibus præsules tum abesse non deceret, loquerentur.

(3) Schismatis ac luctus auctores exstiterunt, dum Gregorium Athanasio vivente episcopum ordinarunt, et in Alexandrinam sedem per vim ac multa flagitia intruserunt.

(4) Conjectura non deest hic legendum esse, soli Eusebio, et infra, *Oportuit igitur aut Eusebium non absque omnibus vobis solum scripsisse*, ac sic deinceps; adeo ut quæ plurali numero enuntiantur, de uno Eusebio singulariter dicta intelligantur. Nempè hic loquitur Julius de litteris quas Martyrius et Hesyclus sibi tradiderunt. Atqui supra, num. 4, Martyrium et Hesygium ab Eusebio (παρὰ Εὐσεβίου) missos esse meminit. Sed et Athanasius, Apolog. cont. Arian., n. 1, litteras illas, quas Martyrius et Hesyclus ad Julium detulerunt, uni Eusebio adscribit, γράψαντος Εὐσεβίου. Athanasio Socrates, lib. 11, c. 11, et Sozomenus, l. 11, c. 7, concinunt. Theodoretus vero, lib. 11, c. 4, de iisdem litteris sermonem habens, Julii locutionem retinuit, nec dixit simpliciter Εὐσεβίος, sed οἱ περὶ Εὐσεβίου; qua locutione Epiphanius, histor. tripart., c. 6, Eusebium eiusque consortes, Valerius (quod

γράφαι κατ' αὐτοῦ. εἶδει τοίνυν ἢ αὐτοὺς περὶ Εὐσεβίου μὴ μόνους χωρὶς πάντων ὑμῶν γράφαι, ἢ ὑμᾶς, οἷς μὴ ἔγραψα, μὴ λυπεῖσθαι, εἰ ἐκείνοις ἐγράφη τοῖς καὶ γράψαι. εἰ γὰρ ἔγραψεν καὶ πᾶσιν ὑμῖν ἐπιστεῖλαι, εἶδει καὶ ὑμᾶς σὺν ἐκείνοις γράφαι. νῦν δὲ τὸ ἀκόλουθον σκοποῦντες, ἐκείνοις ἐγράψαμεν τοῖς καὶ δηλώσαμεν ἡμῖν, καὶ τοῖς ἀποστολέασιν πρὸς ἡμᾶς. εἰ δὲ καὶ τὸ μόνον ἐμὲ γιγραῖναι ἐκείνοις ἐκίνησεν ὑμᾶς, ἀκόλουθόν ἐστιν ὑμᾶς ἀγανακτεῖν, ὅτι καὶ μόνον ἐμοὶ ἔγραψαν. ἀλλὰ καὶ ἐν τούτῳ πιθανὴ μὲν καὶ οὐκ εὐλογος ἡ πείρασος, ἀγαπητοί. ὁμοίως δὲ γνωρίσει ὑμῖν ἀνεγκλίτων, ὅτι εἰ καὶ μόνος ἔγραψα, ἀλλ' οὐκ ἐμοῦ μόνου ἐστὶν αὕτη ἡ γνώμη, ἀλλὰ καὶ πάντων τῶν κατὰ τὴν Ἰταλίαν, καὶ τῶν ἐν τούτοις τοῖς μέρουσιν ἐπισκόπων. καὶ ἔγωγε τοὺς πάντας οὐκ ἠθέλησα φεῖσθαι γράφαι, ἵνα μὴ παρὰ πολλῶν τὸ βάρος ἔχωσιν. ἀμίλει καὶ νῦν τῇ ὀρθοίᾳ προθεσίμῃ συνελθόντων ἐπισκόπων, καὶ ταύτης τῆς γνώμης γεγόνασιν, ἣν πάλιν γράψω ὑμῖν σημάδιον. ὥστε, ἀγαπητοί, εἰ καὶ μόνος ἐπιστέλλω, ἀλλὰ πάντων γνώμην ταύτην εἶναι γινώσκατε. ταῦτα μὲν οὖν περὶ τοῦ μὴ εὐλόγους τινὰς εἶναι ὑμῶν προφάσεις, ἀλλὰ ἀδίκους καὶ ὑπόπτους ποιεῖσθαι.

θ'. Περὶ δὲ τοῦ μὴ εὐχερῶς μηδὲ ἀδίκως ἡμᾶς ὑποδεῖχθαι εἰς κοινωνίαν τοῦς συνεπισκόπους ἡμῶν Ἀθανάσιον καὶ Μάρκελλον εἰ καὶ τὰ προλεχθέντα ἱκανῶς, ὁμοίως δὲ βραχίων εὐλόγον ὑμῖν δεῖξαι. ἔγραψαν οἱ περὶ Εὐσεβίου πρότερον κατὰ τῶν περὶ Ἀθανάσιον, ἐγράψατε δὲ καὶ νῦν ὑμεῖς, ἔγραψαν δὲ καὶ πλείστοι ἐπίσκοποι ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου καὶ ἐξ ἄλλων ἐπαρχιῶν ὑπὲρ Ἀθανασίου. πρῶτον μὲν οὖν τὰ κατ' αὐτοῦ γράμματα παρ' ὑμῶν μάχεται πρὸς ἑαυτὰ, καὶ οὐδὲ μόνον συμφωνίαν ἔχει τὰ δευτέρα πρὸς τὰ πρῶτα, ἀλλ' ἐν πολλοῖς τὰ πρῶτα ὑπὸ τῶν δευτέρων λύεται, καὶ τὰ δευτέρα ὑπὸ τῶν πρῶτων διαβάλλεται. ἀσυμφώνων δὲ ὄντων τῶν γραμμάτων, οὐδεμίαν πίστιν περὶ τῶν λεγομένων ἐστίν. ἔπειτα εἰ τοῖς παρ' ὑμῶν γραφεῖσιν ἀξιοῦτε πιστεύειν, ἀκόλουθόν ἐστι καὶ τοῖς ὑπὲρ αὐτοῦ γράψαι μὴ ἀπιστεῖναι. καὶ μάλιστα, ὅτι ὑμεῖς μὲν πόρρωθεν, ἐκείνοι δὲ ἐν τοῖς τόποις οὖτε, καὶ εἰδότες τὸν ἀνδρᾶ καὶ τὰ ἐκεῖ γινόμενα πράγματα, γράψουσι μαρτυροῦντες αὐτοῦ τῆ βίῳ, καὶ διαβεβαιούμενοι ἐν πάσῃ ἰδὲν ἐστὶν) Eusebianos litterarum illarum scriptores esse intellexerunt. Qui sint illi Eusebii consortes, synodus Sardicensis (si tamen de his prioribus, non de posterioribus Eusebianorum litteris, quæ huic Julii rescripto occasionem dederint, loquitur) apud Hilarium, fragm. II, n. 2, declarat, nempe Eusebius, Marius, Theodorus, Diognitus, Ursacius et Valens, quibus apud Theodoretum, lib. II, c. 8, adduntur Menophantus et Stephanus.

(1) Hanc Ægyptiorum epistolam Athanasius initio apologiæ suæ contra Arianos totam inseruit, ac num. 20 discrete monet eam ad omnes episcopos et ad Julium Romanum episcopum fuisse missam.

(2) Julius hic haud dubie Eusebianorum testimonio testimonium opponit Mareoticorum clericorum apud Athanasium, apolog. cont. Arian., n. 74, p. 191, dicentium: Nos scilicet hoc testamur, qui non procul episcopo sumus, sed Mareotem perlustrantem omnes comitamur, quæcumque delata sunt meram esse calumniam.

(3) Arsenius, in epistola quam ad Athanasium scripsit, quamque Athanasii apologia contra Arianos, n. 69, exhibet, episcopum Hypselitarum, qui quondam sub Meletio fuerant, se nuncupat. Socrates vero, lib. I, c. 32, quemdam ei Meletianorum sectæ episcopatum ab Hypselitarum episcopatu distinctum attribuere videtur, ubi ait: Qui prius quidem Meletianorum sectæ fuerat episcopus, tunc (Tyriensi in

ejusque sociis solis, et non omnibus vobis scripserim. Subtilitatem enim potius in expostulantibus invenire est, quam veritatem. Mihi enim, qui litteras contra Athanasium non aliunde quam a Martyrio et Hesychio acceperam, necesse fuit iis qui contra illum scriperant respondere. Oportuit igitur, ut vel Eusebiani non soli sine vobis omnibus scriberent, aut vos, quibus non scripsi, moleste non feratis quod iis rescriptum sit, qui scriperant. Nam si decuit litteras ad vos omnes mitti, par fuit etiam vos una cum illis scripsisse. Nunc autem, quod congruum erat spectantes, illis scripsimus, qui nos certiores reddiderant et litteras ad nos miserant. Si et illud vos commovit, quod solus scripserim, par est vos etiam indignari, quod illi mihi soli scriperint. Sed in hoc quoque speciosum quidem, at non æqua excusatio est, dilectissimi. Atamen necessum est vobis notum facere, etiamsi solus scripserim, non ideo mei solius, sed omnium episcoporum qui in Italia sunt, et qui in his partibus degunt, esse illam sententiam. Et ego quidem nolui omnes ad scribendum inducere, ne complurimis id grave ac molestum foret. Certe jam ad præfixitum tempus episcopi convenere, et ejusdem sententiæ fuerunt, quam denuo his litteris vobis significo. Quapropter, dilecti, etiamsi solus scribo, omnium tamen hanc esse sententiam agnoscite. Et hæc quidem satis sint ad demonstrandum, quosdam ex vobis non æquas, sed injustas et suspectas causas afferre.

IX. Athanasius et Marcellus jure ad communionem admissi. — Quod autem non temere vel injuste copiosos nostros Athanasium et Marcellum ad communionem susceperimus, tametsi ex supradictis id satis planum est, operæ tamen pretium fuerit paucis verbis vobis demonstrare. Contra Athanasium scriperunt primum Eusebiani ac socii; scripsistis et vos modo. Pro Athanasio autem complures episcopi ex Ægypto et ex aliis provinciis (1) scriperant. Primum igitur observandum est, vestras adversus illum litteras inter se pugnare, et priores cum secundis nulla ratione consentire; sed in multis primas a secundis confutari, et secundas a primis falsi argui. Cum autem litteræ inter se non consentiunt, nulla iis quæ dicuntur habenda fides. Dehinc si vestris litteris fidem haberi postulatis, consentaneum est et iis qui pro illo scriperunt fidem non negare, maxime quia vos de iis quæ quidem procul a vobis gesta sunt scribitis, illi vero cum in ipsis essent locis, ubi et virum ipsum et res illic gestas viderunt, scribant (2), et vitæ ejus probitatem testentur, affirmantes enim calumniam in omnibus passum esse. Ac rursus Arsenius quidam episcopus dictus est aliquando interfectus ab Athanasio, sed hunc vivere, immo ejus amicum (3) esse didicimus.

concilio) tanquam Hypselitarum urbis episcopus Athanasii depositioni subscripsit; at allata ipsius Arsenii verba haud satis est assecutus, cum hoc tantum sonent, Hypselitas, quorum se episcopum appellat, quondam Meletii sectæ fuisse addictos. Non levius peccant aut Rufinus, qui Arsenium cleri Alexandrini presbyterum fuisse scribit, aut recentiores

X. *Mareotica gesta ex se irrita, una tantum parte præsente.*— Ille igitur [Athanasius] monumenta in Mareote adornata, altera solum e partibus præsente facta fuisse affirmavit. Nam nec illic adfuisse Macarium presbyterum qui accusabatur, nec ipsum episcopum ejus Athanasium, non solum ex verbis ejus, sed ex ipsis inquisitionum monumentis, quæ Martyrius et Hesychius nobis attulerunt, agnovimus. Legendo quippe comperimus accusatorem quidem Ischyram illic adfuisse, Macarium autem et episcopum Athanasium minime; quin et Athanasii presbyteris (1) postulantis uti sibi interesse liceret, illud negatum esse. Oportuit autem, dilectissimi, si modo judicium illud sincere actum fuisset, non tantum accusatorem, sed et accusatum adesse. Sicut enim Tyri aderat Macarius qui accusabatur, et Ischyra accusator, et nihil ibi probatum est; sic et in Mareoten oportuit, non accusatorem solum, sed et accusatum accedere, ut is præsens vel convinceretur, vel non convictus calumniam palam faceret. Jam vero cum hoc factum non sit, sed solus accusator, cum illis quos Athanasius recusabat, eo concesserit, suspecta sane acta illa videntur. Conquestus est etiam ipse [Athanasius], eos qui ad Mareoten abierunt, se ejurante illuc concessisse: dicebat enim Theognium, Marin, Theodorum, Ursacium, Valentem et Macedonium sibi suspectos illuc missos fuisse.

XI. *Eorundem gestorum falsitas testibus pluribus confutatur.*— Hoc autem non suis tantum verbis, sed etiam ex epistola Alexandri quondam Thessalonice episcopi demonstrabat. Protulit enim ejus epistolam (Vid. Athanas. apolog. coh. Arian. p. 197) ad Dionysium in ea synodo comitem scriptam, qua significabat manifestam adversus Athanasium conspirationem esse conflam. Sed et ipsius accusatoris Ischyra (Vid. Athanas., *ibid.*, p. 181) scriptum protulit authenticum, quod totum erat ejus manu exaratum, in quo Deum omnipotentem testem invocans, neque calicem fuisse confractum, neque mensam eversam declarabat, sed se a quibusdam, ut hanc accusationem confingeret, subornatum esse. Cum advenissent autem presbyteri Mareotici, affirmarunt neque Ischyram esse catholicæ Ecclesiæ presbyterum, neque tale facinus perpetrasse Macarium, quale is illi imputabat. Presbyteri vero et diaconi, qui huc accessere, non pauca, immo quam plurima de Athanasii episcopi innocentia testabantur, affirmantes nihil eorum quæ illi objiciebantur verum esse, sed conspirationem adversus eum fuisse conflam. Quin Ægypti quoque ac Libyæ episcopi omnes litteris suis (2) testati sunt, tum ejus ordinationem legitimam et ecclesiasticam fuisse, tum quæ a vobis adversus illum delata sunt omnia esse falsa; neque enim eadem factam, nec ullos ejus causa occisos, neque calicem confractum fuisse, sed a vero abhorre omnia.

XII. *Ex ipsis gestis eorum falsitas comprobatur.*— vitæ Athanasii scriptores græci, a quibus ejusdem ecclesiæ lector dicitur.

Α αὐτὸν συσκευῆν πεπονηθῆναι καὶ πάλιν ἄρσενίς τις ἐπίσκοπος ἐλεγχθῆ ποτὶ ὡς ἀκαιρεθεὶς παρὰ Ἀθανασίου· ἀλλὰ τοῦτον ἐμάθομεν ἕξῃ, ἀλλὰ καὶ φίλιον ἔχει πρὸς αὐτὸν.

ι'. Τὰ ὑπομνήματα τὰ ἐν Μαρσιώτῃ γενόμενα διεθεβαιώσατο κατὰ μονομέρειαν γεγενῆσθαι. μὴτε γὰρ ἐκεῖ παρῆναι Μακάριον τὸν πρεσβύτερον τὸν κατηγορούμενον, μήτε αὐτὸν τὸν ἐπίσκοπον αὐτοῦ Ἀθανάσιον, καὶ τοῦτο οὐ μόνον ἐκ τῶν αὐτοῦ λόγων, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ὑπομνημάτων ὧν ἐλέμισαν ἡμεῖς οἱ περὶ Μαρτίριον καὶ Ησυχίου, ἐγνωμεν. ἀναγρόντες γὰρ εὐρόμεν, ὅτι ὁ μὲν κατηγορὸς Ἰσχυρὰς ἐκεῖ παρῆν, οὔτε δὲ Μακάριος, οὔτε ὁ ἐπίσκοπος Ἀθανάσιος, ἀλλὰ καὶ τοὺς πρεσβυτέρους Ἀθανασίου ἀξιοῦντας παρῆναι, καὶ μὴ συζηρηθέντας. ἐκεῖ δὲ ἀγαπητοί, εἴπερ μετὰ ἀληθείας ἐγίνετο τὸ κριτήριον, μὴ μόνον τὸν κατηγοροῦν, ἀλλὰ καὶ τὸν κατηγορούμενον παρῆναι. ὡπερ γὰρ ἐν τῇ Τύρῳ Μακάριος παρῆν ὁ κατηγορούμενος, καὶ Ἰσχυρὰς ὁ κατηγορὸς, καὶ οὐδὲν ἐδελχθη· οὕτως ἔδει καὶ ἐν τῇ Μαρσιώτῃ μὴ μόνον ἀπελθεῖν τὸν κατηγοροῦν, ἀλλὰ καὶ τὸν κατηγορούμενον, ἵνα παρῆν ἢ ἐλεγχθῆ, ἢ μὴ ἐλεγχθῆ, δείξῃ τὴν συκοφαντίαν. νῦν δὲ τοῦτου μὴ γενομένου, ἀλλὰ μόνου ἀπελθόντος τοῦ κατηγοροῦ, μεθ' ὧν παρητήσατο Ἀθανάσιος, ὑπόπτα τὰ πράγματα φέρεται. ἤτιθέτω δὲ καὶ τοὺς ἀπελθόντας εἰς τὸν Μαρσιώτην, παρὰ γνώμην αὐτὸν ἀπειληθῆναι· ἔλεγε γὰρ, ὅτι Θεόδοιον, καὶ Μάριν, καὶ Θεόδωρον, Οὐράκιον, καὶ Οὐάλεντα, καὶ Μακεδόσιον, ὑπόπτους θέντας ἀπέστειλαν.

ια'. Καὶ τοῦτο οὐκ ἐκ τῶν λόγων αὐτοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς ἐπιστολῆς Ἀλεξάνδρου τοῦ γενομένου τῆς Θεσσαλονικτικῆς ἐδείκνυε. προέτιγχε γὰρ ἐπιστολὴν αὐτοῦ γραφείσαν πρὸς Διονύσιον τὸν ἐν τῇ συνόδῳ κήρυκτα (Reg. ms. κήρυκτα), ἐν ᾗ δηλοῖ φανερὰν συσκευὴν γενῆσθαι κατὰ Ἀθανασίου. καὶ αὐτοῦ δὲ τοῦ κατηγοροῦ Ἰσχυρὰ προεκήμισε χίτρα ὀδύγραρον αὐθεντικὴν, ἐν ᾗ μάρτυρα τὸν Θεὸν τὸν παντοκράτορα ἐπικαλούμενος, μὴτε ποτηρίου κλάσει, μὴτε τροπέζης ἀνατροπὴν γεγενῆσθαι ἔλεγε, ἀλλ' ὑποθεβλίσσαι ἑαυτὸν ὑπὸ τινος, πλάσασθαι ταύτην τὴν κατηγορίαν. ἀπαντήσαντες δὲ καὶ πρεσβύτεροι τοῦ Μαρσιώτου, διεθεβαιώσαντο μὴτε τὸν Ἰσχυρὰν πρεσβύτερον εἶναι τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, μὴτε τι τοιοῦτον πεπλημμεληθῆναι Μακάριον, ὅποιον ἐκεῖνος κατηγοροῦσεν. οἱ πρεσβύτεροι δὲ καὶ διάκονοι ἀπαντήσαντες ἐν ταῦθα, οὐκ ὀλίγα, ἀλλὰ καὶ πολλὰ ἐμαρτύρησαν ὑπὲρ τοῦ ἐπισκόπου Ἀθανασίου, διαθεβαιούμενοι μηδὲν ἀληθές εἶναι τῶν κατ' αὐτοῦ λεγομένων, συσκευῆν δὲ αὐτὸν πεπονηθῆναι. καὶ οἱ ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου δὲ καὶ Λιβύης πάντες ἐπίσκοποι γράροντες διεθεβαιώσαντο, καὶ τὴν κατάστασιν αὐτοῦ ἐγνωμον καὶ ἐκκλησιαστικὴν γεγενῆσθαι, καὶ πάντα τὰ παρ' ἡμῶν λεγόμενα κατ' αὐτοῦ, εἶναι ψευδῆ· οὔτε γὰρ φόνον γεγενῆσθαι, οὔτε τινὰς ἀκαιρεθῆναι δι' αὐτὸν, οὔτε κλάσει ποτηρίου γεγενῆσθαι, ἀλλὰ πάντα εἶναι ψευδῆ.

ιβ'. Καὶ ἐκ τῶν ὑπομνημάτων δὲ, τῶν ἐν Μαρσιώτῃ κατὰ μονομέρειαν γεγενῆσθαι, ἐδείκνυε ὁ ἐπίσκοπος Ἀθανάσιος εἶνα κατηγορούμενον ἐξετασθέντα καὶ εἰπόντα, ἔνδον εἶναι μετὰ Ἰσχυρὰ, ὅτι Μακάριος ὁ πρεσβύτερος Ἀθανασίου, ὡς

(1) Horum libellum supplicem inseruit Athanasius apologiæ suæ contra Arianos, n. 73, p. 189.

(2) Litteras illas Athanasius in apologia sua contra Arianos huic Julii epistolæ præmittit. Et in iis quidem Ægypti ac Libyæ episcopi ordinationem Athanasii canonicam fuisse num. 6 propugnant. Cæteras autem calumnias de eadem facta, de confracto calice, etc., statim ab exordio litterarum suarum penitus obtulerunt atque contundunt.

λέγουσιν, ἐπίση τῶ τύπων· καὶ ἄλλοις δὲ ἐξετασθέντας καὶ εἰπόντας, τὸν μὲν ἐν κελλήῳ μικρῷ, τὸν δὲ θρισθεν τις θύρας κατακείσθαι τὸν Ἰσχύραν τότε νοσοῦντα, ὅτε Μακάριον λέγουσιν ἀπητηκέναι ἐκεῖ. ἀπὸ δὲ τούτων ὡν ἔλεγε καὶ ἡμεῖς ἀκολουθῶς στοχαζόμεθα, ὅτι πῶς οἶόντε τὸν θρισθεν τῆς θύρας νόσον κατακείμενον τότε ἐσηκίνας, καὶ λειτουργεῖν, καὶ προσφέρειν; ἢ πῶς οἶόντε ἦν προσοράν προκείσθαι, ἐνδον θισθεν τῶν κατηχομένων; εἰ γὰρ ἐνδον ἦσαν οἱ κατηχομένοι, οὐπὼς ἦν ὁ καιρὸς τῆς προσοράς. ταῦτα, ὡς περ εἰρησι, ἔλεγεν ὁ ἐπίσκοπος Ἀθανάσιος, καὶ ἐκ τῶν ὑπομνημάτων ἐδείκνυε, διαθεβαίουμένων καὶ τῶν σὺν αὐτῷ, μηδὲ δλως αὐτὸν προσβύτηρον γεγενῆσθαι ποτε ἐν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ, μηδὲ συνίχθαι αὐτὸν ποτε ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ὡς προσβύτηρον· οὐδὲ γὰρ οὐδὲ ὅτε Ἀλέξανδρος ἐδέχτο κατὰ φιλανθρωπίας τῆς μεγάλης συνόδου, τοῦς ἀπὸ τοῦ χρισματοῦ Μελετίου, ἀνομιᾶσθαι αὐτὸν ὑπὸ Μελετίου μετὰ τῶν αὐτοῦ

διδεβαίουντο· ὃ καὶ μέγιστόν ἐστι τεμῆριον, μὴ εἶναι αὐτὸν μίτη Μελετίου· εἰ γὰρ ἦν, πάντως καὶ αὐτὸς αὐτοῖς συνερθεῖτο. ἄλλως τε καὶ ἐν ἄλλοις ὁ Ἰσχύρας ψευδόμενος ἐδείκνυτο ὑπὸ Ἀθανασίου ἐκ τῶν ὑπομνημάτων. κατηγορήσας γὰρ ὡς βιβλίον κεκαυμένων, ὅτε, ὡς λέγουσι, μακάριος ἐπίση, ἠλέγχθη ὑπ' αὐτὸς ἠναγκε μαρτύρων ψευδόμενος.

γ'. Τούτων τῶν οὕτως λεγομένων, καὶ τοσοῦτων μὲν θισθεν τῶν μαρτύρων τῶν ὑπὲρ αὐτοῦ, τοσοῦτων δὲ δικαιομάτων προσφερομένων ὑπ' αὐτοῦ, τί εἶδει ποιεῖν ἡμεῖς; ἢ τὴν ὁ ἐκκλησιαστικὸς κανὼν ἀπνιτεῖ, ἢ μὴ καταγινῶναι τοῦ ἀνδρός, ἀλλὰ μάλλον ἀποδέξασθαι καὶ εἶχιν αὐτὸν ἐπίσκοπον, ὡς περ καὶ εἶχομεν; καὶ γὰρ πρὸς τοῦτοις πᾶσι, παρέμεινε ἐν ταῦτα ἐνιαυτὸν καὶ ἕξ μῆνας ἐκδεχόμενος τὴν παρουσίαν ἡμῶν, ἢ τῶν βουλομένων ἔλθεῖν, τῇ δὲ παρουσίᾳ ἔδυσώπει πάντας, ὅτι οὐκ ἂν παρῆν, εἰ μὴ θθάβρει καὶ γὰρ οὐκ ἄρ' ἑαυτοῦ ἐλήλυθεν, ἀλλὰ κληθεῖς καὶ λαθῶν γράμματα παρ' ἡμῶν, καθάπερ καὶ ἡμῖν ἐγράψαμεν, καὶ ὅμως μετὰ τσοαῦτα, ἡμεῖς ὡς παρὰ κανόνας ποιήσαντας ἡμεῖς ἐμίψασθε.

ιδ'. Σκοπεῖτε τῶν οὕτως, τίνας εἰσὶν οἱ παρὰ κανόνας πρᾶ-

(1) Quod Athanasius tum Romæ coram Julio probavit, id postea et apologiæ suæ contra Arianos, n. 83, inseruit, ubi et narrat qui monumenta illa, quæ Eusebiani postmodum occulta voluissent, ab ipsiusmet per legatos suos Romam missa, ac sibi ab Julio transmissa fuerint. Eadem memorat et Sardicensis epistola ad universas ecclesias.

(2) Puta Mareoticis presbyteris ac diaconis, quorum affirmatio exstat apolog. cont. Arian., n. 74.

(3) Neque hoc argumentum ab Athanasio neglectum: illud porro prosequitur, apol., n. 71 et 72.

(4) Nimirum, ut Athanasius, apol., n. 83, loquitur, ipsi etiam subornati testes facti sunt nihil ejusmodi gestum fuisse, sed mentiri Ischyram.

(5) Alexandria adhuc versabatur Athanasius anno 341, atque ibi saltem ad Paschæ diem, qui hoc anno in 19 Aprilis incidebat permansit, ut ex ipsius encyclica ad episcopos epistola, n. 5, planum est. Ex quo et conficitur horum octodecim mensium initium vix citius duci posse, quam ab exitu mensis Maii prædicti anni 341. Opinionem vero eorum, qui ab anno 340 illos computare incipiunt, noster Bernardus de Montfaucon, animadv. 14, in vitam et scripta S. Athanasii pluribus refutat.

(6) Postquam scilicet Martyrius et Hesyehius Eusebianorum legati ab Athanasii presbyteris, qui Romam pariter se contulerant, in omnibus refutati atque convicti, a Julio postulassent ut indiceretur synodus, litteræque ad Athanasium simul et ad Eusebianos mitterentur, uti narratur supra, n. 2. Hinc litteræ istæ censendæ sunt ab his, quas

A Immo vero ex ipsis inquisitionum monumentis quæ in Mareote una tantum ex partibus præsentate facta fuerant comprobavit (1) episcopus Athanasius, catechumenum quemdam interrogatum dixisse, se intus cum Ischyra fuisse, quo tempore aiunt Macarium Athanasii presbyterum se in eum locum immississe; ex aliis vero, qui item interrogati fuerunt, hunc dixisse quod in parva cellula, alium quod pone januam jaceret Ischyras tunc ægrotus, quo tempore illi Macarium aiunt eo advenisse. Ex hujus autem dictis hoc nos consequenter observamus: qui fieri potuit ut is, qui pone januam æger decumberet, tunc steterit, liturgiam celebrarit, ac oblationem fecerit? Aut qui potuit oblatio apposita esse, cum intus esset catechumeni? Si enim intus erant catechumeni, nondum oblationis tempus erat. Hæc, ut dictum est, aiebat episcopus Athanasius, et ex ipsis monumentis palam faciebat, iis (2) qui cum eo erant affirmantibus, nec Ischyram umquam in Ecclesia catholica fuisse presbyterum, nec in ecclesiasticis conventibus presbyteri locum habuisse. Quin quo tempore Alexander, magna synodo (Nicæna) per indulgentiam id concedente, eos qui erant ex schismate Meletii recepit, Ischyram a Meletio in numero presbyterorum suorum nominatum prorsus non fuisse affirmabant: quod maximum (3) argumentum est, ipsum ne ex Meletianis quidem presbyteris esse; nam si ex illis exstitisset, iis sane et ipse annumeratus fuisset. Præter hæc, alia quoque Athanasius ex monumentis illis conarguebat Ischyra mendacia: quippe qui in accusatione, qua libros, quando Macarius, ut ipsi aiunt, irrupit, combustos denuntiavit (4), ab iis testibus, quos ipse produxit, falsi convictus est.

XIII. Athanasium insontem probat fiducia qua Romæ adversarios exspectat. — Hæc cum ita dicerentur, et tot testes pro illo starent, totque ipse afferret innocentia suæ argumenta, quid, quæso, nobis agendum fuit? aut quidnam aliud postulabat ecclesiastica regula, nisi ut virum non damnaremus, sed potius recipere ac pro vero episcopo haberemus, quem admodum et habuimus? Etenim præter hæc omnia, annum unum et sex menses (5) hic remansit, adventum vestrum aut eorum qui huc se conferre vellent expectans, suaque præsentia omnes pudore afficiebat, non adfuturus quippe, nisi suæ causæ confidisset. Non enim suo motu, sed accersitus ac litteris nostris (6) acceptis, huc accessit, quemadmodum et vobis litteris nostris indicavimus. Attamen post tot tantaque a nobis gesta, nos criminati estis quasi contra canones egerimus.

XIV. Gregorii ordinatio illegitima, et ejus in suo in-

Athanasius, apolog. cont. Arian., n. 20, a Julio per presbyteros suos Elpidium et Philoxenum ad Eusebianos missas esse memorat. Testatur quippe Athanasius illos tum primum in Orientem missos, cum ipse Romam advenisset. Sed et in Athanasii epistola ad Solitar., n. 10 et 11, manifesta est litterarum illarum distinctio.

gressu gesta. — Perpendite igitur, quinam contra canones egerint; nosne, qui post tanta innocentiae argumenta virum recepimus, an qui triginta sex (1) mansionibus distantes Antiochiæ extraneum quemdam episcopum nominarunt, eumque Alexandriam miserunt militari manu stipatum? quod ne tunc quidem factum est, cum is in Gallias relegatus esset; tunc enim faciendum erat, si re vera ille convictus fuisset. Certe in reditu suo vacantem seque expectantem ecclesiam invenit. At nunc ignoro qua ratione hæc facta sint. Primum enim, si veritas dicenda est, non oportuit, cum ad cogendam synodum litteras misissemus, aliquos iudicium synodi prævertere. Deinde non decuit huiusmodi innovationem adversus Ecclesiam induci. Qualis enim canon ecclesiasticus, aut qualis apostolica traditio hoc permittit, ut in pace agente Ecclesia, ac tot episcopis cum Athanasio Alexandriae episcopo consentientibus, Gregorius mittatur, externus homo, qui non illic est baptisatus, qui complurimis ignotus est, nec a presbyteris, vel ab episcopis, vel a plebe postulatus, sed is Antiochiæ ordinetur, Alexandriam vero, non cum presbyteris vel diaconis urbis, non cum episcopis Ægypti, sed cum militibus transmittatur? hoc namque haud sine querela aiebant qui huc venerunt. Etiam si enim post synodum reus prehensus fuisset Athanasius, non decuit sic præter jus fasque, et contra ecclesiasticum canonem, ordinari quempiam, sed in ipsa ecclesia, ex ipso clero, ab episcopis provinciae illius constitui oportuit, et nequaquam nunc Apostolorum (2) canones violari. Si enim in quemquam vestrum tale quidpiam commissum esset, nonne clamassetis, nonne violatorum canonum vindictam postulassetis? Certe, dilecti, hoc quasi Deo præsentem cum veritate loquimur ac dicimus, non est hoc pium, nec legitimum, nec ecclesiasticum. Nam quæ a Gregorio in suo ingressu gesta esse dicuntur ordinationis ejus modum indicant. In his enim pacis temporibus, ut narrarunt ii qui Alexandria venerunt, et quemadmodum episcopi quoque litteris suis significarunt, ecclesia incendium passa est, virgines nudatae, monachi conculcati, presbyteri et ex plebe

(1) Julii dictis consentit Antonini itinerarium, in quo Antiochia Alexandriam contendentibus triginta sex mansiones re ipsa assignantur. Antiquos autem mansionum numero locorum distantiam seu itinerum longitudinem metiri solitos esse confirmat illud Augustini, l. de unitate Ecclesiae, c. 10, n. 51: *Quærite ab Jerusalem per terrena itinera in circuitu usque in Illyricum quot mansiones sint.* Hac de re vide quæ observata sint in nova Hilarii editione, pag. 270, not. e, et 271, not. a.

(2) Non est cur canonibus, qui Apostolorum circumferuntur nomine, patrocinium inde et auctoritas afferatur. In his quippe regulas, quæ hic præter notantur frustra quæsieris. Qui autem intelligendi sint hi *Apostolorum canones*, interpretatur Athanasius in epistola, quam statim atque Gregorius intrusus est, ad episcopos encyclicam misit, in cuius numero 2, hæc habet: *Si qua adversum nos criminatio vim haberet, oportuit nec Arianum, nec Arianæ sectæ hominem ordinari, sed secundum ecclesiasticos cano-*

νες, ἡμεῖς οἱ μετὰ τοσούτων ἀποδείξεων τὸν ἄνδρα δεξιόμοιοι, ἢ εἰ ἀπὸ τριάκοντα καὶ ἑξ μηνῶν ἐν Ἀντιοχείᾳ ὀνομάσαντες τινὰ ὡς ἐπίσκοπον ξένου, καὶ ἀποστελλάντες εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν μετὰ στρατιωτικῆς ἰξουσίας; ὅπερ οὐ γέγονεν, οὐδὲ εἰς Γαλλίας αὐτοῦ ἀποσταλέντος· ἐγγύθι γὰρ ἂν καὶ τότε, εἰ θύτως ἦν καταγενομένης, ἀμείλιξι ἐπανελθόντων σχολάζουσαν καὶ ἐκδεχομένην αὐτὸν τὴν ἐκκλησίαν εὕρου. Ἀλλὰ τῶν οὐκ οἶδα, ποῦ τῷ τρόπῳ γέγονεν τὰ γενόμενα. πρῶτον μὲν γὰρ, εἰ δεῖ τ' ἀληθῆς εἰπεῖν, οὐκ ἔδει γραφάτων ἡμῶν σύνοδον γενέσθαι, προλαβεῖν τινὰς τῶν ἐκ τῆς συνόδου κρίσειν. ἔπειτα, οὐκ ἔδει τοιαύτην καινοτομίαν κατὰ τῆς ἐκκλησίας γενέσθαι. ποῖος γὰρ κανὼν ἐκκλησιαστικὸς, ἢ ποῖα παράδοσις ἀποστολικὴ τοιαύτη, ὥστε εἰρηνεύουσης ἐκκλησίας, καὶ ἐπισκόπων τοσούτων ὁμόνοιαν ἐχόντων πρὸς τὸν ἐπίσκοπον τῆς Ἀλεξανδρείας Ἀθανάσιον, ἀποσταλλῆναι Γρηγόριον, ξένον μὲν τῆς πόλεως, μήτε ἐκεῖ βαπτισθῆντα, μήτε γνωσκόμενον τοῖς πολλοῖς, μὴ αἰτηθέντα παρὰ πρεσβυτέρων, μὴ παρ' ἐπισκόπων, μὴ παρὰ λαῶν, ἀλλὰ κατασταθῆναι μὲν ἐν Ἀντιοχείᾳ, ἀποσταλλῆναι δὲ εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, οὐ μετὰ πρεσβυτέρων, οὐ μετὰ διακόνων τῆς πόλεως, οὐ μετὰ ἐπισκόπων τῆς Αἰγύπτου, ἀλλὰ μετὰ στρατιωτικῶν; τοῦτο γὰρ ἔλεγον καὶ ἠτιῶντο οἱ ἐναυθῶν ἐλλόνητες. εἰ γὰρ καὶ μετὰ τὴν σύνοδον ὑπεθύβητος ἦν εὐρθείς ὁ Ἀθανάσιος, οὐκ ἔδει τὴν κατάστασιν οὕτως παρανόμως καὶ παρὰ τὸν ἐκκλησιαστικὸν κανόνα γενέσθαι· ἀλλὰ ἐπ' αὐτῆς τῆς ἐκκλησίας, ἀπ' αὐτοῦ τοῦ ἱερατείου, ἀπ' αὐτοῦ τοῦ κλήρου, τοῦ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἐπισκόπου εἶδει καταστῆσαι, καὶ μὴ νῦν τοῦς ἀπὸ τῶν ἀποστόλων κανόνας παραλύεσθαι. ὅρα γὰρ εἰ καθ' ἑνὸς ἡμῶν ἐγγύθι τοιοῦτον, οὐκ ἂν ἐθοίσατε, οὐκ ἂν ἤξιόσατε ὡς παρελευμένους τῶν κανόνων ἐδικηθῆναι; ἀγρητοί, ὡς θεοῦ παρῆντες, μετὰ ἀληθείας φθεγγόμεθα καὶ λέγομεν, οὐκ ἔστι τοῦτο εὐσεβές, οὐδὲ νόμιμον, οὐδὲ ἐκκλησιαστικόν. καὶ γὰρ καὶ τὰ λεγόμενα γενησθῆναι παρὰ Γρηγορίου ἐν τῇ εἰσόδῳ αὐτοῦ, διεκνήσει τὴν τῆς καταστάσεως τάξιν· εἰ γὰρ τοιοῦτοις εἰρηνευοῦσι καιροῖς, ὡς αὐτοὶ οἱ ἐλλόνητες ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρείας ἀπύχθηναν, καθὼς καὶ οἱ ἐπίσκοποι ἐγραψαν, ἡ ἐκκλησία ἐμπρησθῆναι ὑπέμεινε, παρ-

nes, et secundum verba Pauli, congregatis populis et spiritu ordinantium cum virtute Domini nostri Jesu Christi, omnia secundum ecclesiasticas leges disquiri et peragi, presentibus et populis et clericis qui illum postularent. Ideo igitur regulæ a Julio memoratæ dicuntur *canones Apostolorum*, quia vel ex conceptis Pauli verbis, vel ex Apostolorum traditione auctoritatem habeant. Quocirca et Cyprianus, epist. 68, Emeritensibus *de traditione divina et apostolica observatione diligenter tenendum* scribit, quod per Africam et sere per provincias teneri docet, *ut ad ordinationes rite celebrandas, ad eam plebem cui præpositus ordinatur, episcopi ejusdem provincie proximi quique convenient, et episcopus deligatur plebe præsentem, quæ singulorum vitam plenissime novit.* Quibus postremis, Cypriani verbis innui etiam videtur qui a Julio commendatur usus, *ut de ipso clero* ejus ecclesie cui ordinandus est episcopus eligatur; alioquin plebi, cui præficatur, quo pacto esset *plenissime notus*? Idem Cyprianus, supra, pag. 163 et 164, Cornelium legitime ordinatum probans, quæ canonicæ ordinationis regulæ sint luculenter explicat. Quid ea de re Laodicenæ concilium, can. 12, et Nicænum, can. 4, constituent, mitto. Toletanum iv, anno 633, can. 19, præcepta diversa, quæ Apostoli ac patres in episcoporum ordinatione servanda tradiderant renovavit. At in variis illis locis nihil occurrit quod Gregorii ordinationi faveat, nihil quod non palam adversetur.

θίνοι ἐγυμνώθησαν, μονάζοντες κατεπαύθησαν, πρεσβύτεροι και πολλοὶ τοῦ λαοῦ ἠλεσθήσαν καὶ βίαν ἀποθήσαν, ἐπίσκοποι ἐφυλακίσθησαν, περιούρησάν πολλοί, τὰ ἅγια μυστήρια, ἐπ' οἷς ἤτιώοντο Μακάριον τὸν πρεσβύτερον, ὑπὸ ἔθνεων διηραπάζετο καὶ εἰς γῆν καταβάλλετο, ἵνα τὴν Γρηγορίου τινεὶ κατάστασιν δέξονται. τὰ δὲ τοιαῦτα δεῖκνυσι τοὺς παραλύοντας τοὺς κανόνας. εἰ γὰρ νομίμη ἦν ἡ κατάστασις, οὐκ ἂν διὰ παρανομίας ἠνάγκαζε πείθεσθαι τοὺς νομίμως ἀπειθοῦντας αὐτῇ, και ὁμοίως τοιοῦτων γενομένων, γράφατε εἰρήνην μεγάλην γιγενῆσθαι ἐν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ καὶ τῇ Λιβύῃ. ἔκτος εἰ μὴ ἀντιμεταβιβλήται τὸ ἔργον τῆς εἰρήνης, καὶ τὰ τοιαῦτα εἰρήνην ὀνομάζετε.

15. Κάκεινο δὲ ἡμῖν ἀνογκάιον ἐνόμισα δηλώσαι, δτι Ἀθανάσιος διεβεβαίωτο Μακάριον ἐν Τύρῳ ὑπὸ στρατιώτας γιγενῆσθαι, και μόνον τὸν κατήγορον ἀπεληλυθέναι μετὰ τῶν ἀπιθόντων εἰς τὸν Μαρσιώτην, και τοὺς μὲν πρεσβυτέρους ὀξείοντας περικεῖναι ἐν τῇ ἐξετάσει μὴ συγκαχωρησθαι, τὴν δὲ ἐξετάσειν γεγενησθαι περὶ ποτηρίου και τραπέζης ἐπὶ παρισυτῶ τοῦ ἐπάρχου και τῆς τάξεως αὐτοῦ, παρόντων ἔθνεων και Ἰουδαίων. τοῦτο δὲ κατὰ τὰς ἀρχὰς ἀπιστον ἦν, εἰ μὴ και ἐκ τῶν ὑπομνημάτων ἐδείκνυτο. ἐπ' ᾧ και θαυμάσαμεν, νομίζω δὲ και ἡμᾶς ἐπιθαυμάζειν, ἀγαπητοὶ πρεσβύτεροι μὲν οὐκ ἐπιτρέπονται περικεῖναι, οἱ και τῶν μυστηρίων λειτουργοὶ τυγχάνοντες, ἐπὶ δὲ ἐξωτικοῦ δικαστοῦ, παρόντων κατηχομένων, και τότε χεῖριστον, ἐπὶ ἔθνεων και Ἰουδαίων, τῶν διαβεβλημένων περὶ τὸν Χριστιανισμόν, ἐξετάσις περὶ αἵματος Χριστοῦ και σώματος Χριστοῦ γίνεται. εἰ γὰρ και ὅπως ἐγεῖναι τι πλημμελημα, εἶδει ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ὑπὸ κληρικῶν νομίμως ἐξετάζεσθαι τὰ τοιαῦτα, και μὴ ὑπὸ ἔθνεων τῶν τὸν λόγον βδελυσσομένων και μὴ εἰδῶτων τὴν ἀλήθειαν. τοῦτο δὲ τὸ ἀμάρτημα ἡλικον και ὁποῖόν ἐστι, συνῆραν και ἡμᾶς και πάντας πεπιστευμα. περὶ μὲν Ἀθανάσιου τοιαῦτα.

16. Περὶ δὲ Μαρκελλοῦ ἐπειδὴ και περὶ αὐτοῦ ὡς ἀπεβούτος εἰς τὸν Χριστὸν ἐγράφατε, δηλώσαι ἡμῖν ἐπουδασα, δτι ἐνταῦθα γεγήμενος, διεβεβαίωσατο μὲν μὴ εἶναι ἀληθῆ τὰ περὶ αὐτοῦ γραφέντα παρ' ἡμῶν. ὁμοίως δὲ ἀπαιτούμενος παρ' ἡμῶν εἰπεῖν περὶ τῆς πίστεως, οὕτως μετὰ παρρησίας ἀπεκρίνατο δὲ ἑαυτοῦ, ὡς ἐπιγινώσκει μὲν ἡμᾶς, δτι μηδὲν ἐξωθεν τῆς ἀληθείας ὁμολογεῖ. οὕτως γὰρ εὐσεβῶς περὶ τοῦ κυρίου και σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ὁμολόγησε φρονεῖν, ὡσπερ και ἡ καθολικὴ ἐκκλησία φρονεῖ, και οὐ νῦν ταῦτα περρονήκιναι διεβεβαίωσατο, ἀλλὰ και ἐκ πάλαι. ὡσπερ οὖν και οἱ ἡμῖν πρεσβύτεροι, τότε ἐν τῇ κατὰ Νίκαιαν συνόδῳ γεγήμενοι, ἐμαρτύρησαν αὐτοῦ τῇ ὁρθοδόξῃ και γὰρ και τότε και νῦν κατὰ τῆς αἰρίσεως τῶν Ἀριανῶν περρονήκιναι δισχυρίσατο. ἐπ' ᾧ και ἡμᾶς ὑπομνήσαι δικάσιον

(1) Athanasius, epistola ea de re ad episcopos missa, eadem flagitia aliaque graphice describit, nominatimque, n. 3, ecclesiam cum sacro baptisterio incensam, virgines sanctas nudatas, monachosque conculcatos narrat; sed de mysteriis direptis et in terram projectis silet. Verum cum praedictam epistolam statim a fuga sua conscripserit, nondum omnia, quae ab Arianis patrata sunt, rescire ei licuerat. Et vero Julius haec non ex Athanasii, sed ex eorum qui Alexandria venerant, et episcoporum qui ad se scripserant fide commemorat. Porro huiusmodi sacrilegia Arianis usitata fuisse probant et quae ab ipsis in Tolosam civitate commissa esse Hilarius, lib. contra Constantium, n. 11, narrat, de quibus et ipse ex-

A multi laniati ac vim perpepsi, episcopi in carcerem trusi, multi circumcirca raptati, sancta (1) mysteria, de quibus violatis Macarium presbyterum postulabant, ab ethnicis direpta sunt et in terram projecta, ut Gregorii ordinationem aliqui admitterent. Haec autem ostendunt quinam canones violent. Nam si legitima fuisset ordinatio, nequaquam praeter jus fasque eos coegisset sibi obtemperare, qui iure ipsius imperium detrectabant. Verumtamen his ita gestis, scribitis magnam tum pacem Alexandriae et in Aegypto fuisse. Nisi forte pacis (2) notio mutata sit, et jam haec pacem appelletis.

XV. *Alia in Mareoticis gestis reprehensione digna.* — Illud quoque vobis necessario indicandum putavi, Athanasium nempe affirmasse, Macarium Tyri sub custodia militum remansisse; accusatoremque solum abiisse cum iis qui in Mareoten proficiscebantur; presbyterisque rogantibus ut sibi inquisitioni adesse liceret, id negatum fuisse, interrogationem autem de calice et de mensa factam esse coram Praefecto et ejus cohorte, praesentibus ethnicis et Judaeis. Videbatur illud initio incredibile (V. Athanas., *apolog. cont. Ar.*, n. 85), nisi fuisset ex ipsis monumentis demonstratum. Quod nobis admirationi fuit, id etiam vobis, dilecti, fore existimo, ut de sanguine et corpore Christi interrogatio, cui presbyteri, licet mysteriorum ministri sint, interesse non permittuntur, apud externum tamen judicem, praesentibus catechumenis, et quod indignius est, coram ethnicis et Judaeis, qui circa christianismum suspecti et male affecti audiunt, habita sit. Nam si omnino scelus perpetratum est, oportuit hoc negotii in Ecclesia a clericis secundum leges examinari, et non ab ethnicis, qui Verbum de testantur et veritatem ignorant. Hoc autem flagitium quantum et cujusmodi sit, et vos et omnes animadversuros existimo. Haec quidem de Athanasio.

XVI. *Marcellus recte sentire declaratur.* — Quod autem ad Marcellum attinet, postquam de illo ut impio erga Christum scripsistis, vobis studui significare eum, cum huc venisset, affirmasse falsa esse quae vos de ipso scripsistis. Sed cum nihilominus postulassetus ut fidem suam (3) exponeret, tanta fiducia per se ipse respondit, ut nobis exploratum fuerit eum nihil a veritate alienum profiteri. Namque professus est sese de Domino et Salvatore nostro Jesu Christo aequae pie sentire, ac sentit Ecclesia catholica; neque se nunc primum, sed pridem ita sensisse. Id quoque testati sunt et presbyteri (4) nostri qui Nicænae sy-

postulat in hunc modum: *Clerici fustibus caesi, diacones plumbo elisi, et in ipsum, ut sancti mecum intelligunt, in ipsum Christum manus missae, adeo ut quod Julius sacra mysteria, Hilarius ipsum Christum vocare non dubitet, quia in illis, etsi latenter, vere tamen Christus adsit, immo ea ipse sit.*

(2) Ut ei ninrium congruere dicantur opera, quae hactenus belli esse censebamus.

(3) Haec fidei expositio, ni cum eruditus viris fallimur, ipsa est quam Epiphanius nobis asservavit, quamque epistolae huic subjiciendam curavimus.

(4) Vito scilicet et Vicentius, Silvestri papae legati. Vide

nodo adfuerant, fidem illius orthodoxam esse confirmantes : etenim tunc temporis, ut et nunc, adversam Arianorum hæresi sententiam tenuisse se affirmabat. Quocirca vos admonitos velim, ut nullus ejusmodi hæresim recipiat, sed abominetur ut a sana doctrina alienam. Cum ergo ille recte sentiret, et rectæ fidei suæ testimonium haberet, quid, quæso, et de illo nobis faciendum fuit, nisi ut eum pro episcopo haberemus, ut et habuimus, et a communione non abjiceremus ?

XVII. Hæc quidem ego, non ut qui eorum causam agam, scribo, sed ut vobis fidem faciam, nos jure et canonice viros illos suscepisse, et vos frustra disceptationes movere. Æquum est autem vos studere et omnibus modis contendere, ut et quæ contra canonem acta sunt corrigantur, et Ecclesiæ pace fruatur : adeoque pax Domini, quæ data est nobis permaneat, et Ecclesiæ non scindantur ; nec vos culpe mini ut schismatis auctores. Vobis quippe fateor, ea quæ gesta sunt, non pacis, sed schismatis speciem præ se ferunt.

XVIII. *Nefanda ab Arianis patrata multi Romam convenientes exponunt.* — Non enim Athanasius duntaxat et Marcellus episcopi huc se contulerunt, ac secum injuste actum esse (1) conquesti sunt, sed etiam complurimi alii episcopi ex Thracia, Cœlesyria, Phœnicia et Palæstina, et una presbyteri non pauci, atque alii quidem Alexandria, et alii ex aliis partibus, ad synodum huc coactam accessere, qui coram omnibus episcopis congregatis, præter alia quæ in medium protulere, conquesti sunt insuper ecclesias vim injuriamque esse perpressas, ac in suis aliisque ecclesiis paria iis, quæ Alexandria, gesta esse asseverarunt non solum verbo, sed rebus ipsis. Ex Ægypto quoque et Alexandria rursus cum litteris proxime advenientes presbyteri, haud sine querela et gemitu testati sunt, episcopos complures ac presbyteros, qui ad synodum se conferre vellent, prohibitos fuisse. Aiebant enim ab Athanasii discessu ad præsens usque tempus, episcopos, eosque (2) confessores plagis laniari, et alios in carcere detineri ; jamque antiquos præsules, qui multos annos in episcopatu transegerant, ad ministeria publica tradi, et omnes fere Ecclesiæ catholicæ clericos et populos insidiis appeli ac persecutionem sustinere. Nonnullos enim episcopos et quosdam fratres extorres factos dicebant, nulla alia de causa, nisi ut vel inviti comenterentur cum Gregorio ejusque sociis Arianis communicare. Ancyra autem in Galatia non parva, sed ea ipsa quæ Alexandria gesta sunt, commissa (3)

sequentem epistolam, n. 4, ubi Marcellus Arianos a se in Nicæna synodo convictos memorat.

(1) Athanasius, epist. ad Solit., n. 5, plures recenset episcopos ab Arianis e civitatibus suis pulsos, qui autem ex iis Romam se receperint silet. Si Socrati, lib. II, c. 15, et Sozomeno, lib. III, c. 8, habenda fides, eo tum confugerunt, præter Athanasium et Marcellum, Paulus, Constantinopoleos episcopus, Asclepas Gazæ, et Lucius Hadriano poleos.

(2) Athanasius, epist. ad Solit., n. 12, id accidisse narrat statim atque Eusebiani Elpidium et Philoxe-

στιν, ἵνα μηδεὶς τὴν τοιαύτην πῆρσιν ἀποδέχεται, ἀλλὰ βδελύσσεται ὡς ἄλλοτρίαν τῆς ἡγαινούσης διδασκαλίας. ὁρᾷ ὁ τοίνυν αὐτὸν φρονιύνα καὶ ἐπὶ ὀρθοδοξία μωρτυρούμενον, τί πάλιν καὶ ἐπὶ τούτου εἶδε ποιεῖν ἡμᾶς, ἢ ἔχειν αὐτὸν, ὡσπερ καὶ εἴχομεν, ἐπίσκοπον, καὶ μὴ ἀποβάλλειν τῆς κοινῆς.

15. Ταῦτα μὲν οὖν ἐγὼ, οὐχ ὡς ὑπεραπολογούμενος αὐτῶν γράφαρ' ἀλλὰ ἕνεκα τοῦ πιστιῦσαι ὑμᾶς ὅτι δικαίως καὶ κανονικῶς δεξάμεθα τοὺς ἀνδρας, καὶ μάστιν φιλονεικῆτε. ὑμᾶς δὲ δικαίον ἐστὶ σπουδάσαι, καὶ πάντα τρόπον καμῆν, ἵνα τὰ μὲν παρὰ κανὼνα γενόμενα, διορθώσῃτε τύχη, αἱ δὲ ἐκκλησιαὶ εἰρήνην ἔχωσι, πρὸς τὸ τὴν τοῦ κυρίου εἰρήνην τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν παραμῆναι, καὶ μὴ σχίσσῃται τὰς ἐκκλησίας. μὴ δὲ ὑμᾶς ὡς αἰτίους σχίσματος μεμῆνι ὑπομῆναι. ὁμοιωθῶ γὰρ ὑμῖν, τὰ γενόμενα, οὐκ εἰρήνης, ἀλλὰ σχίσματος προφάσεις εἶσθε.

17. Οὐ γὰρ μόνον οἱ περὶ Ἀθανάσιον καὶ Μάρκελλον οἱ ἐπίσκοποι ἐληλύθασιν ἐνταῦθα, αἰτιώμενοι κατ' αὐτῶν ἀδικίαν γεγονέναι· ἀλλὰ καὶ πλείστοι ἄλλοι ἐπίσκοποι ἀπὸ Θράκης, ἀπὸ Κοίλης Συρίας, ἀπὸ Φοινίκης καὶ Παλίστινης, καὶ προσβύτεροι μὲν οὐκ ὀλίγοι, ἄλλοι δὲ τινες ἀπὸ Ἀλεξανδρείας, καὶ ἄλλοι ἐξ ἄλλων μερῶν, ἀπύνησαν εἰς τὴν ἐνταῦθα σύνοδον, ἐπὶ πάντων τῶν συνελθόντων ἐπισκόπων, πρὸς τοῖς ἄλλοις, οἷς ἔλεγον, ὅτι (/ . ἐτι) καὶ ἀπωδύροντο, βίαν καὶ ἀδικίαν τὰς ἐκκλησίας πεποιθέναι, καὶ ὁμοίᾳ τῶν κατὰ Ἀλεξανδρείαν, καὶ τὰς ἐκκενῶν, καὶ ἐν ἄλλαις ἐκκλησίαις γιγνησθαι διεσθαιούσῳ, οὐ λόγῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ πράγμασι. καὶ Αἰγύπτου δὲ καὶ τῆς Ἀλεξανδρείας πάλιν ἐλθόντες νῦν προσβύτεροι μετὰ γραμμάτων, ἀπωδύροντο, ὅτι πολλοὶ ἐπίσκοποι καὶ προσβύτεροι θέλοντες ἐλθεῖν εἰς τὴν σύνοδον, ἐκώλυθησαν. μετρί γὰρ νῦν καὶ μετὰ τὴν τοῦ ἐπισκόπου Ἀθανασίου ἀποδημίαν, ἔλεγον ἐπισκόπους ὁμοιωγητὰς κατακτεσθαι πληγαῖς, καὶ ἄλλους φυλακίζεσθαι. ἤδη δὲ καὶ ἀρχαίους, πλείστον ὅσον χρόνον ἔχοντας ἐν τῇ ἐπισκοπῇ, εἰς λειτοργίας δημοσίας παραδίδουσαι, καὶ σχεδὸν πάντας τοὺς τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας κληρικῶς καὶ λαοῦς ἐπιβουλεύεσθαι καὶ διώκεσθαι. καὶ γὰρ καὶ τινες ἐπισκόπους καὶ τινες ἀδελφοὺς ὑπερβίους ἔλεγον γιγνησθαι, οἱ ὡδὲν ἕτερον, ἢ ἵνα καὶ ἀνοῦτες ἀναγκάζονται κοινωνεῖν Γρηγορίῳ καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ Ἀρειανῶν· καὶ Ἀγκύρα δὲ τῆς Γαλατίας οὐκ ὀλίγα γιγνησθαι, ἀλλὰ τὰ αὐτὰ πάλιν τοῖς κατὰ Ἀλεξανδρείαν γενομένοις ἠκούσαμεν καὶ παρ' ἑτέρων, καὶ Μάρκελλος δὲ ὁ ἐπίσκοπος διεμαρτύρατο. πρὸς δὲ τούτοις καὶ τοιαύτας κατηγορίας καὶ οὕτω δεινὰς κατὰ τινῶν ἐξ ὑμῶν, ἵνα μὴ λήω τὰ δνόματα, οἱ ἀπαρτίσθητες εἰρηκασιν, ὅς ἐγὼ μὲν γράψαι παραρησάμεν· ἴσως δὲ καὶ ὑμεῖς παρ' ἑτέρων ἀκηκάτε. διὰ τοῦτο γὰρ μάλιστα καὶ ἔγραψα, προτροπόμενος ὑμᾶς ἐλθεῖν.

num, Julii legatos, per quos ad synodum Romanam invitati fuerant, dimiserunt. Tum enim Philagrio missis litteris, auctores fuerunt ut Ægyptum cum Gregorio peragraret. Hinc, inquit, Athanasius, episcopi flagellantur, vinculisque acerbè constringuntur ; Sarapammon episcopus et confessor in exilium pellitur, Potammon vero item episcopus et confessor tam diu in cervicem carditur, quoad hominem extinctum putarent.

(3) Ea forte, quæ Ariani apud Hilarium, frag. III, n. 9, Marcello ipsi affingunt. Illis quippe solemne erat, ea flagitia, quorum auctores et actores erant, Catholicis imponere, atque hinc eis invidiam conflare. Ita et in prædicto Hilarii fragmento, n. 8, de Athanasio scribere non verentur : *Per vim, per eadem, per*

ἵνα καὶ παρόντες ἀκούσθητε, καὶ πάντα διορθωθῆναι, καὶ θεραπευθῆναι δύνηθῃ. ἐπὶ δὲ τούτων προθυμότερως ἴδτε τοὺς κληθέντας ἀπαντῆσαι, καὶ μὴ παρατίσασθαι. ἵνα μὴ τίως ὑποποιῶσι περὶ τὰ λεχθέντα, ἕαν μὴ ἀπαντήσωσι, νόμισθῶσι, ὡς μὴ δυνάμενοι ἐλέγξαι ἢ ἐγγραφῶν.

ιβ'. Τούτων τούτων οὕτως λεγομένων, καὶ οὕτως τῶν ἐκκλησιῶν πασχουσῶν καὶ ἐπιβουλευομένων, ὡς εἰ ἀπαγγέλλοντες διεβεβαίοντο, τίνες εἰσὶν οἱ φλόγα διχονοίας ἀνάφαντες; ἡμεῖς οἱ λυπούμενοι ἐπὶ τοῖς τοιούτοις καὶ συμπάσχοντες τοῖς πάσχουσιν ἀδελφοῖς, ἢ οἱ τὰ τοιαῦτα ἐργασάμενοι; θαυμάζω γὰρ πῶς τοιαύτης καὶ τοσαύτης ἐκεῖ ἀκαταστασίας καθ' ἐλάχιστην ἐκκλησίαν οὕσης (ὅτι ἦν καὶ οἱ ἀπαντήσαντες ἦλθον ἐναυθῶσαι), γράφατε ὑμεῖς ὁμνῶντων γενηθῆναι ἐν ταῖς ἐκκλησίαις. τὰ δὲ τοιαῦτα οὐκ ἐπὶ οἰκοδομῇ τῆς ἐκκλησίας, ἀλλ' ἐπὶ καθαιρέσει ταύτης γίνεται. καὶ οἱ ἐν τούτοις δὲ χαίροντες, οὐκ εἰσὶν εἰρήνης υἱοὶ, ἀλλὰ ἀκαταστασίας. ὁ δὲ θεὸς ἡμῶν οὐκ ἔστιν ἀκαταστασίας, ἀλλ' εἰρήνης. διόπερ, ὡς εἶπεν ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, κηδόμενος μὲν καὶ τῆς ἡμῶν ὑπολήψεως, εὐχόμενος δὲ καὶ τὰς ἐκκλησίας μὴ ἐν ἀκαταστασίᾳ εἶναι, ἀλλὰ διαμένειν ὡςπερ ὑπὸ τῶν ἀποστόλων ἐλαυνίσθη, γράφαί ὑμῖν ταῦτα ἀναγκαῖον ἡγήσάμην, ἵνα ἡδῆ ποτὲ δυσωπήσητε τοὺς διὰ τὴν πρὸς ἀλλήλους ἀπέχθειαν, οὕτως διαθεμένους τὰς ἐκκλησίας. ἤκουσα γὰρ ὅτι τινὲς εἰσὶν ὄλγοι οἱ τούτων πάντων αἰτιοὶ συγχάνοντες. σπουδάσατε, ὡς σπλάγχνα ἔχοντες οἰκτιρῶν μου, διορθώσασθαι, ὡς προεῖπον, τὰ παρὰ κανόνα γενόμενα, ἵνα εἰ καὶ τι προσελήρθη, τοῦτο τῇ ὑμετέρᾳ σπουδῇ θεραπευθῇ.

κ'. Καὶ μὴ γράφατε, ὅτι τὴν Μαρκέλλου καὶ Ἀθανασίου, ἢ τὴν ἡμῶν ἐλοῦ κοινωνίαν οὐ γὰρ εἰρήνης, ἀλλὰ φιλονεικίας καὶ μισαδελφίας τὰ τοιαῦτα γνωρίσματα. διὰ τοῦτο οὐν κηρῶν τὰ προειρημένα ἔγραψα, ἵνα μαθόντες ὅτι οὐκ ἀδίκως ἐδοξάμεθα αὐτοὺς, παύσησθε τῆς τοιαύτης ἐριδος. εἰ μὲν γὰρ ἄλλοι τῶν ἡμῶν ἦσαν καταγνωσθέντες, εἰ μὴ εὐλόγως ἀποδείξει εἶχεν ἐραίνοντο ὑπὲρ ἑαυτῶν, καλῶς ἂν τὰ τοιαῦτα ἐγεγραμῆκατε. ἀπειθῶ δὲ, ὡς προεῖπον, κανονικῶς καὶ οὐκ ἀδίκως τὴν πρὸς αὐτοὺς ἐσχομένην κοινωνίαν, παρκαλῶ ὑπὲρ Χριστοῦ, μὴ ἐπιτρέψητε διασχισθῆναι τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ, μηδὲ τοῖς προλήμμασι πιστεύσητε, ἀλλὰ τὴν τοῦ κυρίου εἰρήνην προτιμήσατε. οὐ γὰρ ὅσιον οὐδὲ δίκαιον, δι' ὄλγων μικροφυλάκων, τοὺς μὴ καταγνωσθέντας ἀποβρίπτειν, καὶ λυπεῖν ἐν τούτῳ τὸ πνεῦμα.

κβ'. Εἰ δὲ νομίσετε δεύσασθαι τινὰ κατ' αὐτῶν ἀποδείξαι, καὶ εἰς πρόσωπον αὐτοῦ ἐλέγξαι, ἐλθέτωσαν οἱ βουλόμενοι. ἐτοιμοὺς γὰρ ἑαυτοὺς καὶ αὐτοὶ εἶναι ἐπηγγέλαντο, ὥστε καὶ ἀποδείξαι καὶ διελέγξαι, περὶ ὧν ἡμῖν ἀπήγγειλαν. Σημάνατε οὖν ἡμῖν, ἀγαπητοί, περὶ τούτου, ἵνα κἀκεῖνοι γράψωμεν, καὶ τοῖς ὀφειλοῦσι πάλιν συνελθεῖν ἐπισκόποις· πρὸς τὸ πάντων παρόντων τοὺς ὑπευθύνους καταγνωσθῆναι, καὶ μηκέτι ἀκαταστασίας ἐν ταῖς ἐκκλησίαις γενέσθαι. ἀρκεῖ γὰρ τὰ γενόμενα· ἀρκεῖ ὅτι παρόντων ἐπισκόπων ἐπισκοποὶ ἐξωρίζοντο· περὶ οὐ οὐδὲ μακρογορεῖν δεῖ, ἵνα μὴ βαρεῖσθαι οἱ bellum, Alexandrinorum basilicas deprædatur. Constituto jam in ejus locum ex judicio concilii sancto et integro sacerdote (Gregorio), ut barbarus hostis et ut pestis sacrilega, adductis gentilitium populis, Dei templum incendit, altare comminuit, et clam exiit de civitate, occulteque profugit. Ita Athanasium reum faciunt eorum, quæ ipsi Gregorium in ejus locum immittentes perpetrarant.

A andivimus cum ab aliis, tum a Marcello episcopo, qui illud testimonio suo confirmabat. Ad hæc tanta tamque atrocia crimina nonnullorum ex vobis, quorum nomina taceo, ab iis qui huc accessere delata sunt, ut ego illa scribere veritus sim, cum fortasse et vos didiceritis ab aliis. Etenim hæc potissima mihi scribendi causa fuit, et vos adhortandi ut huc veniretis, quo et coram hæc audiretis, et omnia corrigi et sanari possent. Idcirco accersitos promptiori animo occurrere oportuit, et non recusare, ne si non occurrerent, jam circa ea quæ dicta sunt suspecti haberentur, utpote qui res a se scriptas probare non poterint.

XIX. *Discordiarum auctores Eusebiam, non Julium.* — Hæc cum ita delata sint, et Ecclesiæ adeo gravibus premantur malis ac insidiis appetantur, ut affirmavere qui hæc renuntiabant, quinam sunt qui flammam discordiæ accendunt? nosne, qui ista dolemus et vexatos fratres miseramus, an qui talia perpetrarunt? Miror enim, cum talis ac tanta rerum perturbatio fuerit in singulis ecclesiis (quæ causa illis fuit huc properandi), vos tamen scribere concordiam in ecclesiis extitisse. Hæc autem non ad ædificationem Ecclesiæ, sed ad ejus ruinam vergunt; et qui his gaudent non pacis, sed dissensionis filii sunt. *Nobis autem non est dissensionis Deus, sed pacis* (II Cor. xiv, 53). Quapropter, ut mihi conscius est Deus et Pater Domini nostri Jesu Christi, vestræ existimationis curam gerens, exoptans quoque ecclesias non in perturbatione degere, sed eas ut ab Apostolis statutum est permanere, huc ad vos scribere necessarium duxi, ut nunc tandem illos retundatis, qui ob mutuum inter se odium ecclesias eo redigunt. Audi enim paucos numero esse, qui horum omnium essent auctores. Operam date, ut viscera misericordiæ habentes, ea corrigatis, uti supra dixi, quæ contra canonem gesta sunt, ut si quid mali anteverterit, id vestro studio emendetur.

XX. *Athanasium et Marcellum sine partium studio in communionem recepti.* — Nec mihi scribatis: «Marcelli et Athanasii communionem potius quam nostram cooptasti;» nam hæc non pacis, sed contentionis et odii fraterni sunt indicia. Quapropter superiora scripsi, ut certiores facti eos non injuste a nobis receptos esse, hujusmodi jurgio finem imponeretis. Si enim illi vobis huc concedentibus convicti fuissent, et si non æquas rationes pro sua defensione protulissent, jure merito talia scripsissetis. Quando quidem autem, ut prædixi, ex canonum præscriptio et non injuste cum illis communionem jungimur, obsecro vos, per Christum, ne sinatis discindi membra Christi, neu præconceptis opinionibus credatis, sed Domini pacem pluris faciatis. Non enim æquum justumque fuerit, ob paucorum simultatem, eos qui convicti non sint abjicere, et in hoc Spiritum contristare.

XXI. *Si reos illos putant, Romam conveniant, et ibi eos præsentibus convincant.* — Quod si arbitramini posse quædam adversus illos probari, et coram eos convinci; veniant quibus id placuerit. Nam se para-

tos esse polliciti sunt ad ea, quæ nobis denuntiarunt, A liquido confutanda. Certiores igitur nos, dilectissimi, ea de re facite, quo et illis, et episcopis huc rursus conventuris scribamus: ut præsentibus omnibus qui rei sunt convincantur; nec ulterius perturbatio in ecclesiis existat. Sufficiunt enim quæ facta sunt, sufficit quoque præsentibus episcopis episcopos in exilium actos esse: qua de re non est prolixior sermo habendus, ne gravari videantur qui tum adfuere. Nam si verum est dicendum, minime decuit ad hæc usque facinora procedere, aut eo usque has dissensiones progredi. Esto, sint Athanasius et Marcellus, uti scribitis, de suis sedibus (1) moti; sed quid de aliis dicatur cum episcopis, tum presbyteris, qui ex diversis locis, quemadmodum prædixi, huc se contulere? nam et isti quoque se abreprios, et istiusmodi calamitatibus afflictos esse testati sunt.

XXII. — *Judicia non secundum Evangelium instituta. Alexandrinum antistitem Julio inscio judicari non debuisse.* — O dilecti non jam Ecclesiæ judicia secundum Evangelium, sed (2) ad exilii ac mortis pœnas decernendas instituuntur. Nam si omnino, ut dicitis, aliqua fuit eorum culpa, judicium secundum ecclesiasticum canonem, nec eo pacto, fieri oportuit. Oportuit omnibus (3) nobis scripsisse, ut ita ab omnibus quod justum esset decerneretur; episcopi enim erant qui patiebantur, nec vulgares ecclesiæ quæ vexabantur, sed quas (4) ipsi Apostoli per se gubernarunt. Cur autem de Alexandrina potissimum ecclesia nihil nobis scriptum est? An ignoratis hanc esse consuetudinem, ut primum nobis scribatur, et hinc quod justum est (5) decernatur? Sane si qua hu-

(1) Hic subaudiendum videtur, *juste*. Istiusmodi argumentum non prætermisit Athanasius: sic quippe epist. ad Solit. n. 3, loquitur: *Esto, Athanasium accusaverint: sed quid mali admisere alii episcopi? quis adversus illos oblitus? quis apud illos Arsenius mortuus repertus est? quisnam apud illos Macarius presbyter, aut calix contractus? quis Meletianum insimulavit?*

(2) *Supple, more sæculi*, a cujus severitate abest evangelica atque ecclesiastica clementia.

(3) Quid sibi vult istud omnibus nobis, nisi Julio et iis qui ad indictam synodum cum ipso convenerant? Certe Julius supra, n. 2, postulatam memorat synodum, *ut coram omnibus justum posset proferrî judicium*: et num. 18, narrat, qui ex plurimis partibus episcopi vexati coram omnibus episcopis congregatis expostulationes suas in medium protulerint: et numer. 21, ad eosdem rursus vocandos se paratum significat, *ut præsentibus omnibus qui rei sunt convincantur*. Quocirca quemvis episcopum sine Romani pontificis consensu judicari non posse hinc minime conficitur. Aliter vero de Alexandrini episcopi iudicio sentiendum. Ubi enim de illo nominatim loquitur Julius, ait hunc esse consuetudinem, *ut primum scribatur nobis, nec addit omnibus*: et mox, *Ad hanc ecclesiam scribendum fuit*.

(4) Hoc maxime in Alexandrinam convenit ecclesiam, de qua Leo epist. 94, ad episcopos Galliarum c. 4, scribit: *Inter ipsa Evangelii principia beatum Marcum, beatissimi Petri apostoli discipulum, in omnibus utique doctoris sui magisterio consonantem habuit fundatorem*. Hinc et Gregorius I, lib. vii, Ind. xv, epist. 57, Eulogio episcopo Alexandrino, qui de Petri cathedra locutus, dixerat quod ipse in ea nunc usque in suis successoribus sedet, rescribit: *Ille mihi de*

παρόντες τότε δοκῶσιν. εἰ γὰρ δεῖ τ' ἀληθῆς εἰπεῖν, οὐκ ἔδει μέχρι τούτων ρήσασθαι, οὐδὲ εἰς τοσοῦτον ἐλθεῖν τὰς μικρομυχίας. Ἐστω δὲ Ἀθανάσιος καὶ Μάρκελλος, ὡς γράφετε, μετετίθησαν ἀπὸ τῶν ἰδίων τόπων· τί καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἂν τις εἴποι, τῶν ἐκ διαφόρων τόπων, ὡς προείπον, ἐλθόντων ἐνταῦθα ἐπισκόπων καὶ πρεσβυτέρων; καὶ αὐτοὶ γὰρ πάλιν ἠρπᾶσθαι ἑαυτοὺς καὶ τοιαῦτα πεπονθῆναι ἔλεγον.

κδ'. ἢ ἀγαπῶντες, οὐκ εἶτε κατὰ τὸ εὐαγγέλιον, ἀλλὰ λοιπὸν ἐπὶ ἔξορισμῷ καὶ θανάτῳ αἱ κρίσεις τῆς ἐκκλησίας εἰσὶν. εἰ γὰρ καὶ ὁμοίως, ὡς φατε, γέγονε τι εἰς αὐτοὺς ἀμάχημα, ἔδει κατὰ τὸν ἐκκλησιαστικὸν κανόνα, καὶ μὴ οὕτως γενηθῆσαι τὴν κρίσιν. ἔδει γραφῆναι πᾶσιν ἡμῖν, ἵνα οὕτως παρὰ πάντων ὁρισθῇ τὸ δίκαιον· ἐπίσκοποι γὰρ ἦσαν οἱ πάσχοντες, καὶ οὐκ αἱ τυχοῦσαι ἐκκλησίας αἱ πάσχουσαι, ἀλλ' ὡς αὐτοὶ οἱ ἀπόστολοι δι' ἑαυτῶν καθηγίσαντο. διατί δὲ περὶ τῆς Ἀλεξανδρινῆς ἐκκλησίας μάλιστα οὕτως ἐγράφετο ἡμῖν; ἢ ἀγνοεῖτε ὅτι τοῦτο ἔθος ἦν, πρότερον γράφεσθαι ἡμῖν, καὶ οὕτως ἔσθαι ὁρίζεσθαι τὰ δίκαια. εἰ μὲν οὖν τι τοιοῦτον ἦν ὑποπευθὲν εἰς τὸν ἐπίσκοπον τὸν ἐκείνῳ, ἔδει πρὸς τὴν ἐνταῦθα ἐκκλησίαν γρῆσθαι. νῦν δὲ οἱ ἡμεῖς μὴ πληροποροῦντες, πράξαντες δὲ αὐτοὶ ὡς ἠθέλησαν, λοιπὸν καὶ ἡμεῖς οὐ καταγνόντες βούλομαι συμφέρον εἶναι. οὐκ οὕτως αἱ Παύλου διατάξεις, οὐκ οὕτως οἱ πατέρες παραδεδώκασιν. ἄλλος τύπος ἐστὶν οὗτος, καὶ καινὸν τὸ ἐπιτηδεῦμα. περὶ καλῶς, μετὰ προθυμίας ἐνέγκασθε ὑπὲρ τοῦ κοινῆς συμφέροντος ἔστι, ὃ γράφω. ἢ γὰρ παρελθόντων παρὰ τοῦ μακαρίου Πέτρου τοῦ ἀποστόλου, ταῦτα καὶ ἡμεῖς δεῖν. καὶ οὐκ ἂν ἐγράφα, φανερὰ ἠγούμενοι εἶναι ταῦτα παρὰ πάντων, εἰ μὴ τὰ γενόμενα ἡμεῖς ἐτάραξεν. ἐπίσκοποι ἄρπάζονται καὶ ἐκτοπίζονται, ἄλλοι δὲ ἀλλοχθόνων ἀντιτίθενται, καὶ ἄλλοι ἐπιβουλεύονται. ὥστε ἐπὶ μὲν τοῖς ἀρπαχθεῖσιν αὐτοὺς πενθεῖν, ἐπὶ δὲ τοῖς πεμπομένοις ἀναγκά-

Petri cathedra locutus est, qui Petri cathedram sedet, aperte docens pariter Alexandrinam sedem esse Petri cathedram. Præterea idipsum a Julio videri potest dictum propter Ancyram, cujus episcopus erat Marcellus. Erat quippe hæc civitas caput Galatiæ, cui inscriptam habemus Apostoli epistolam. Atqui Paulus, Augustini iudicio epist. olim 161, numc 49, n. 2, eas constituit ac fundavit ecclesias, quarum nomina ipsius epistolæ præ se ferunt. Easdem quoque Tertullianus lib. iv, contra Marcion, c. 5, ecclesias Apostolorum censet. Ubi enim docuit, id esse ab Apostolis traditum, quod apud ecclesias Apostolorum fuerit sacro-sanctum; quæ sint Apostolorum ecclesiæ sic statim explicat: Videamus quod lac a Paulo Corinthii hauserint, ad quam regulam GALATIÆ sint recogniti, quid legant Philippenses.

(5) Ad hunc locum hand dubie respexit Socrates, lib. ii, cap. 17, ubi scribit Julium, litteris ad eos qui Antiochiæ convenerant missis, in primis conquestum esse, quod contra canones ipsum ad synodum non vocassent: cum ecclesiastica regula interdictum sit, ne præter sententiam Romani pontificis quidquam ab Ecclesia decernatur. Socrati Sozomenus, lib. iii, c. 10, concinens, tradit pro irritis habenda esse, quæ præter sententiam episcopi Romani fuerint gesta. Utriusque verbis nonnihil mutatis Epiphanius histor. tripart., lib. iv, c. 9, innuit irritam esse synodum Antiochenam, quia neque Julius ei interfuit, neque in locum suum aliquem destinavit; cum utique regula ecclesiastica jubeat, non oportere præter sententiam Romani pontificis concilia celebrari. Hinc Isidorus Mercator in scripto Julii nomine confecto ad Orientales, n. 5, affirmat, canonibus in Nicæna synodo jubenibus, non debere præter sententiam Romani pontificis concilia celebrari, nec episcopos damnari. Addit et in altera æque falsa Julii ad eosdem Orientales epistola, n. 4, dudum

ζῆσαι. ἵνα οὐδὲ μὲν θέλουσι μὴ ἐπιζητήσωσιν, οὐδὲ δὲ μὴ βού-
λονται, δέχωνται. ἀξιώ ἡμᾶς μηκέτι τοιαῦτα γίνεσθαι. γρά-
ψατε δὲ μᾶλλον κατὰ τῶν τὰ τοιαῦτα ἐπιχειρούντων, ἵνα
μηκέτι τοιαῦτα τάσχωσιν αἱ ἐκκλησίαι, μηδὲ τις ἐπίσκοπος
ἢ πρεσβύτερος ἕβριν πάσχη, ἢ παρὰ γνώμην, ὡς περ ἐδήλωσαν
ἡμῖν, ἀναγκάζεται τις ποιεῖν. ἵνα μὴ καὶ παρὰ τοῖς ἔθνεσι
γέλωτα ἀφίλοισμεν, καὶ πρὸς γε πάντων, ἵνα μὴ τὸν θεὸν πα-
ροξύνωμεν. ἕκαστος γὰρ ἡμῶν ἀποδώσει λόγον ἐν ἡμέρᾳ
κρίσεως, περὶ ὧν ἐταῦθα ἔπραξε. γένοιτο δὲ πάντας κατὰ
θεὸν φρονεῖν, ἵνα καὶ αἱ ἐκκλησίαι, τοὺς ἐπισκόπους αὐτῶν
ἀπολαβοῦσιν, χαίρωσι διαπαντός ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ κυρίῳ
ἡμῶν, δι' οὗ τῷ πατρὶ ἢ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων.
ἀμήν. ἔρρησθαι ὑμᾶς ἐν κυρίῳ εὐχόμεαι, ἀγαπητοὶ καὶ πο-
θειντάτοι ἀδελφοί.

pere cogantur; ut quos exoptant non requirant (2), quos autem nolunt, inviti recipiant. Rogo vos ne ul-
tra huiusmodi res agantur: immo potius contra eos scribite qui talia moluntur; ne deinceps ita vexen-
tur ecclesiae, neve quis episcopus aut presbyter contumeliam patiatur, aut contra animi sui sententiam,
ut nobis indicatum est, quis facere cogatur: ne apud ethnicos risum moveamus, ac in primis ne Deum ad
iram concitemus. Unusquisque enim nostrum in die iudicii rationem suorum in hac vita operum est red-
diturus. Utinam omnes secundum Deum sentiant: ut et ecclesiae, episcopis suis receptis, perpetuo gaudeant
in Christo Jesu Domino nostro, per quem gloria Patri in saecula saeculorum, Amen. Valere vos in Christo
exopto, charissimi ac desideratissimi fratres.

EPISTOLA (3) JULII PAPAE I AD PRESBYTEROS, DIACONOS ET POPULUM ALEXANDRIÆ.

JULIUS ALEXANDRINIS DE REDITU ATHANASI, CUI SEMPER FIDE ET AMORE INHÆSERANT, GRATULATUR EISQUE BENE
PRECATUR.

Ἰούλιος πρεσβυτέρους καὶ διακόνους, καὶ λαῶν παροικούντων
Ἀλεξάνδρειαν.

α'. Συγχαίρω καὶ γὰρ ὑμῖν, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ὅτι τὸν

a sanctis apostolis successoribusque eorum in præfatis
antiquis decretum statulis, quæ hactenus sancta et uni-
versalis apostolica tenet Ecclesia, non oportere præter
sententiam Romani pontificis concilia celebrari, nec
episcopum damnari. Sententiam Julii, dum a diversis
tractatur, qui eadem verba interpolare amant, quis
crederet tam diversa rerum facie exhiberi potuisse?
Inficiandum tamen non est, eo pacto quo res tum
erant, cum scilicet Eusebianorum legati synodum a
Julio petissent, cum Julius eorum petitioni annuens
episcopos Romam vocasset, cum plurimi jam venis-
sent, Eusebians præter Romani pontificis sententiam
nec concilia celebrare, nec de controversis rebus de-
creta sancire, nec accusatos episcopos damnare li-
cuisset. At in eo falsi sunt Socrates et Sozomenus,
quod hæc Julii verba, An ignoratis hanc esse consu-
tudinem, ut primum nobis scribatur, et hinc quod jus-
tum est decernatur, de una Alexandrina ecclesia ab
eo dicta, de universis interpretati sint. Ei autem con-
suetudini, quam Julius hic vindicat, suffragantur gesta
Dionysii Alexandrini, qui cum in suspensionem venis-
set hæreseos, ad Dionysium Romanum delatus, sese
purgare non distulit. Et id quidem Romani pontificis
in Alexandrinam ecclesiam speciale jus ad huius ec-
clesiæ originem referre licet, quippe quæ Petrum
jam Romæ constitutum, Marci ipsius discipuli opera,
seu, si mavis cum Leone, Marcum in omnibus docto-
ris sui Petri magisterio in omnibus consonantem,
fundatorem habuit.

(1) Alludit hic Julius ad formam iudicii, cujus spe-
cimen in damnando incesti reo Paulus 1, Cor. v, 4,
tradit his verbis: In nomine Domini nostri Jesu Christi
congregatis vobis et spiritu meo, etc. Ad eadem Apo-
stoli verba Ecclesiam non iudicia solum, sed et epi-
scoporum institutiones atque ordinationes exegisse
testis est Athanasius in epistola encyclica, cujus
verba superius, col. 901, not. 2, retulimus.

(2) Hoc est, adeo ut priventur jure postulandi quos

Jusmodi suspicio in illius urbis episcopum cadebat,
ad hanc ecclesiam scribendum fuit. Nunc autem illi,
re nobis non indicata, postea quam quod libuit egere,
nos quibus ea crimina explorata non sunt, sibi de-
mum suffragatores esse volunt. Nequaquam talia
sunt (1) Pauli statuta, non hæc patres tradiderunt:
sed aliena est ista forma, novum hoc institutum. Ob-
secro, bono animo ferte; quæ enim scribo ad publi-
cum bonum conferunt. Nam quæ accepimus a beato
Petro apostolo, ea vobis significo; non scripturus
tamen, quod nota apud omnes ea esse existimem,
nisi quæ gesta sunt nos conturbassent. Episcopi ra-
piuntur et e suis sedibus pelluntur, alii aliunde eo-
rum loco substituuntur, et alii insidiis appetuntur:
ita ut populi de abreptis doleant, ac submissos reci-
pant.

quis autem nolunt, inviti recipiant. Rogo vos ne ul-
tra huiusmodi res agantur: immo potius contra eos scribite qui talia moluntur; ne deinceps ita vexen-
tur ecclesiae, neve quis episcopus aut presbyter contumeliam patiatur, aut contra animi sui sententiam,
ut nobis indicatum est, quis facere cogatur: ne apud ethnicos risum moveamus, ac in primis ne Deum ad
iram concitemus. Unusquisque enim nostrum in die iudicii rationem suorum in hac vita operum est red-
diturus. Utinam omnes secundum Deum sentiant: ut et ecclesiae, episcopis suis receptis, perpetuo gaudeant
in Christo Jesu Domino nostro, per quem gloria Patri in saecula saeculorum, Amen. Valere vos in Christo
exopto, charissimi ac desideratissimi fratres.

JULIUS (4) PRESBYTERIS, DIACONIS ET POPULO (5) ALEXAN-
DRIAM INCOLENTI.

I. Gratulor et ipse vobis, dilectissimi fratres, quod

exoptant. Ut enim supra Julius, n. 14, docet, ac ver-
ba Cypriani in eundem locum relata confirmant,
ecclesiasticæ leges volebant, ut episcopus ordinandus
a clericis et populis postularetur. Nec minus canoni-
bus repugnat populus cogi, ut quos nolint episcopos
inviti recipiant. Quapropter concilium Aurelianense v,
an. 349, c. 11, cavens, Episcopus ne invitis detur,
conceptis verbis adjungit, sicut antiqui canones decre-
verunt. Vide Cælestini I epistolam ad episcopos
Vienn. et Narbon., n. 4 et 5.

(3) Athanasius, ut ipse narrat apolog. cont.
Arian. n. 51, cum post solutam Sardicensem syno-
dum Aquileiæ degeret, tres accepit litteras, quibus
eum Constantius ut omni festinatione in patriam re-
mearet hortabatur. Tum tandem anno 349, Romam
rediit, episcopo et ecclesiæ ejus valedicturus. Hac
occasione Julius istam dedit epistolam, quam ipse
Athanasius apolog. cont. Arian. n. 52, post prædic-
tas tres Constantii litteras ita subtexit, ut ea quæ
toto numero 2, in laudem ipsius enarrantur, præ
modestia suppresserit. Eandem Socrates lib. II, c.
25, et ex eo Epiphanius scholasticus histor. trip.
lib. IV, c. 29, integram nobis transmiserunt.

(4) Apud Socratem hic additur græce ἐπισκόποις
καὶ, quod et in edit. concil. retentum. Ad unos ta-
men Alexandrinos, quibus Athanasius præerat, et
qui nullum præter eum, episcopum agnoscebant,
hanc epistolam scriptam esse manifestum est. Græce
legisse videtur Epiphanius scholast. Ἰούλιος ἐπίσκοπος.
Sed nec lectioni huic plane hæsit; nam latine habet,
Julius archiepiscopus. Ita vero Valesius vocem græ-
cam ἐπισκόποις servavit, ut latine non episcopis, sed
episcopus converterit. Titulum temere a Socrate in-
terpolatum fuisse eo major suspicio est, quod epi-
scopi nomen Julius non solum hic apud Athanasium,
sed et in superiore epistola 1, minime sibi adscribat.

(5) In historia tripart. et plebi, habitantibus in
Alexandria dilectissimis fratribus in Domino salutem:

fructum fidei vestrae ob oculos demum conspiciatis. Illud enim ita re vera se habere cuius palam est in fratre et coepiscopo meo Athanasio, quem Deus tum ob vitæ puritatem, tum ob preces vestras vobis restituit. Ex quo sane animadvertere licet, vos semper puras et charitate plenas orationes ad Deum extulisse. Memores quippe cœlestium promissionum, et ad illas ducentis disciplinæ in qua per doctrinam prædici fratris mei instituti estis, verissime nostis, et secundum rectam fidem vobis insitam comprehendistis, nequaquam illum a vobis perpetuo se junctum fore, quem in piissimis vestris animabus semper quasi præsentem habuistis. Mihi itaque ad vos scribenti non multis opus est sermonibus: quæcumque enim vobis a me dicta fuerint, hæc vestra fides præoccupavit, perque Dei gratiam commune omnium nostrum explevit votum (1). Gratulor itaque vobis (iterum enim dicam), quod in fide invicta servaveritis animas vestras. Nec minus ipsi Athanasio fratri meo gratulor, quod multas licet pausus ærumnas, nulla tamen hora fuerit vestrae charitatis vestrique desiderii immemor. Nam etsi corpore ad tempus abstrahi a vobis visus est, spiritu tamen indesinenter est ut præsens vobiscum versatus, redit clarior quam discesserat.

II. Atque ego quidem, dilectissimi, omnes illas, quas pertulit, vexationes non inglorias fuisse existimo. Nam et vestra et illius fides ab universis cognita et comprobata est. Nisi enim tot ac tanta contigerent, quis crederet, aut vos de tanto episcopate tulisse iudicium tantaque charitate eum persecutos esse; aut illum tot ac tantis ornatum fuisse virtutibus, propter quas a spe quæ reposita est in cœlis alienus non est? Adeptus est igitur undecumque, tum in h. e., tum in futuro sæculo, gloriosum confessionis testimonium. Multas siquidem ac diversas calamitates terra marique perpessus, cunctas Arianae hæreseos molitiones conculcavit; ac sæpe per invidiam appetitus insidiis et in vitæ discrimen adductus, mortem contempsit, omnipotentis Dei et Domini nostri Jesu Christi præsidio munitus: confidens futurum, ut et insidias declinaret, et vobis ad vestram consolationem restitueretur, majora etiam ex vestra (2) conscientia referens trophæa, in quibus ad extremos usque totius orbis fines gloriosus innotuit, ob vitæ integritatem probatus. In proposito quidem animi sui cœlestique doctrina fiduciam gessit, sed et a vobis eum diligi perpetuo constantique iudicio demonstratis.

III. Redit igitur ad vos jam multo clarior, quam cum a vobis discederet. Si enim pretiosa metalla aurum et argentum ad puritatem ignis probat; quid quis, pro tanti viri dignitate dixerit, qui tot calamitatum periculis superatis, vobis restituitur, purus innocensque non nostro tantum, sed et totius synodi iudicio declaratus? Excipite igitur, dilecti fratres, cum omni secundum Deum gloria et lætitia, episcopum vestrum suffragante Socratis græco textu καὶ λαῶ παροικούντι Ἀλεξάνδρειαν, ἀγαπητοῖς ἀδελφοῖς ἐν κυρίῳ χαίρειν.

καρπὸν τῆς ἑαυτῶν πίστεως ἐπ' ὀφθαλμῶν λοιπὸν ὄρατε. τοῦτο γὰρ καὶ ἀληθῶς ἂν τις εἶποι γινόμενον ἐπὶ τοῦ ἀδελφοῦ καὶ συνεπισκόπου μου Ἀθανασίου, ὃν διὰ τὴν καθαρότητα τοῦ βίου, καὶ διὰ τὰς ὑμετέρας εὐχὰς, θεὸς ὑμῖν ἀποδίδωσιν. ἐκ δὴ τούτου συνορᾶν ἔστι, καθαρὰς ὑμᾶς καὶ μεστὰς ἀγάπης ἀεὶ τὰς εὐχὰς ἀνενοχοχέειν πρὸς τὸν θεόν. μνήμονες γὰρ ὄντες τῶν οὐρακίων ἐπαγγελιῶν, καὶ τῆς πρὸς αὐτὰς ἀγωγῆς, ἣν ἐκ τῆς διδασκαλίας τοῦ προειρημένου ἀδελφοῦ ποὺ ἐπαιδεύθητε, ἔγνωτε ἀληθῶς καὶ κατὰ τὴν προσοῦσαν ὑμῖν ὀρθὴν πίστιν κατελήφατε, ὡς οὐκ ἂν εἰς τέλος ἀφ' ὑμῶν ἀποσχοινοισθήσεται οὗτος, ὃν ταῖς θεοσεβαστάταις ὑμῶν ψυχαῖς ἀεὶ ὡς παρόντα ἰσχήκατε. οὐκοῦν, οὐ πολλῶν μοι χρεῖα λόγον πρὸς ὑμᾶς ἐπιστέλλοντι. ὅσα γὰρ ὑμῖν ἂν λεχθῆ παρ' ἐμοῦ, τούτα ἢ ὑμετέρα πίστις προῦλαβε, καὶ πεπλήρωκε κατὰ θεοῦ χάριν τὰ τῆς κοινῆς πάντων ἡμῶν εὐχῆς. συγχαίρω τοίνυν ὑμῖν, πάλιν γὰρ ἔρω, ὅτι τὰς ψυχὰς ἀκαταμαχῆτους ἐν τῇ πίστει τετηρήκατε. καὶ αὐτῷ δὲ τῷ ἀδελφῷ μου Ἀθανασίῳ οὐκ ἔλαττον συγχαίρω, ὅτι καίπερ πολλὰ πάσχων λυπηρὰ οὐδεμίαν ὥραν ἐπιλήσιμον γέγονε τῆς ὑμετέρας ἀγάπης καὶ τοῦ ὑμετέρου πόθου. εἰ γὰρ καὶ τῷ σώματι πρὸς καιρὸν ἔδοξεν ἀφ' ὑμῶν ἀρελυσθῆναι, ἀλλὰ τῷ πνεύματι διαπαντός ὡς συνὸν ὑμῖν διῆγεν.

β'. Καὶ ἔγωγε, ἀγαπητοί, τὸν γινόμενον κατ' αὐτοῦ πάντα πειρασμὸν οὐκ ἄδοξον ἠγοῦμαι γεγενῆσθαι. καὶ γὰρ καὶ ἡμετέρα, καὶ ἡ τούτου πίστις ἐγνώσθη παρὰ πᾶσι καὶ δοδοκιμάσται. εἰ γὰρ μὴ τοσαῦτα συμβεβήκει, τίς ἂν ἐπίστευσεν, ἢ ὑμᾶς τοσαύτην κρίσιν καὶ τοσαύτην ἀγαπᾶν περὶ τὸν τληκοῦτον ἐπίσκοπον ἔχειν, ἢ ἐκείνον τοσαύταις ἀρεταῖς περιβεβῆσθαι, δι' ἃς καὶ τῆς ἐν οὐρανοῖς ἐλπίδος οὐκ ἀλλότριος γένοιτο; ἐπέτυχε τοίνυν οὐδὲν ἄποτε τρόπῳ καὶ ἐν τῷ νῦν, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι, καὶ ὁμολογίας ἔνδοξον μαρτυρίαν. διαφόρως γὰρ κατὰ τε γῆν καὶ κατὰ θάλατταν πολλὰ πειρασθεῖς, τὴν σπειρωτὴν πᾶσαν τῆς ἀρειανῆς αἰρέσεως κατεπάτησε, καὶ πολλὰς διὰ φθόνον καὶ εἰς κίνδυνον ἐπιβουλεύσεις κατεφρόνησε θανάτου, φερομένου ὑπὸ τοῦ παντοκράτορος θεοῦ, καὶ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἔλπιζον ἅμα καὶ τὰς ἐπιβουλὰς ἐκκλινεῖν, καὶ ἀποκατασταθῆσθαι πρὸς ὑμετέραν παράκλησιν, φέρων ὑμῖν ἅμα ἐκ τῆς ὑμετέρας συνειδήσεως μεζίονα τὰ τρόπαια, ἐν οἷς καὶ ἄχρι τερμάτων πάσης τῆς γῆς ἔνδοξον ἐγνώσθη, δοκιμασθεῖς ἐκ τοῦ βίου. παρήρησιασμένοι μὲν τῇ προθέσει καὶ τῇ οὐρακίᾳ διδασκαλίᾳ, ἀποδειχθεῖς δὲ ἀθανάτω κρίσει παρ' ὑμῶν ἀγαπώμενος.

γ'. Ἐπανάρχεται τοίνυν πρὸς ὑμᾶς λαμπρότερος νῦν, ἢ ὅτε παρ' ὑμῶν ἀπεδήμησεν. εἰ γὰρ καὶ τὰς τιμίας

(1) Epiphanius, et divina gratia communis orationis nostrae vota complevit. Apud Socratem edit. Vales. καὶ πεπλήρωται κατὰ Χριστοῦ χάριν τὰ τῆς κοινῆς ὑμῶν πάντων εὐχῆς: sed superior Epiphanius interpretatio fidem facit, eum legisse ut in nostris mss. πεπλήρωκε, non πεπλήρωται; θεοῦ, non Χριστοῦ; et ἡμῶν non ὑμῶν. Sane quod Valesius præfert, minus cohæret cum antecedentibus, ubi Julius multis sibi non opus esse scribit, non quia completa sint quæ Alexandrini communibus votis optarant, sed quia ipsi jam fide sua prævenissent et expleverant, quidquid ab illis desiderare Julius posset.

(2) Pro vestra, apud Epiphanium legimus fortissima: quæ lectio maxime arridet. Unde in græco So-

ἴλας χρυσὸν δὴ καὶ ἄργυρον εἰς καθαρότητα τὸ πῦρ δοκιμάζει. τί ἂν τι εἴποι κατ' ἀξίαν τοῦ τοσοῦτου ἀνδρὸς, ὃς κινδύνους τοσοῦτων θλίψεων νικήσας, ἀποδίδεται ὑμῖν, ἀθῶος οὐ παρ' ἡμῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ παρὰ πάσης τῆς συνόδου ἀποδεχθεὶς; ὑποδέξασθε τοίνυν, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, μετὰ πάσης τῆς κατὰ θεὸν δόξης καὶ χαρᾶς, τὸν ἐπίσκοπον ὑμῶν Ἀθανάσιον, μετὰ τούτων οἵτινες αὐτῷ καὶ τῶν τοσοῦτων καμμάτων κοινωνοὶ γεγονάσι. καὶ χαιρετε τῶν εὐχῶν ἑαυτῶν ἀπολαύοντες, οἱ τὸν ποιμένα τὸν ὑμέτερον, ἐν' οὕτως εἶπω, ποθοῦντα καὶ διψῶντα τὴν ὑμετέραν θεοσέβειαν, σωτηρίους γραφαῖς ἐθρέψατε καὶ ἐποτίσατε καὶ γὰρ τῆς ἐπι ξένης αὐτοῦ διατριβῆς ὑμεῖς παραμυθία γεγονάτε. καὶ διωκόμενον καὶ ἐπιβουλεύομενον ἐθάψατε ταῖς πιστοτάταις ἑαυτῶν ψυχαῖς καὶ διανοίαις. ἐμὲ δὲ ἤδη εὐφραίνει ἐννοούμενον καὶ προορῶντα τῷ λογισμῷ τὴν ἐπι τῆ ἐπανόδου ἑκάστου ὑμῶν χαρὰν, καὶ τοῦ πλήθους τὰς θεοσεβειστάτας ἀπαντήσεις, καὶ τὸ ἔνδοξον τῆς τῶν συνυφρονούντων ἑορτῆς. καὶ τίς ἐκεῖνη ἡ ἡμέρα ὑμῖν καὶ ποία ἔσται, ἐπανερχομένου μὲν τοῦ ἀδελφοῦ μου, παυμένων δὲ τῶν προγενομένων, καὶ τῆς πολυτιμότητος καὶ κατ' εὐχὴν ἐπανόδου εἰς εὐφροσύνην τινὰ πληρεστάτης χαρᾶς συναπτούσης τοὺς πάντας; ἡ τοιαύτη δὲ χαρὰ κατὰ τὸ μέγιστον μέχρις ἡμῶν φθάσει, οἷς θεοθεν καὶ τοῦτο συγχωρεῖσθαι συνέστηκεν, ὅπως εἰς ἡρώσειν τοῦ τηλεκίουτου ἀνδρὸς ἔλθειν δυνηθῶμεν. εἰς εὐχὴν δὴ οὖν τὴν ἐπιστολὴν τελειῶσαι καλόν.

Ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ, καὶ ὁ τούτου υἱὸς ὁ κύριος καὶ σωτὴρ ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, διενεκῆ τὴν χάριν ὑμῖν παράσχοι, διδοὺς ἑαυτὸν τῇ θαυμαστῇ ὑμῶν πίστει, ἣν περὶ τὸν ἐπίσκοπον ὑμῶν ἐνδοξὴ μαρτυρία ἐνεδείξασθε: ἵνα ὑμῖν τε καὶ τοῖς μεθ' ὑμᾶς, ἐνταῦθα ἐν τῷ μέλλοντι, τὰ βελτίονα νέμοι, ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὐς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἐνέθε, ἃ ἠτοίμασεν ὁ θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν, διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ τῷ παντοκράτορι θεῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν. ἐρῶσθαι ὑμᾶς ἐν κυρίῳ εὐχόμεαι, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί.

EPISTOLA VALENTIS ET URSACII AD JULIUM PAPAM.

QUAM EPISTOLAM (2) POST RENUNTIATIONEM ORIENTALIUM (5), ATHANASIIUM REUM NON ESSE, IN URBE ROMA HOLOGRAPHAM MANU VALENTIS PERSCRIPSIT, ET URSACIUS SUBSCRIPSIT.

(Ex Hilarii fragmento II, num. 20.)

Κυριοῦ μακαριωτάτου πάπα Ἰουλίῳ Οὐρσάκιος καὶ Οὐάλης.
Ἐπειδὴ συνέστηκεν ἡμᾶς πρὸ τούτου πολλὰ τε καὶ

cratis textu loco ὑμετέρας restituendum suspicamur καρτερῶς.

(1) Apud Athanasium consideratur καὶ ἐπιβουλεύομενον, cuius verbi latinam interpretationem ab Epiiphiano schol. mutuamur.

(2) Socrates lib. II, c. 24, epistolae huius meminit, eamque ab Ursacio et Valente, postquam Jerosolymitanæ synodi anno 549, habitæ gesta comperissent, conscriptam docet. Huic Hilarius fragm. II, n. 20 et Athanasius epist. ad Solitar. n. 25 et 26, suffragantur. Quocirca ab eodem Athanasio apol. cont. Arian. n. 58, proxime post prædictam synodum Jerosolymitanam collocatur. Eam latine scriptam, ac deinde e latino textu græce conversam fuisse rursus Athanasius in prædicto apologiæ loco et in epistola ad Solitarios n. 26, testatur. Utrobique eam sibi transmissam declarat a Paulino, et eo quidem secundum veteres codices, uti nostri ad vitam S. Athanasii operibus ipsius præmissam n. 15 observarunt, Τεβέρων, non Τριβέρων, episcopo. Ex quo et probabilis est Paulinum Tiburensem, quomodo et Nannius in epistola ad Solitarios interpretatus est, quam Trevirensis intelligendum esse. Commodius enim ac celerius episcopus Tiburensis, utpote urbi vicinus, quam Treviren-

A Athanasium, cum his qui tot ejus Liborum fuere consortes: et votorum compotes effecti gaudent, qui pastorem vestrum, cum vestra pietatem, ut ita dicam, esuriret ac sitiret, salutaribus scriptis nutritis et potastis. Vos eni illi, in extranea regione commoranti, consolationi fuistis: vos eum fidelissimis animabus mentibusque vestris in persecutione (1) et periculis fovistis. Mihi certe jam volupe est, cogitanti et animo prævidenti uniuscujusque vestrum in ejus reditu lætitiâ, multitudinis piissimos occursum, gloriosamque concurrentium festivitatem. Quæ et qualis vobis illa futura dies est, qua frater noster revertetur, et præcedentia mala cessabunt, ac pretiosus ille optatissimusque reditus omnes coaptabit in quamdam plenissimi gaudii alacritatem? Hujusmodi sane gaudium maxima ex parte etiam ad nos usque pertingit, quibus a Deo id muneris concessum esse constat, ut in tanti viri cognitionem venire possemus. Par est igitur precando claudî epistolam.

IV. Deus omnipotens, et filius ejus Dominus et Salvator noster Jesus Christus perpetuam vobis conferat gratiam, præmium referens admirandæ fidei vestræ, quam erga episcopum vestrum præclaro testimonio exhibuistis: ut vobis vestrisque posteris, hic et in futuro sæculo, optima impertiat, quæ nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendorunt; quæ præparavit Deus diligentibus se (1 Cor. II, 9), per Jesum Christum Dominum nostrum, per quem omnipotenti Deo gloria in sæcula sæculorum. Amen. Valere vos in Domino exopto, fratres dilecti.

Quoniam constat nos antehac multa gravia de nobis, libellum Romæ traditum Alexandriam transmittere potuit. Hinc non satis firma est sententia eorum, qui hoc solo loco nixi, Maximinum Trevirensis episcopum Paulini decessorem an. 549, defunctum tradunt. Neque tamen propterea opinioni subscribendum est Baronii, qui ad annum 550. n. 8, Maximinum episcopum, quem una cum Servatio ad Constantium imperatorem a Magnentio tyranno legatum esse Athanasius apolog. ad Constant. n. 9 memorat, ipsum esse Maximinum Trevirensis arbitrat. Hunc enim Maximinum a Maximino Trevirensi distinguendum esse aliunde notum est. Quippe ut taceam Maximi et Maximini non unum esse nomen, ipse Athanasius in eadem apologia ad Constantium num. 14, sibi ad Maximini, utpote jam defuncti, testimonium provocare non licere fassus, num. 9 Maximinum Magnentii legatum testem appellat, ut adhuc superstitem ex quo Constantius rerum veritatem discere certius et comprobare possit. Textum epistolæ seu libelli hujus latinum cum annotatione prævia ex Hilarii fragmento II, n. 20, græcum ex apologia Athanasii contra Arianos, n. 58, ubi de penitentia Ursacii et Valentis inscribitur, exhibemus.

(3) Maximi scilicet ac cæterorum episcoporum, qui Jerosolymis convenientes, Alexandrinis et universis

mine Athanasii episcopi litteris nostris insinuasse, atque litteris sanctitatis tuæ (1) conventi, ejus rei de qua significavimus, non præstitisse rationem: profitemur apud sanctitatem tuam, cunctis presentibus presbyteris fratribus nostris, omnia quæ antehac ad aures vestras pervenerunt de nomine prædicti, falsa a nobis esse insinuata, atque omnibus viribus carere: atque ideo nos libentissime amplecti communionem prædicti Athanasii; maxime cum sanctitas tua, pro insita sibi benevolentia, errori nostro veniam fuerit dare dignata. Profitemur etiam, quod si aliquando nos Orientales voluerint, vel idem Athanasius, malo animo ad causam vocare, citra conscientiam tuam non adfuturos; hæreticum vero Arium, sed et satellites ejus, qui dicunt: Erat tempus quando non erat filius, et qui dicunt ex nihilo filium, et qui negant (2) Dei filium ante sæcula fuisse, sicut per priorem libellum nostrum, quem apud Mediolanum porreximus, et nunc et semper anathematizasse. Hæc manu nostra, qua scripsimus, profitemur et iterum dicimus, hæresim Arianam, ut superius diximus, et ejus auctores in perpetuum damnasce. Et manu Ursacii: Ego Ursacius episcopus huic professioni nostræ subscripsi (3).

MONITUM IN EPISTOLAM MARCELLI ANCYRANI AD JULIUM.

(Coust. p. 587.)

I. Epistolam hanc ab Epiphonio hæc. 72, n. 2, acceptam habemus. Marcellus eam Romæ Julio ipsi

per Lybiam et Ægyptum episcopis ea, quæ de Athanasio recipiendo statuta a se fuerant, per litteras significarunt, uti Socrates lib. II, c. 24, memoriæ commendavit.

(1) Grammaticæ leges postulant *conventos*. Neque alia hic indicantur Julii litteræ, quam quas ille anno 341, per Elpidium et Philoxenum legatos ad Eusebianos misit, ut eos ad synodum Romæ anno 342, habitam vocaret. Ursacius quippe et Valens societate devincti ac fœderati cum Eusebianis erant, de quibus Sardicensis synodus in superiori epistola 5, n. 2, ad Julium scribit: *Sed et conventi per presbyteros tuos et per epistolam ad synodum quæ futura erat in urbe Roma venire noluerunt*. Neque etiam litteræ illæ, quibus Valens et Ursacius multa gravia de Athanasii nomine insinuasse se confitentur, privato ipsorum nomine scriptæ intelligendæ sunt; utpote de quibus Sardicensis synodus in epistola ad universas ecclesias apud Hilarium fragm. II, n. 2, ita loquitur: «Olim quidem scribentibus Eusebio, Mario, Theodoro, Diognito, Ursacio et Valente Julio consacerdoti nostro Romanæ ecclesiæ episcopo adversum prædictos coepiscopos nostros, dicimus autem Athanasium et Marcellum.» Nominatum eos Liberius in dialogo, infra post Liberii ipsius epistolam 7 exhibendo, veniam deprecatus docet *ob acta quæ per calumniam una dumtaxat parte præsentente adversus Athanasium in Mareote fecerant*.

(2) Lectio græca, addens *Christum Deum esse*, apertius impugnat Arianos. Neque istud minus adversatur Photino, cujus causa congregata fuerat mox memoranda synodus Mediolanensis: de qua synodo vide quæ apud Hilarium observata sunt.

(3) Ex græco Athanasii textu hic addendum foret, *similiter et Valens*. Conciunt tamen hic finis cum monito in fronte epistolæ præmisso, quo Hilarius epistolam hanc holographa manu a Valente perscriptam, et ab Ursacio subscriptam esse docet. In græco igitur potius exprimentum erat istud, *et manu Ursacii*.

Δεινὰ περί Ἀθανασίου τοῦ ἐπισκόπου διὰ γραμμάτων ὑποβεβληκίαι, γράμμασί τε τῆς σῆς χρηστότητος μεθοδεύοντες, τοῦ πράγματός χάριν περί οὗ ἐδηλώσαμεν, οὐκ ἠδυνήθημεν λόγον ἀποδοῦναι ὁμολογοῦμεν παρά τῆς σῆς χρηστότητι, παρόντων τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν πάντων τῶν πρεσβυτέρων, ὅτι πάντα τὰ πρό τούτου ἐλθόντα εἰς ἀκράς ἡμῶν περί τοῦ ὀνόματος τοῦ προειρημένου Ἀθανασίου, ψευδῆ καὶ πλαστὰ ἔστι, πάσῃ τε δυνάμει ἀλλότρια αὐτοῦ τυγχάνει. διὰ τε τοῦτο ἠδὲως ἀντιποιούμεθα τῆς κοινωνίας τοῦ προειρημένου Ἀθανασίου, μάλιστα ὅτι ἡ θιοσιβεία σου, κατὰ τὴν ἐμφυτον ἑαυτῆς καλοκαγαθία, τῇ πλήρῃ ἡμῶν πατηξίωσε συγγνώμῃ δοῦναι. ὁμολογοῦμεν δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι ἂν ποτε ἡμᾶς οἱ Ἀνατολικοὶ θελήσωσιν, ἢ καὶ αὐτὸς Ἀθανάσιος, κακοτρόπως περί τούτου εἰς κρίσιν καλεῖσαι, μὴ ἀπέρχεσθαι παρά γνώμῃ τῆς σῆς διαθίσεως. τὸν δὲ αἵρετικὸν Ἀρειον, καὶ τοὺς ὑπερασπίζοντας αὐτοῦ, τοὺς λέγοντας, Ἦν ποτε, ὅτε οὐκ ἦν υἱός, καὶ ὅτι ἐκ τοῦ μη ὄντος ὁ υἱὸς ἔστι, καὶ τοὺς ἀρνούμενους τὸν Χριστὸν θεὸν εἶναι θεοῦ υἱὸν πρὸ αἰώνων, καθὼς καὶ ἐν τῷ προτέρῳ λιβέλλῳ ἑαυτῶν ἐν τῇ Μεδιολάνῳ ἐπεδεδόκαμεν, καὶ νῦν καὶ αἰεὶ ἀναθεματίζομεν. Ταῦτα δὲ τῇ χειρὶ ἑαυτῶν γράψαντες, ὁμολογοῦμεν πάλιν, ὅτι τὴν Ἀρειανὴν αἵρεσιν, καθὰ προείπομεν. καὶ τοὺς πάντας ἀθένητας κατεκρίναμεν εἰς τὸν αἰῶνα. ἐγὼ Οὐρσάκιος τῇ ὁμολογίᾳ μου ταύτῃ παρὼν ὑπέγραψα, ὁμοίως καὶ Οὐάλης.

tradidisse se declarat, cum in ea urbe adversarios suos anno solido ac tribus mensibus expectasset, cumque illi, quamvis a Julii presbyteris Philoxeno et Elpidio vocati, ad synodum venire directassent. Ex quo eam nonnisi post legatorum illorum ab Oriente reditum, ac dum synodus haberetur ex qua Julius superiorem epistolam ad Eusebianos misit, adeoque anno 342, conscriptam esse haud temere colligitur. Baronius tamen ad ann. 341, n. 2, eane sit fidei expositio, quam Julius in epistola superiori num. 16, se a Marcello expetiisse, atque ab eo datam approbasse testatur, ambigit: *quia*, inquit, in ea *quod potissimum exigebatur a professore catholico, nomen substantialis non ponitur*. Verum nihil erat, cur ab episcopo hæreseos Arianæ nulla ratione suspecto, immo infesto ejus adversario, qui Nicæna in synodo, ipsis apostolicæ sedis legatis testibus, suum adversus illam studium in primis patefecerat, diserta hujus nominis professio exigeretur. Certe Julius duplicem ab eo fidei expositionem accepisse se nusquam dicit: et loci, temporis, aliaque adjuncta, quibus eam, quæ in superiori ad Eusebianos epistola laudatur, sibi datam designat, huic apprime congruunt. Cur igitur aliam existimemus?

II. Epiphanius hanc in medium prolaturus, præmittit: «Expositionem proferam, quam ad beatum Julium Romanorum episcopum ipse Marcellus purgandi sui gratia scripsit. Qua ex defensione et libello nonnulla eum præter sinceram fidem sensisse apparebit. Etenim si nihil ab illa diversum sensisset, cujus rei gratia hanc illam sui purificationem institueret? At salva tanto viro debita reverentia, levis admodum

videtur hæc censuræ illius ratio. Inde enim sequitur tantum, ut Marcellum pravæ doctrinæ insimularint nonnulli, sed ut prava senserit, non item consequens est: maxime cum ii, qui Marcellum hæreseos postularunt, ipsius fuerint inimici, et ob id quidem inimici, quia sectæ Arianae, quam ille impugnabat, addicti. Aut si Marcellus ideo, quia fidem suam purgandi sui gratia exponere coactus fuit, contra sinceram fidem aliquando sensisse putandus est; neque Hilarius Pictavensem, neque cæteros ejus ævi episcopos Gallicanos, integræ fidei exitisse inde pariter conficietur; siquidem, Sulpicio Severo, lib. II hist., teste, ubi Seleuciam venit Hilarius, et primum quæsitum ab eo quæ esset Gallorum fides; quia tum Ariani prava de iis divulgantibus, suspecti ab Orien-

A talibus habebantur trionymam solitarii Dei unionem secundum Sabellium credidisse: atque ille exposita fide sua juxta ea quæ Nicææ erant a patribus conscripta, Occidentalibus perhibuit testimonium. » An suspectæ fidei dicendus est Athanasius, quia contra Arianos apologiam concinnavit? aut Dionysius Alexandrinus, quia etiam a Catholicis delatus ad Romanum pontificem apologiam sui mittere compulsus fuit? Cæterum in hac Marcelli epistola seu libello an vitii aliquid sit, necne, idem Epiphanius loco citato, n. 4, pronuntiare se non audere, sed liberum ea de re iudicium unicuique permittere testatur. Ad Julium vero quod attinet, aperta est illius in gratiam Marcelli sententia.

EPISTOLA MARCELLI ANCYRANI AD JULIUM PAPAM.

MARCELLUS ANCYRANUS EPISCOPUS QUÆ ARIANI SENTIANT, QUÆ IPSE CREDAT, JULIO EXPONIT.

(Iudidem.)

Τῷ μακαριωτάτῳ συλλειτουργῷ Ἰουλίῳ Μάρκελλος ἐν
Χριστῷ χαίρειν.

α'. Ἐπειδὴ τινες τῶν καταγνωσθέντων πρότερον ἐπὶ τῷ
μὴ ὀρθῶς πιστεῦναι, οὗς ἐγὼ ἐν τῇ κατὰ Νίκαιαν συνόδῳ
διελέγησα, κατ' ἐμοῦ γράψαι τῇ θεοσεβείᾳ σου ἐτόλμησαν,
ὡς ἂν ἐμοῦ μὴ ὀρθῶς μήτε ἐκκλησιαστικῶς φρονούντος, τὸ
ἐαυτῶν ἔγκλημα εἰς ἐμὲ μετατεθῆναι σπουδάζοντες· τοῦτου
ἕνεκεν ἀναγκαῖον ἠγησάμην ἀπαντήσας εἰς τὴν Ῥώμην
ὑπομνήσαι σε, ἵνα τοὺς κατ' ἐμοῦ γράψαντας μεταστειλῇ,
ὑπὲρ τοῦ ἀπαντήσαντος (Leg. ἀπαντήσαντας) αὐτοὺς
ἐπ' ἀμφοτέροις ἐλεγχθῆναι ὑπ' ἐμοῦ, ὅτι τε καὶ ἂ γέγρα-
φαι κατ' ἐμοῦ, ψευδῆ ὄντα τάχῃ γίνεαι, καὶ ὅτι ἔτι καὶ
νῦν ἐπιμένουσι τῇ ἐαυτῶν προτέρᾳ πλάνῃ, καὶ δεῖνὰ κατὰ
τε τῶν τοῦ θεοῦ ἐκκλησιῶν, καὶ ἡμῶν τῶν προεστώτων
αὐτῶν τετολμήσασιν. Ἐπεὶ τοίνυν ἀπαντῆσαι οὐκ ἠβουλή-
θησαν, ἀποστειλαντός σου πρισθυτέρους πρὸς αὐτοὺς,
καὶ ταῦτα ἐμοῦ ἐνιαυτὸν καὶ τρεῖς ὅλους μῆνας ἐν τῇ
Ῥώμῃ πεποιηκότος, ἀναγκαῖον ἠγησάμην μέλλων ἐντεῦ-
θεν ἐξίεναι, ἔγγραφόν σοι τὴν ἐμαυτοῦ πίστιν μετὰ πάσης
ἀληθείας τῇ ἐμαυτοῦ χειρὶ γράψας ἐπιδοῦναι, ἣν ἐμα-
θον, ἔκ τε τῶν θείων γραφῶν ἐδιδάχθην καὶ τῶν κακῶς ὑπ'
αὐτῶν λεγομένων ὑπομνήσαι σε ἵνα γνῶς οἷς χρώμενοι
πρὸς ἀπάτην τῶν ἀκουόντων λόγοις, τὴν ἀλήθειαν κρύπτειν
βούλονται.

β'. Φασὶ γὰρ μὴ ἴδιον καὶ ἀληθινὸν λόγον εἶναι τοῦ

(1) Vocem συλλειτουργῷ Petavii collegæ, alii com-
ministro latine convertunt, Hilarius vero, quem imi-
tandum duximus, frag. 2, n. 2, græca synodi Sardi-
censis verba de litteris Eusebianorum Julio συλλειτουργ-
ῷ datis, quas apud Theodoretum lib. II Hist. c. 8,
legere est, reddidit his latinis, *Julio consacerdoti
nostro*.

(2) Julius in epistola ad Antiochenos, n. 16, istud
presbyterorum suorum, qui Nicææ synodo inter-
fuerant, testimonio comprobatum notavit.

(3) Quemadmodum in epistola supradicta, n. 13,
ubi Athanasius anno uno et sex mensibus adver-
sariorum expectans adventum Romæ commoratus esse
dicitur, horum octodecim mensium terminum a tem-
pore synodi, ex qua Julius epistolam illam scripsit,
computari perspicuum est; ita et Marcellus haud dubie
hos quindecim menses a suo adventu Romam ad
eamdem usque synodum computat. Ex quo sequitur
ut tribus ab Athanasii adventu mensibus elapsis in
urbem pervenerit.

(4) Hoc est, ut Patris et Filii diversam esse sub-

B Beatissimo (1) consacerdoti Julio Marcellus in Christo
salutem.

I. Cum nonnulli ex iis, qui quod non recte crede-
rent, antea condemnati sunt, quique a me in Nicæna
synodo (2) convicti sunt, contra me ad pietatem
tuam scribere non dubitaverint, me nec recte neque
secundum Ecclesiæ doctrinam sentire, crimen suum
in me nitentes transferre: propterea necessario mihi
Romam veniendum et te commonendum putavi, quo
eos qui contra me scripserunt accerseres: ut cum
advenissent, de duobus a me convincerentur, et illa
scilicet falsa esse quæ in me scripserunt, et eos ad-
huc in pristino errore perseverare; atque indigna
quædam adversus ecclesias Dei, et nos ipsos qui illis
præsumus, esse machinatos. Sed cum illi venire no-
luerint, tametsi presbyteros ad ipsos miseris, ego
vero anno uno atque integris tribus mensibus
Romæ (3) commoratus fuerim, necessarium duxi,
prius quam hinc proficiscerer, fidei meæ professio-
nem cum omni sinceritate mea manu perscriptam
tibi tradere, qualem didici atque ex divinis Scriptu-
ris edoctus sum: simulque tibi in memoriam revoca-
re quæ perperam ab illis asseruntur: ut intelligeres
quibus ad auditores decipiendos adhibitis sermoni-
bus, veritatem occultare conentur.

II. Aiunt quippe omnipotentis Dei filium Dominum
nostrum Jesum Christum non proprium ac verum
illius Verbum, sed aliud esse ipsius Verbum, et
aliam sapientiam ac virtutem; eumque, postquam
factus est ab ipso, Verbum et sapientiam ac virtutem
esse nominatum. Atque ex hac eorum sententia
consequens est, ut et aliam a Patre diversam (4)
substantiam esse prædicent. Præterea ex iis quæ
scribunt, Patrem ante Filium existere, manifeste
declariant ipsum vere Filium ex Deo non esse. Sed

stantiam prædicent, contra expressam professionem
Nicæni symboli, anathemate ferientis eos qui Filium
ex alia substantia vel essentia dicunt esse, ἐξ ἑτέρας
ὑποστάσεως ἢ οὐσίας φάσκοντας εἶναι. Ubi ὑποστάσεως
vocabulum, ut a Nicæno concilio, ita et a Marcello, eo
intellectu usurpatum esse palam est, quo illud sæcu-
larium litterarum magistri usurpandum esse tradi-
dere. Tota quippe, inquit Hieronymus, epist. 57, ad

etsi ex Deo illum esse dicunt, hoc ea ratione dicunt, qua cætera omnia ab eo existunt. Ad hæc, fuisse aliquando cum non esset, ac rem creatam et factam esse, affirmare non dubitant, eumque a Patre separant. Itaque eos qui hæc asserunt, a catholica Ecclesia alienos esse persuasum habeo.

III. Ego vero sacris litteris inhærens, credo unum esse Deum, et unigenitum ejus Filium verbum, qui cum Patre semper existit, nec existendi initium ullum umquam habuit, qui ex Deo vere est, non creatus, non factus, sed semper existens, et simul cum Deo ac Patre perpetuo regnans, *cujus regni*, ut testatur (1) Apostolus, *non erit finis* (Luc. 1, 33). Ipse filius, ipse virtus, ipse sapientia, ipse proprium ac verum Dei verbum Dominus noster Jesus Christus, indivisa Dei virtus, per quem facta sunt omnia quæ facta sunt, ut Evangelium docet dicens: *In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum. Omnia per ipsum facta sunt, et sine ipso factum est nihil* (Johan. 1, 1, etc.). Ille est Verbum, de quo Lucas evangelista testatur, dicens: *Sicut tradiderunt nobis qui ab initio inspectores et ministri fuerunt Verbi* (Luc. 1, 2): de quo et David dixit, *Eruclavit cor meum verbum bonum* (Psal. XLIV, 2). Ita et Dominus noster Jesus Christus in Evangelio nos docet dicens, *Ego ex Patre exivi et venio* (Joan. xvi, 28). Hic est qui novissimis diebus propter nostram salutem descendens, et ex virgine Maria natus hominem assumpsit.

IV. Credo igitur in Deum omnipotentem, et in Jesum Christum Filium ejus unigenitum Dominum nostrum, qui natus est ex Spiritu sancto et Maria virgine; qui sub Pontio Pilato crucifixus est, et sepultus, et tertia die resurrexit a mortuis, adscendit in cælos, et sedet ad dexteram Patris, unde venturus est judicare vivos et mortuos. Et in Spiritum sanctum, sanctam Ecclesiam, remissionem peccatorum, carnis resurrectionem, vitam æternam. Indivisam esse Patris et Filii deitatem e divinis litteris didicimus. Si quis enim Filium, hoc est omnipotentis Dei verbum, separet, necesse est ut aut duos esse Deos arbitretur, quod a divina doctrina abhorrere constat: aut Verbum non esse Deum profiteatur, quod et ipsum a recta fide alienum esse liquet, cum Evangelium dicat: *Et Deus erat verbum* (Joan. 1). Ego vero certo didici, virtutem Patris Filium neque dividi neque separari posse. Ipse enim Salvator Dominus noster Jesus Christus dicit: *In me est Pater, et ego in Patre* (Joan. xiv, 10); et: *Ego et Pater unum sumus*; (Joan. x, 30); et: *Qui me vidit, vidit et Patrem* (Joan. xiv, 9).

V. Hanc fidem, quam a divinis litteris accepi, et a majoribus secundum Deum didici, cum in ecclesia

Damasum, *sæcularium litterarum schola nihil aliud hypostasim nisi usiam novit*. Recte igitur Valesius apud Soeratem lib. 1, c. 8, prædicta Nicæni concilii verba, *ἐξ ἑτέρας ὑποστάσεως ἢ οὐσίας φάσκοντας εἶναι*, latine sic reddidit: *qui ex altera substantia vel essentia dicunt*. Quapropter emendandus est Petavius apud Epiphanium hæc. 72, n. 11, ubi eadem verba Nicænæ fidei quam Marcelli discipuli profitentur, sic latine

παντοκράτορος θεοῦ τὸν υἱὸν τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, ἀλλ' ἕτερον αὐτοῦ λόγον εἶναι, καὶ ἕτερον σοφίαν καὶ δύναμιν· τοῦτον γενόμενον ὑπ' αὐτοῦ ὀνομάσθαι λόγον καὶ σοφίαν καὶ δύναμιν. καὶ διὰ τὸ οὕτως αὐτοὺς φραγεῖν, ἄλλην ὑπόστασιν διεστῶσαν τοῦ πατρὸς εἶναι φασιν. ἔτι μὲν τοὶ καὶ προὔπαρχειν τοῦ υἱοῦ τὸν πατέρα, δι' ὧν γράφουσιν, ἀποφαίνονται μὴ εἶναι αὐτὸν ἀληθῶς υἱὸν ἐκ τοῦ θεοῦ. ἀλλὰ καὶ λέγουσιν ἐκ τοῦ θεοῦ, οὕτως λέγουσιν ὡς κατὰ πάντα. ἔτι μὲν καὶ ὅτι ἦν ποτε, ὅτι (Leg. ἔτε) οὐκ ἦν, λέγουσι τολμῶσι, καὶ κτίσμα αὐτὸν καὶ ποιημα εἶναι, διορίζοντες αὐτὸν ἀπὸ τοῦ πατρὸς. τοὺς οὖν ταῦτα λέγοντας ἀλλοτρίους τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας εἶναι πεπίστευμαι.

γ'. Πιστεύω δὲ, ἐπόμενος ταῖς θείαις γραφαῖς, ὅτι εἰς θεὸς, καὶ ὁ τούτου μονογενὴς υἱὸς λόγος, ὁ αἰεὶ συνυπάρχων τῷ πατρὶ, καὶ μηδεπώποτε ἀρχὴν τοῦ εἶναι ἰσχυρῶς, ἀληθῶς ἐκ τοῦ θεοῦ ὑπάρχων, οὐ κτισθεὶς, οὐ ποιηθεὶς, ἀλλὰ αἰεὶ ὢν, αἰεὶ συμβασιλεύων τῷ θεῷ καὶ πατρὶ, οὗ τῆς βασιλείας, κατὰ τὴν τοῦ ἀποστόλου μαρτυρίαν, οὐκ ἔσται τέλος. οὗτος υἱὸς, οὗτος δύναμις, οὗτος σοφία, οὗτος ὄσιος καὶ ἀληθὴς τοῦ θεοῦ λόγος ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, ἀδιαιρέτος δύναμις τοῦ θεοῦ, δι' οὗ τὰ γενόμενα γέγονε, καθὼς τὸ εὐαγγέλιον μαρτυρεῖ λέγων, Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεόν, καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος. πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν. οὗτος ἔστιν ὁ λόγος, περὶ οὗ καὶ Λουκᾶς ὁ εὐαγγελιστὴς μαρτυρεῖ λέγων, καθὼς παρέδωκεν ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτοπταὶ καὶ ὑπηρέται γενόμενοι τοῦ λόγου. περὶ τούτου καὶ Δαυὶδ εἶπεν· ἐξηρεύξατο ἡ καρδία μου λόγον ἀγαθόν. οὗτω καὶ ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἡμᾶς διδάσκει διὰ τοῦ εὐαγγελίου λέγων, Ἐγὼ ἐκ τοῦ πατρὸς ἐξῆλθον, καὶ ἦκα. οὗτος ἐπ' ἰσχύτων τῶν ἡμερῶν κατελήθων διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν, καὶ ἐκ τῆς παρθένου Μαρίας γεννηθεὶς τὸν ἄνθρωπον ἔλαβε.

δ'. Πιστεύω οὖν εἰς θεὸν παντοκράτορα, καὶ εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν τὸν υἱὸν αὐτοῦ μονογενῆ τὸν κύριον ἡμῶν, τὸν γεννηθέντα ἐκ πνεύματος ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς παρθένου, τὸν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου σταυρωθέντα, καὶ ταφέντα, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστάντα ἐκ τῶν νεκρῶν, ἀναβάντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς, καὶ καθήμενον ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς, ὃθεν ἔρχεται κρῖνειν ζῶντας καὶ νεκρούς. καὶ εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα, ἅγιον ἐκκλησίαν, ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, σαρκὸς ἀνάστασιν, ζωὴν αἰώνιον. ἀδιαιρέτον εἶναι τὴν θεότητα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ, παρὰ τῶν θείων μεμαθήκαμεν γραφῶν. εἰ γὰρ τις χωρίζει τὸν υἱὸν, τουτέστι τὸν λόγον τοῦ παντοκράτορος θεοῦ, ἀνάγκη αὐτὸν ἢ δύο θεοὺς εἶναι νομίζειν, ὅπερ ἀλλότριον τῆς θείας διδασκαλίας εἶναι νομίσται, ἢ τὸν λόγον μὴ εἶναι θεὸν ὁμολογεῖν, ὅπερ καὶ αὐτὸ ἀλλότριον τῆς ὀρθῆς πίστεως εἶναι φαίνεται, τοῦ εὐαγγελίου λέγοντος, καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος· ἐγὼ δὲ ἀκριβῶν μεμάθηκα ὅτι ἀδιαιρέτος καὶ ἀχώριστος ἔστιν ἡ δύναμις τοῦ πατρὸς ὁ υἱός. αὐτὸς γὰρ ὁ σωτὴρ ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς φησὶ, Ἐν ἐμοί, ὁ πατήρ, καὶ ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ· καὶ, Ἐγὼ καὶ ὁ πατήρ ἓν ἐσμεν· καὶ, Ὁ ἐμὲ ἐωρακὼς ἐώρακε τὸν πατέρα.

ε'. Ταύτην καὶ παρὰ τῶν θείων γραφῶν εὐλοφῶς τὴν πίστην, καὶ παρὰ τῶν κατὰ θεὸν προγόνων διδασχθεὶς, ἔν

convertit: *qui ex altera persona aut essentia dicunt existisse*. Procul enim aberat Nicænum concilium, ut Filium *ex altera persona* existere negaret.

(1) Verba laudata sunt ex Evangelio secundum Lu-

τε τῆ τοῦ θεοῦ ἐκκλησία κηρύττω, καὶ πρὸς σε νῦν γέγρα-
μα, τὸ ἀντίγραφον τούτου περ' ἐμαυτῶ κατασχών. καὶ
ἀξιῶ τὸ ἀντίτυπόν σε τούτου τῆ πρὸς τοὺς ἐπισκόπους
ἐπιστολῆ ἐγγράψαι. ἵνα μὴ τινες τῶν ἀκριβῶς μὴ εἰδόντων
ἡμᾶς, κακίνοις τοῖς ὑπ' αὐτῶν γραφεῖσι προσέχοντες,
ἀπατηθῶσιν. ἔρρωσθε. πεπλήρωται.

EPISTOLA SYNODI SARDICENSIS AD JULIUM URBIS ROMÆ EPISCOPUM (2).

(*Const. p. 395.*)

SARDICENSIS SYNODUS DE REBUS A SE GESTIS JULIUM CERTIOREM FACIT.

I. Quod semper credidimus, etiam nunc senti-
mus: experientia enim probat et confirmat quæ
quisque auditione audivit. Verum est enim quod
beatissimus magister gentium Paulus apostolus de
se locutus est (3), quamquam utique quia in ipso Do-
minus Christus habitavit, dubitari non possit, Spi-
ritum (4) per animum ejus locutum, et organum
corporis personasse. Et tu itaque, dilectissime
frater, corpore separatus, mente concordii ac vo-
luntate adfuisti: et honesta fuit et necessaria
excusatio absentiae, ne aut lupi schismatici furtum
facerent et raperent per insidias, aut canes hæretici
rabido furore excitati (*Colb. mss. excitati*); insani
oblatrarent, aut certe serpens diabolus blasphemio-
rum (5) venenum effunderet. Hoc enim optimum
et valde congruentissimum esse videbitur, si ad ca-
put, id est ad Petri apostoli sedem, de singulis qui-
busque provinciis Domini referant sacerdotes.

II. Quoniam ergo universa, quæ gesta sunt, quæ
acta, quæ constituta, et chartæ continent, et vivæ
voces carissimorum fratrum et compresbyterorum no-
strorum Archidami et Philoxeni (6), et carissimi filii
nostri Leonis diaconi verissime et fideliter exponere

eam: adeoque Marcellus ex iis fuisse videtur, qui
Lucæ Evangelium Paulo adscriberent, de quibus
Hieronimus lib. de Script. eccl. c. 17, scribit: *Qui-
dam suspicantur, quotiescumque in epistolis suis Pau-
lus dicit, juxta Evangelium meum, de Lucæ significare
volumine. Inferius tamen ipsius Lucæ nomine illud
citat.*

(1) Ab arianis videlicet, quorum doctrinam epistolæ
seu libelli hujus initio arguit, nominatimque ab Eu-
sebio, cujus exstant quinque adversus Marcellum
libri; vel etiam ab Acacio, ex cujus opere adversus
eundem Marcellum Epiphanius hæc. 72, n. 6, et
seq. quedam fragmenta exscribit.

(2) Ex Hilarii fragmentis huc revocatur. Reperitur
quoque in veteribus quibusdam canonum collectio-
nibus. De integro hanc recognovimus ad duos Col-
bertinæ bibliothecæ codices, quorum unus annos
circiter 80), præ se fert, alter hoc etiam antiquior
majusculis litteris Langobardicis est exaratus. Nico-
lao I ignota non fuit.

(3) Hæc Pauli verba II Cor. xiii, 3: *An experi-
mentum quaritis ejus, qui in me loquitur Christus*,
Baronius in textum revocare non dubitavit: sed
cum neque in archetypo Pithœano, neque in mss.
Colb. exstant, ab his etiam abstinendum censuimus.

(4) Ita Baron. cum mss. Colb. At codex Pith. *Spi-
ritum sanctum.*

(5) Baron. *blasphemiarum*. renitentibus mss. in
quibus exstat *blasphemiorum*, quod *blasphemorum*
loco etiam alibi occurrit. Hic porro carpitur triplex
hominum perditorum classis, schismaticorum scilicet,
hæreticorum, et blasphemorum. Quocirca minus
recte substitutum est *blasphemiarum*.

(6) Pith. ms. *Filoseni*. Verius duo Colb. *Filoxeni*.

A Dei prædico, tum ad te modo perscripsi, ejus exem-
plar penes me retinens. Et rogo ut ejus exemplum
tuis ad episcopos litteris adtexas: ne qui eorum,
quibus probe noti non sumus, iis quæ ab illis (1)
scripta sunt fidem adjungentes, in errorem inducan-
tur. Valet. Explicit.

poterunt, pene supervacuum videatur eadem his in-
serere litteris (7). Patuit apud omnes, qui convene-
runt, ex partibus Orientis qui se appellant episco-
pos (quamquam sint ex his certi auctores (8), quo-
rum sacrilegas mentes Ariana hæresis pestifero tin-
xit veneno), diu tergiversatos propter diffidentiam
ad judicium venire noluisse, tuamque et nostram
reprehendisse communionem, quæ nullam habebat
culpam: quia non solum octoginta episcopis (9) tes-
tantibus de innocentia Athanasii pariter credidimus;
sed et conventi per presbyteros tuos et per episto-
lam, ad synodum (10), quæ futura erat in urbe Roma,
venire noluerunt. Et satis erat iniquum, illis con-
temnentibus, tot sacerdotibus testimonium perhi-
bentibus, Marcello et Athanasio denegare societatem.

III. Tria fuerunt quæ tractanda erant. Nam et ipsi
religiosissimi imperatores permiserunt, ut de inte-
gro universa (11) discussa disputarentur, et ante
omnia de sancta fide et de integritate veritatis, quam
violaverunt. Secunda de personis quas (12) dicebant
Non alius is videtur Philoxenus presbyter ab eo,
quem Julius epist. 4, n. 1, una cum Elpidio in Orien-
tem anno 341, misisse se memorat, ut episcopos ad
synodum vocaret.

(7) Duo mss. Colb. *inferre litteris: quæ potuit.*

(8) Hi Ariani sectæ auctores nominatim recensentur
in alia ejusdem synodi epistola ad universas ec-
clesias apud Hilarium fragm. ii, n. 7.

(9) Qui scilicet ex Ægypto ad ipsummet Julium srip-
serant, ut habet altera epistola synodica ad universas
ecclesias apud Hilarium fragm. ii, n. 7, et quorum lit-
teras Athanasius apolog. contra Arian. n. 3, exscribit.

(10) In mss. Colb. *a synodo*. In Pith. *et synodo*.
Verius apud Hilarium ac Baron. *ad synodum*, ad
quam scilicet Julius anno 341, Orientales per Elpi-
dium et Philoxenum vocavit, quæque anno 342,
præfuito tempore habita est, et ex qua Julius su-
periores epist. 4, ut in ea declaratur n. 8, scripsit.

(11) Hoc est, ea omnia quæ in concilio Tyrio ac
deinceps acta fuerant. Nam ut hæc de Nicænis
etiam decretis dicta esse intelligamus, nulla ratio si-
nit. Immo hunc intellectum prorsus removet quod
Athanasius tomo ad Antiochenos n. 5, narrat in
hunc modum: « Quamvis nonnulli postularint ut
quædam de fide scriberentur, quasi aliquid Nicæne
synodo deesset, atque id obtinere temere conati fue-
rint, synodus tamen Sardicæ coacta rem indigne
tulit, sancivitque ut nullum ultra de fide ederet
rescriptum, sed sufficeret fides a patribus Nicææ
promulgata, quippe quæ in nullo deficeret, sed plena
pietatis esset. » Hinc falsi arguit ac rejiciendam mo-
net tabellam, quam nonnulli quasi in Sardicensi sy-
nodo de fide compositam jacitabant. Longe autem
audaciores exstissent hæretici illi, si se ipsorum
etiam imperatorum auctoritate fultos, ipso concilio
non refragante, intellexissent.

(12) Unus e mss. Colb. *quos dicebant esse dejectos*.
Postremi hujus verbi loco male præfert Baron. *de-
lectas*. Quippe personæ illæ dejectæ, de quibus Sar-

esse dejectos, de iniquo iudicio, vel si potuissent probare, justa fieret confirmatio. Tertia vero quaestio, quae vere quaestio appellanda est, quod graves et acerbas injurias, intolerabiles etiam et nefarias contumelias ecclesiis fecissent, cum raperent episcopos, presbyteros, diaconos, et omnes clericos in exilium mitterent, ad deserta loca transducerent, fame, siti, nuditate et egestate necarent; alios clausos carceri et squalore et putore conficerent (1), nonnullos ferreis vinculis, ita ut cervicibus eis arctissimis vinculis strangularentur. Denique ex ipsis quidam vincti in eadem injusta defecerunt poena: quorum ambigi non potest martyrio gloriosam mortem existisse. Adhuc quoque audent quosdam retinere: nec ulla causa fuit criminis, nisi quod repugnarent et clamarent, quod exsecrarentur Arianam et Eusebianam haeresim, et nollent habere cum talibus communionem. Qui autem in saeculo servire maluerunt (*quam in Ecclesia*) prodesse (2), et qui ante fuerant dejecti, non solum recepti sunt, sed etiam ad clericalem dignitatem promoti, et acceperunt (3) praemium falsitatis.

IV. Quid autem de impiis et de imperitis adolescentibus Ursacio et Valente statutum sit, accipe, beatissime frater. Quia manifestum erat, hos (4) non cessare adulterinae doctrinae lethalia semina spargere, et quod Valens relicta ecclesia ecclesiam aliam invadere voluisset, et eo tempore quo seditionem commovit, unus ex fratribus nostris, qui fugere non potuit, Viator obrutus et conculcatus in eadem Aquileiensi civitate die tertia defecit: causa utique mortis fuit Valens, qui perturbavit, qui sollicitavit. Sed ea (5) quae beatissimis Augustis significavimus, cum legeritis; facile pervidebitis nihil nos praetermisisse, quantum ratio patiebatur, et ne molesta dice actum est, infra n. 5, sicut et in synodica epistola ad universas ecclesias apud Hilarium fragm. II, n. 8, nominantur Athanasius Alexandriae, Marcellus Ancyrae et Asclepas Gazae episcopi. Ante subnexa verba, de iniquo iudicio, supplendum ut.

(1) In mss. Colb. desideratur, *alios clausos carceri et squalore et putore conficerent*. Tum post verba, *nonnullos ferreis vinculis*, supplendum *stringerent* aut aliud huiusmodi verbum. In epistola synodica ad univ. eccl., n. 5, synodo interfuisse memorantur episcopi, quorum alter ferrum et catenas praeferebat, quas per eos cervicibus suis portaverat.

(2) Baron. *iis autem qui secum sentire maluerunt, prodesse*. Et qui, etc. nullo suffragante ms. Unus ms. Colb. *quia ut in saeculo; alter, qui autem in saeculo*: deinde uterque, *servire maluerunt, pro deesse*. *Ec qui*, etc. Pith. *qui aut saeculo servire maluerunt, prodesse*. Ex his lectionibus, si suppleatur *quam in Ecclesia ante prodesse*, integra habebitur sententia ad concilii mentem satis accommodata, qua expostulet, quod qui saeculo potius quam Ecclesiae militare elegerant, ad clericalem dignitatem promoti sint; his autem verbis Ischyram notari, sequens nota patefaciet.

(3) In epistola ad universas ecclesias, n. 5, scilicet: *Falsitatis praemium eidem Scyro* (hoc est Ischyrae) *honorem episcopalem dederunt, nomini qui neque presbyter, neque clericus quidem fuit*. Haec etiam in re et aliis superior Julii epistola I, n. 12, coarguit Ischyrae mendacia.

(4) Unus codex Colb. *eum*, pro *hos*.

(5) Non exstat haec epistola.

A esset longa narratio, qui fecissent (6) et quae commisissent, insinuavimus.

V. Tua autem excellens prudentia disponere debet ut per tua scripta qui in Sicilia, qui in Sardinia et in Italia sunt fratres nostri, quae acta sunt et quae definita cognoscant; et ne ignorantes eorum accipiant litteras communicatorias, id est epistolia (7), quos justa sententia degradavit. Perseverant autem Marcellus, Athanasius et Asclepius in nostra communione: quia obesse eis non poterit (8) iniquum iudicium, et fuga, et tergiversatio eorum, qui ad iudicium omnium episcoporum, qui convenimus, venire noluerunt. Caetera, sicuti superius commemoravimus, plena relatio fratrum, quos sincera charitas tua misit, unanimitatem tuam perdocebit. Eorum autem nomina, qui pro facinoribus suis dejecti sunt, subijcere curavimus: ut sciret eximia gravitas tua, qui essent communione privati. Ut ante praelocuti sumus, omnes fratres et coepiscopos nostros litteris tuis admonere digneris, ne epistolia, id est litteras communicatorias eorum accipiant.

NOMINA HAERETICORUM (9).

Acacius a Caesarea. Ursacius a Singiduno. Menophantus ab Epheso. Valens a Mursa. Georgius a Laodicea. Narcissus ab Hieropoli. Stephanus ab Antiochia.

EADEM EPISTOLA EX HILARIO.

(*Conc. t. II, col. 660, ed. Lab.*)

Quod semper credidimus, etiam nunc sentimus: experientia enim probat et confirmat, quae quisque auditione audivit. Verum est enim quod beatissimus magister Gentium Paulus apostolus de se locutus est: *Ad experimentum quaeritis ejus qui in me loquitur Christus* (II Cor. XIII)? Quamquam utique, quia in ipso Dominus Christus habitavit, dubitari non possit Spiritum sanctum per animum ejus locutum, et organum corporis personasse. Et tu itaque, dilectissime frater, corpore separatus, mente concordiae voluntate adfuiti (mente, concordia, voluntate, ex *codd. mss. Fossatensi et Aniciensi*): et honesta fuit et necessaria excusatio absentiae, ne aut lupi schismatici furtum facerent et raperent per insidias, aut canes haeretici rabido furore exciti, insani oblatrarent, aut certe serpens diabolus blasphemiarum venenum effunderet. Hoc enim optimum et valde congruentissimum esse videbitur, si ad caput, id est, ad Petri apostoli sedem de singulis quibusque provinciis Domini referant sacerdotes. Quoniam ergo universa quae gesta sunt, quae acta, quae constituta, et charta continent, et viva voces charissimorum fratrum et

(6) Duo mss. Colb. cum Baron. *quae fecissent*. Tum Baron. *omittit et quae commisissent*.

(7) Idem mss. hic *epistolalia*, sed infra *epistolalia* retinent.

(8) In iisdem mss. *non poterat*. Hic notantur qui Philippopolim secesserunt.

(9) Horum haereticorum nomina alio ordine recensentur apud Hilarium ex ms. Pith. fragm. II, n. 14. alio in epistola synodi ad universas ecclesias ibid. n. 7, alio in mss. Colb. quos nunc sequimur, ut ex eo ordine, cum constans non sit, confici nihil posse cuique compertum sit.

compresbyterorum nostrorum Archidami et Philoxeni, et carissimi filii nostri Leonis diaconi, verissime et fideliter exponere poterunt; pene supervacuum videatur, eadem his litteris inserere (*al. inferre*). Patuit apud omnes qui convenerunt ex partibus orientis, qui se appellant episcopos; quamquam sint ex his certi auctores, quorum sacrilegas mentes Ariana hæresis pestifero tinxit veneno; diu tergiversatos propter diffidentiam ad iudicium venire noluisse, tuamque et nostram reprehendere communionem, quæ nullam habebat culpam, quia non solum octoginta episcopis testantibus de innocentia Athanasii pariter credidimus, sed et conventi per presbyteros tuos et per epistolam, ad synodum quæ futura erat in urbe Roma, venire noluerunt: et satis erat iniquum, illis contemnentibus, tot sacerdotibus testimonium perhibentibus, Marcello et Athanasio denegare societatem. Tria fuerunt quæ tractanda erant. Nam et ipsi religiosissimi imperatores permiserunt, ut de integro universa discussa disputarentur; et ante omnia de sancta fide, et de integritate veritatis, quam violaverunt: secunda de personis, quas dicebant esse dejectas, de iniquo iudicio, ut si potuissent probare, justa fieret confirmatio: tertia vero quæstio, quæ vere quæstio appellanda est, quod graves et acerbas injurias, intolerabiles etiam et nefarias contumelias ecclesiis fecissent, cum raperent episcopos, presbyteros, diaconos, et omnes clericos in exilium mitterent, ad deserta loca transducerent, fame, siti, nuditate, et omni egestate necarent; alios clausos carcere, et squalore et putore conficerent, nonnullos ferreis vinculis, ita ut cervices eis arctissimis vinculis strangularentur. Denique ex ipsis quidam victi, in eadem injusta defecerunt pœna: quorum ambigi non potest martyrio gloriosam mortem exstitisse, adhuc quoque audent quosdam retinere: nec ulla (*al. ulli*) causa fuit criminis, nisi quod repugnarent, et clamarent quod execerarentur Ariam et Eusebii hæresim (*al. Eusebianam*), et nolent habere cum talibus communionem; iis autem qui secum sentire maluerunt, prodesse (qui autem seculo servire noluerunt *ex editio- ne Parisiensi vel ex c. ms.* Qui autem in sæculo servire maluerunt); et qui ante fuerant dejecti, non solum recepti sunt, sed etiam ad clericalem (*al. clericam*) dignitatem promoti, et receperunt præmium falsitatis. Quid autem de impiis et de imperitis adolescentibus Ursacio et Valente statutum sit, accipe, beatissime frater. Quia manifestum erat hos non cessare adulterinæ doctrinæ lethalia semina spargere, et quod Valens relicta ecclesia ecclesiam aliam invadere voluisset, et eo tempore, quo seditionem commovit, unus ex fratribus nostris qui fugere non potuit Viator (*al. Victor*), obrutus et conculcatus, in eadem Aquileiensium civitate die tertia defecit, causam utique mortis præbuit Valens, qui perturbavit, qui sollicitavit. Sed ea quæ beatissimis Augustis significavimus, cum legeritis, facile pervidebitis, nihil nos prætermisisse, quantum ratio patiebatur: et ne molesta esset longa narratio, qui fecissent et et nō misissent, insinuavimus.

A Tua autem excellens prudentia disponere debet, ut per tua scripta, qui in Sicilia, qui in Sardinia, et in Italia sunt fratres nostri, quæ acta sunt, et quæ definita, cognoscant; et ne ignorantes eorum accipiant litteras communicatorias, quos extra episcopatum justa sententia declaravit (1). Perseverent autem Marcellus, Athanasius, et Asclepius in nostra communione, quia obesse eis non poterat iniquum iudicium, et fuga et tergiversatio eorum, qui ad iudicium omnium episcoporum, qui convenimus, venire noluerunt. Ceterum, sicuti superius commemoravimus, plena relatio fratrum, quos sincera caritas tua misit, unanimitatem tuam perdocebit. Eorum autem nomina, qui pro facinoribus suis dejecti sunt, subjicere curavimus, ut sciret eximia gravitas tua, qui essent communione privati, uti ante prælocuti sumus. Omnes fratres et coepiscopos nostros litteris tuis admonere digneris, ne epistolas (epistolæ), id est, litteras communicatorias eorum accipiant.

Nomina hæreticorum.

Ursacius a Singiduno, Valens a Mursa, Narcissus a Neronopoli (2), Stephanus ab Antiochia, Acacius a Cæsarea, Menophanes (Menofantus) ab Epheso, Georgius a Laodicea. Theodorum quoque hic addere oportuit de quo S. Athanasius ep. ad solitarios, p. 655, et patres concilii sardicensis in epistola ad universas ecclesias, p. 669, hoc ordine eos recensens: Theodorum, Narcissum, Acacium, Stephanum, Ursacium, Valentem, Menofantum, et Georgium.

Item nomina episcoporum qui synodo Sardicensi adfuerunt et subscripserunt eidem in iudicio (3).

Osius ab Spannia Cordubensis. Annianus ab Spanniis de Castolona. Florentius ab Spanniis de Emerita. Domitianus ab Spanniis de Asturica. Castus ab Spanniis de Cæsar-Augusta. Prætextatus ab Spanniis de Barcelona. Maximus a Thuscia de Luca. Bassus a Macedonia de Diocletianopoli. Porphyrius a Macedonia de Philippis. Marcellus a Macedonia de Ancyra Gallaciæ. Euterius a Procia de Caido. Asclepius a Palestina de Gaza. Moscus a Thessalonica de Thebis. Vincentius a Campania de Capua. Januarius a Campania de Benevento. Protogenes ab Acacia de Serdica. Dioscorus de Thracia. Hymomus a Thessalia de Oparata. Lucius a Thracia de Cainopoli. Lucius ab Italia de Verona. Evagrius a Macedonia de Heraclia. Dionysius ab Achaia de Lignedon. Julius ab Achaia de Thebe eptapyleos. Athenodorus ab Achaia de Batea. Diodorus ab Asia de Tenedos. Alexander de Thessalia de Larissa. Aethius a Macedonia de Thessalonica. Vitalis a Dacia-ripensi de Aquis. Paragorius a Dardania de Scupis. Trifon ab Achaia de Maroche. Athanasius ab Alexandria. Gaudentius ab Achaia de Naiso. Jonam a Macedonia de Particopoli. Alipius ab Achaia de Magari. Macedonius ab Ardania

(1) *Al.* justa sententia degradavit.

(2) Male *Ieropoli* sive *Hierapoli*: nam Athanasius lib. de Fuga, ἀπὸ τῆς πόλεως Νέρωδος.

(3) Variis deformata mendis in fragm. sancti Iulii, pag. 48.

de Ulpianis. Calvus ab Achaia ripensi de Castra Martis. Fortunatianus ab Italia de Aquileia. Plotarcus ab Acacia de Patrois. Eliodorus a Nicopoli. Eutarius a Pannoniis. Arius a Palaestina. Asturus ab Arabia. Coeras a Achaia de Asapofebis. Stercorius ab Apuleia de Canusio. Calepodius a Campania. Lerenius ab Achaia de Secoro. Martirius ab Achaia de Neapoli. Dionysius ab Arcaida de Elida. Severus ab Italia de Ravennensi. Ursacius ab Italia de Brixia. Partasius

A ab Italia de Mediolano. Marcus ab Asia de Fissia. Verissimus a Gallia de Lugduno. Valens ab Achaia ripense de Scio. Palladius a Macedonia de Dui Geruntius a Macedonia de Brevi. Alexander ab Achaia de Morenis. Euthitius ab Achaia. Titius ab Asia de Montonis.

Episcopi omnes numero unus de sexaginta (4).

(1) In manuscripto cod. *sexaginta et unus.*

APPENDIX. SCRIPTA SUSPECTÆ FIDEI.

ADMONITIO IN EPISTOLAM JULII AD DIONYSIUM ALEXANDRINUM.

(*Const. App. p. 57.*)

I. Hanc epistolam, pluribus jam monumentis, maximeque Monophysitarum scriptis notissimam, tempus, quod multa consumere solet, nobis tandem totam et integram reddidit. Jam unum illius fragmentum Leontii adversus fraudes Apollinaristarum liber, et extremam ejusdem partem vetus codex græcus suppeditarant. Præterea in historia patriarcharum Alexandrin. quam Eusebius Renaudotius Orientalium linguarum ac disciplinarum eruditione clarissimus concinnavit, pag. 560, Johannis Antiocheni patriarchæ, qui medio sæculo x, florebat, synodica describitur epistola, in qua epistolæ hujus ex numero 3 verba sic laudantur: « Idem quoque in epistola ad Dionysium episcopum Cypri sic ait: Dum conflentur naturas duas, coguntur unum adorare, et alterum non adorare. In eo, qui divinus est, baptizantur, et in eo, qui homo est, non baptizantur. Porro cum in nomine Christi baptizemur, naturam unam confitemur divinitatem et corpus passibile, ut baptismus noster sit in Deo et morte Domini. » Ibi quidem hæc velut ex S. Hippolyto Romano proferuntur: sed eadem Julio Romano libri alii adscribunt. Antea Christianus Lupus in Synodico, seu epistolarum quæ ad Ephesinum concilium attinent, compilatione, quam et Stephanus Baluzius recudit, cap. 224, mediam saltem ejus partem latine habebamus. Verum id Antonii Muratorii indefesso labori ac sedulitati debemus, ut ex Ambrosiano codice non ita pridem tota græce prodierit, nova donata interpretatione, ac docta dissertatione illustrata.

II. Eadem epistola et ab Eutyechete in mox dicto Synodico c. 222 et 225, et ab Eutyechetis discipulis apud Facundum lib. 1, c. 5, et ab Acephalis seu Severianis in Collatione anno 533, Constantinopoli coram Justiniano imp. habita laudatur. Ejus quoque meminit Gennadius lib. de script. ac de illa quid censeat, aperit his verbis: « Julius urbis Romæ episcopus scripsit ad Dionysium quemdam de incarnatione Domini epistolam unam, quæ illo quidem tempore ullis visa est adversus eos, qui ita duas per incarnationem asserebant in Christo personas, sicut et naturas: nunc autem perniciose probatur, fomentum est enim Eutyechianæ et Timotheanæ impietatis. » Ubi epistolam hanc commode interprete indigere notat, quo a Timothei, hoc est discipuli Apollinaris impietate purgetur. Quocirca Ephræmius Antiochenus

B apud Photium in fine codicis 229 eam admittens, *unius naturæ* vocabulo unam hypostasim enuntiare pro certo ponit. Ea nimirum de Julio antiquorum erat opinio, ut cum hanc epistolam, inscriptione illius decepti, Julii esse non dubitarent, verba hæretica, ut loquitur Leontius, « propter personæ auctoritatem fide dignam, » ad catholicum sensum accommodare mallent, quam tantum virum hæresis aut insimulare, aut etiam suspicari.

III. Facundus tamen lib. 1, c. 5, ut et apud Photium cod. 230. Eulogius Alexandrinus epistolæ inscriptionem suspectam habere, Hypatius vero Ephesiorum antistes, Leontius alique plures falsam affirmare non dubitarunt. Sed a quibus prodierit, inter eos non convenit. Leontius verisimile sibi videri ait, eos qui a Julio per schisma discesserunt, hoc est quorum schismaticis litteris Julius epist. 1 rescribit, epistolam hanc, ut odium in eum concitarent, ipsius nomine inscripsisse. Diognitus quidem, qui ex illis unus erat, falsas litteras confinxisse in epistola synodi Sardicensis ad universas ecclesias narratur. Sed si schismatici illi, a Julio abalienati, invidiam ei conficere, hæretica supponendo scripta, moliti sunt; quid erat cur eodem animo erga Felicem papam, Gregorium Thaumaturgum aliosque patres se gererent? Sane hoc potius ab aliis hæreticis videtur factum, ut prævæ doctrinæ magnis illis nominibus auctoritas conciliaretur. Et vero Leontius ipse aliam ea de re conjecturam proponit. Eum enim librum cui titulum indidit, « In eos qui proferunt nobis quædam Apollinarii, falso inscripta nomine sanctorum patrum, » ab his auspicatur verbis: « Quidam ex hæresi Apollinarii, vel Eutyechis, vel Dioscori, cum vellent suam hæresim confirmare, quasdam orationes Apollinarii Gregorio Thaumaturgo, aut Athanasio, aut Julio inscripserunt, ut simpliciores fallerent: quod quidem perfecerunt. » Quocirca quærendum quibusnam hæreticorum illorum tanta fraus adscribenda sit.

IV. Antiquorum nemo est, cui Apollinarii impietatem epistola ista non suboleat. Plures vero ipsummet Apollinarium genuinum illius parentem esse docent. Nominatimque Ephesiorum antistes Hypatius in Collatione Constantinop. ait: « Nam et beati Julii famosam illam epistolam manifeste ostendimus fuisse scriptam ad Dionysium: » Sed in hoc comprobando majorem cæteris operam impendere cum Collecta-